

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Фінансовий факультет
Кафедра обліку, аудиту, аналізу і оподаткування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Організація обліку, аналіз та контроль основних засобів на підприємстві
(за матеріалами Товариства з обмеженою відповідальністю «Білтекс», м. Дніпро)

Виконав: студент групи ЕО24-1м
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Юрковський Н.Є.

_____
(прізвище та ініціали)

Керівник Тополенко Н.М.
_____
(наук. ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(місце роботи)

_____
(посада)

_____
(наук. ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
1.1. Економічна сутність, роль та класифікація основних засобів підприємства.....	11
1.2. Методичні підходи до оцінки та переоцінки основних засобів підприємства.....	17
1.3. Зарубіжний досвід організації обліку основних засобів та їх ефективного використання.....	24
1.4. Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами в Україні.....	32
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ.....	41
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Білтекс».....	41
2.2. Організація первинного обліку основних засобів на підприємстві.....	45
2.3. Організація синтетичного та аналітичного обліку наявності та руху основних засобів на підприємстві.....	51
2.4. Порядок нарахування та відображення в обліку амортизації та зносу основних засобів на підприємстві.....	57
2.5. Аналіз складу, структури, динаміки та ефективності використання основних засобів підприємства.....	64
2.6. Порядок здійснення контролю за основними засобами підприємства.....	70
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	78
3.1. Проблеми та недоліки існуючої системи обліку основних засобів на підприємстві.....	78
3.2. Напрями удосконалення організації обліку і контролю основних засобів на підприємстві ТОВ «Білтекс».....	84

3.3. Удосконалення аналітичного забезпечення управління ефективністю використання основних засобів.....	88
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96
ДОДАТКИ.....	101

АНОТАЦІЯ

Юрковський Н.Є. Організація обліку, аналіз та контроль основних засобів на підприємстві (на матеріалах ТОВ «Білтекс»). Атестаційна робота магістра. Спеціальність «Облік і оподаткування». Університет митної справи та фінансів. Дніпро, 2026.

Ключові слова: основні засоби, амортизація, знос, фондівдача, капітальні інвестиції, інвентаризація, внутрішній контроль, автоматизація обліку, BAS/1С, ефективність використання.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів організації обліку, аналізу й контролю основних засобів на підприємстві, а також розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення системи управління необоротними активами на прикладі ТОВ «Білтекс».

Завданням дипломної роботи є розкриття економічної сутності основних засобів та нормативно-правового регулювання їх обліку; дослідження методики відображення в обліку надходження, амортизації та вибуття активів; проведення ґрунтовного аналізу складу, структури та динаміки основних засобів; оцінка технічного стану та ефективності використання виробничого потенціалу; вивчення системи внутрішнього контролю на підприємстві та розробка рекомендацій щодо вдосконалення обліку й аналітичного забезпечення за рахунок впровадження сучасних інформаційних систем.

Об'єктом дослідження є процес формування, обліку, аналізу та контролю основних засобів у господарській діяльності ТОВ «Білтекс».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та організаційних питань, пов'язаних із бухгалтерським обліком, аудитом та аналітичною оцінкою використання основних засобів на підприємстві.

Дипломна робота містить 101 сторінок (враховуючи додатки), 15 таблиць, 2 рисунків, список використаних джерел складається з 70 найменувань, 3 додатків.

ANNOTATION

Yurkovskiy N.Ye. Organization of accounting, analysis and control of fixed assets at the enterprise (based on the materials of LLC “Biltex”). Master’s thesis. Specialty «Accounting and Taxation». University of Customs and Finance. Dnipro, 2026.

Key words: fixed assets, depreciation, wear and tear, asset turnover, capital investments, inventory, internal control, accounting automation, BAS/1C, efficiency of use.

The purpose of the thesis is to study the theoretical foundations and practical aspects of the organization of accounting, analysis, and control of fixed assets at the enterprise, as well as to develop scientifically grounded proposals for improving the fixed assets management system, using the example of LLC “Biltex”.

The tasks of the thesis are to reveal the economic essence of fixed assets and the normative and legal regulation of their accounting; to study the methodology of reflecting the receipt, depreciation, and disposal of assets in accounting; to conduct a thorough analysis of the composition, structure, and dynamics of fixed assets; to evaluate the technical condition and efficiency of the production potential use; to study the system of internal control at the enterprise and to develop recommendations for improving accounting and analytical support through the implementation of modern information systems.

The object of the study is the process of formation, accounting, analysis, and control of fixed assets in the economic activity of LLC “Biltex”.

The subject of the study is a set of theoretical, methodological, and organizational issues related to accounting, auditing, and analytical assessment of the use of fixed assets at the enterprise.

The thesis contains 101 pages, 15 tables, 2 figures, the list of references consists of 70 items, 3 appendices.

ВСТУП

У сучасних умовах трансформації економіки України, посилення ролі інформаційних технологій в управлінні підприємствами, а також зростання конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках особливого значення набуває ефективна організація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю основних засобів. Основні засоби є одним із найважливіших елементів виробничого потенціалу будь-якого суб'єкта господарювання, визначають його технічний рівень, продуктивність праці, конкурентоспроможність та фінансову стійкість. Від того, наскільки раціонально організовано управління цим видом необоротних активів, залежить результативність виробничо-господарської діяльності підприємства, рівень витрат, інвестиційна привабливість та можливість забезпечення сталого розвитку.

Актуальність дослідження полягає в тому, що в сучасних умовах функціонування підприємств основні засоби залишаються ключовою складовою їх виробничого, технічного та інвестиційного потенціалу, а якість інформації про них безпосередньо впливає на обґрунтованість управлінських рішень, достовірність фінансової звітності та рівень фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Помилки або методологічна невизначеність в обліку основних засобів призводять до спотворення показників активів, витрат, фінансових результатів і, як наслідок, до зниження довіри користувачів фінансової інформації.

Актуальність суттєво підсилюється масштабними змінами, що нині відбуваються в системі бухгалтерського регулювання та фінансової звітності України. В умовах інтеграції національної економіки до європейського економічного простору особливого значення набуває гармонізація національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та Міжнародними стандартами фінансової звітності. Процес адаптації МСБО/МСФЗ зумовлює необхідність не лише формального коригування облікової політики підприємств, а й перегляду методологічних підходів до визнання, оцінки, переоцінки та амортизації основних засобів, що вимагає глибокого теоретичного й практичного осмислення.

У таких умовах особливої ваги набувають питання достовірного обліку руху основних засобів, їх оцінки та переоцінки, нарахування зносу, обліку модернізацій, реконструкцій і ремонтів, оскільки саме ці операції формують базові показники фінансової звітності підприємства. Це зумовлює необхідність поглибленого дослідження економічної сутності, класифікації та методичних підходів до обліку основних засобів з урахуванням сучасних регуляторних і технологічних змін.

На практиці підприємства нерідко стикаються з низкою проблем, що ускладнюють забезпечення повної та достовірної інформації про основні засоби. Серед них - помилки у визначенні первісної вартості та строку корисного використання, неправильне застосування методів амортизації, несвоєчасне документальне оформлення операцій приймання-передачі, виявлення надлишків чи нестач під час інвентаризації, а також труднощі у визначенні реальної ефективності використання необоротних активів у виробничому процесі. Особливої уваги потребує стан внутрішнього контролю, оскільки неефективна система контролю призводить до ризиків втрати активів, викривлення даних обліку та зниження довіри до звітності.

За цих умов дослідження методичних, нормативних та практичних аспектів організації обліку, аналізу й контролю основних засобів на прикладі конкретного підприємства набуває високої наукової та прикладної значущості. Такий аналіз дозволяє не лише ідентифікувати наявні проблеми та недоліки на рівні практики, але й виробити обґрунтовані рекомендації, спрямовані на удосконалення управління необоротними активами, підвищення ефективності їх використання та забезпечення достовірності фінансової інформації. Саме тому дослідження у цій сфері є вкрай актуальним як для наукової спільноти, так і для суб'єктів господарювання, що прагнуть до підвищення конкурентоспроможності та ефективності своєї діяльності.

Питання теоретичних засад, методології організації обліку, аналізу та контролю основних засобів широко висвітлювались у працях українських науковців, серед яких варто виділити роботи Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, В.В. Сопка, М.В. Кужельного, Л.К. Сук, О.М. Петрик, Н.М. Малюги, Л.В. Нападовської,

Т.М. Слов'янської. Вагомий внесок у розвиток методики аналізу ефективності використання основних засобів зробили Л.О. Лігоненко, І.І. Данилевська, Н.В. Ткаченко, О.В. Олійник, які акцентували увагу на сучасних інструментах оцінювання амортизаційної політики, системі коефіцієнтів оновлення і вибуття, визначенні фондівіддачі та фондоозброєності.

Попри значну кількість досліджень, питання практичної організації обліку, аналізу та контролю основних засобів в умовах конкретного підприємства залишаються актуальними, оскільки їх вирішення залежить від галузевих особливостей, обсягів необоротних активів, їхнього технічного стану, специфіки виробничого процесу, рівня автоматизації облікової системи. Тому робота присвячена комплексному вивченню системи обліку основними засобами на підприємстві ТОВ «Білтекс» (м. Дніпро), з урахуванням реальних умов господарювання та специфіки функціонування бізнесу.

Метою роботи є дослідження методологічних та організаційних особливостей обліку, аналізу і контролю основних засобів на підприємстві ТОВ , оцінка ефективності їх використання та розробка рекомендацій щодо удосконалення обліку необоротних активів.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні завдання дослідження:

- розкрити економічну сутність, класифікацію та значення основних засобів у діяльності підприємства;
- висвітлити нормативно-правове забезпечення організації обліку і контролю основних засобів;
- дослідити діючу систему бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві ТОВ «Білтекс», оцінити її відповідність чинним стандартам;
- провести фінансово-економічний аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства;
- дослідити систему внутрішнього та зовнішнього контролю основних засобів;

- розробити пропозиції щодо удосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів для підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та контролю основних засобів на підприємстві.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних та практичних засад формування, оцінювання, обліку, аналізу, контролю та ефективного управління основними засобами в умовах діяльності ТОВ «Білтекс».

У процесі виконання роботи було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, що дало змогу всебічно розкрити теоретичні й практичні аспекти обліку основних засобів та оцінити ефективність їх використання на підприємстві. Застосування методів аналізу та синтезу дозволило узагальнити наукові підходи до визначення економічної сутності основних засобів, уточнити їх місце в системі необоротних активів і сформувавши логіку побудови облікового процесу. Індукція та дедукція використовувалися для формування теоретичних узагальнень і формулювання висновків за результатами проведеного дослідження.

Метод порівняння слугував інструментом для співставлення вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності з фактичною практикою організації обліку основних засобів на підприємстві, що дало можливість виявити наявні розбіжності, проблемні аспекти та потенційні напрями вдосконалення. Прийоми групування та систематизації застосовувалися для впорядкування значного обсягу інформації, класифікації основних засобів за різними ознаками та узагальнення облікових даних.

Економіко-статистичні методи забезпечили можливість дослідити динаміку, структуру та стан основних засобів, а також оцінити результативність їх використання у часовому розрізі. Методи фінансового аналізу використовувалися для розрахунку показників фондівіддачі, оновлення, вибуття та ступеня зносу

основних засобів, що стало підґрунтям для оцінки ефективності їх експлуатації та формування практичних рекомендацій.

Монографічний метод дозволив детально дослідити особливості організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві. Важливе місце в дослідженні посіли методи документального контролю, які застосовувалися з метою перевірки повноти, правильності та відповідності чинному законодавству оформлення первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку. Для узагальнення та наочного подання результатів дослідження використовувався графічний метод, що сприяв візуалізації виявлених тенденцій і взаємозв'язків.

Інформаційну базу дослідження сформовано на основі норм чинного законодавства України та нормативно-правових актів, що регламентують організацію бухгалтерського обліку й управління основними засобами, положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності, а також наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених проблематиці управління необоротними активами в обліковій системі підприємства. У ході дослідження використовувалися матеріали науково-практичних конференцій, дані синтетичного й аналітичного обліку, фінансова та статистична звітність підприємства, що забезпечило комплексність, об'єктивність і достовірність отриманих результатів.

Основні наукові результати дослідження були апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна стійкість країни і регіонів: роль реформ, інвестицій та міжнародної кооперації», яка відбулася 19–20 грудня 2025 року. За результатами участі в конференції опубліковано тези доповіді: Юрковський Н.Є. *Актуальні підходи до управління основними засобами в обліковій системі підприємства* / «Економічна стійкість країни і регіонів: роль реформ, інвестицій та міжнародної кооперації»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (19–20 грудня 2025 р.). Дніпро, 2025.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 106 сторінку, робота

містить 15 таблиць, 2 рисунків та 3 додатків. Список використаних джерел складається з 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, класифікація та оцінка основних засобів підприємства

Основні засоби займають особливе місце в системі ресурсного забезпечення підприємства, адже саме вони створюють матеріально-технічний фундамент, на якому тримається весь виробничий процес [8, с. 124]. Жодне підприємство, незалежно від його масштабу чи сфери діяльності, не зможе забезпечити стабільну роботу та належний рівень продуктивності без сукупності будівель, споруд, машин, обладнання та інших довгострокових матеріальних активів [33]. Їхня роль значно ширша, ніж просто наявність необхідного «заліза» чи виробничих площ. Вони фактично визначають сучасність технологій, якими користується підприємство, формують його виробничий потенціал та відкривають можливості для подальшої модернізації [13, с. 5].

Економічна сутність основних засобів теж виходить за межі простого унаочнення виробничих потужностей. Це важлива складова капіталу, що здатна створювати економічні вигоди протягом тривалого часу [5, с. 112]. На відміну від оборотних активів, які підприємство споживає у межах одного виробничого циклу, основні засоби зберігають свою форму роками, інколи — десятиліттями. Саме завдяки цьому вони можуть брати участь у виробництві багаторазово, а їхня вартість переноситься на продукцію поступово, через механізм амортизації [47, с. 103].

У довгостроковому характері використання основних засобів проявляється й їхня стратегічна значущість. Вони не призначені для швидкого продажу та не слугують інструментом короткострокових фінансових маніпуляцій [4, с. 15]. Їхнє основне завдання — забезпечення безперервності роботи підприємства та створення умов для його системного розвитку. Придбання чи спорудження такого

активу — завжди інвестиційний крок, розрахований на підвищення майбутньої продуктивності, конкурентоспроможності та економічної стійкості [6, с. 45].

Після введення в експлуатацію основні засоби стають частиною інфраструктури, від якої залежить не лише якість готової продукції, а й ритмічність виробничих циклів, рівень організації праці та ефективність управління ресурсами [15]. Саме довгостроковість і структурна різноманітність основних засобів зумовлюють необхідність їх продуманої класифікації. Кожен вид таких активів має своє функціональне призначення й особливості використання [7, с. 6]. Так, виробничі будівлі забезпечують умови для здійснення технологічних процесів; машини та обладнання безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції; офісні приміщення й інвентар створюють передумови для організації управлінської діяльності [26]. Окремо можна виділити активи соціально-побутового призначення, які покращують умови праці та сприяють підвищенню рівня комфорту персоналу.

Продумана систематизація основних засобів дозволяє встановити адекватний порядок їх обліку, планувати витрати на ремонт і модернізацію, оцінювати економічну доцільність інвестицій в оновлення технічної бази та здійснювати контроль за станом активів [29, с. 82]. Чітка класифікація не лише забезпечує прозорість бухгалтерської інформації, а й створює можливість приймати більш обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення продуктивності праці, зменшення простоїв, оптимізацію виробничих процесів і загалом — раціональне використання капіталу підприємства [53].

Класифікація основних засобів у практиці українських підприємств ґрунтується на положеннях національних стандартів бухгалтерського обліку, які визначають загальні правила їх визнання, оцінки та відображення у фінансовій звітності [33; 41]. Такий поділ є важливим інструментом впорядкування всієї системи управління основними засобами, адже різні типи активів мають різні технічні характеристики, різну інтенсивність використання та неоднаковий вплив на формування витрат і фінансових результатів підприємства [20].

Класифікація дозволяє не лише розмежувати активи за функціональним призначенням, а й встановити для них чіткі правила обліку й контролю [48, с. 215].

Традиційно виділяють декілька основних груп, кожна з яких має свій зміст і значення для підприємства.

До першої групи належать будівлі та споруди — активи, що формують базову інфраструктуру підприємства [33; 26]. Це виробничі цехи, складські приміщення, адміністративні будівлі, технологічні споруди тощо. Вони створюють просторові умови для організації процесу праці, зберігання матеріалів та розміщення обладнання, а їх технічний стан значною мірою визначає ритмічність і ефективність операційної діяльності [54].

Друга велика група — це машини й обладнання, які складають основу виробничих потужностей [3, с. 12]. Саме вони забезпечують перетворення сировини та матеріалів у готовий продукт, виконують технологічні операції різної складності та інтенсивності. Для цієї групи характерні найвищі темпи фізичного й морального зношення, оскільки обладнання швидше за інші активи піддається технологічному старінню та потребує регулярної модернізації [23; 47, с. 105].

До окремої групи відносять транспортні засоби — автомобілі, вантажівки, спеціалізовану техніку, що забезпечує переміщення продукції, матеріалів або персоналу. Їхнє місце в класифікації обумовлене тим, що вони мають специфічні правила експлуатації, обслуговування та документального оформлення, а також потребують окремого порядку амортизації та контролю технічного стану [33; 36].

Наступну групу складають інструменти та інвентар, тобто засоби, що допомагають забезпечувати повсякденну роботу як у виробничому, так і в адміністративному середовищі [26]. Хоча вони мають меншу вартість порівняно з будівлями чи обладнанням, їх роль у підтримці безперервності виробничого процесу є суттєвою. Різні види інвентарю — виробничого, господарського чи спеціального — потребують відповідного обліку, адже вони також зношуються та потребують заміни [20].

Окремо виділяються інші матеріальні активи довгострокового характеру, до яких відносять специфічні об'єкти, що не потрапляють до базових груп, але відіграють роль у діяльності підприємства — наприклад, багаторічні насадження, спеціальні пристрої чи окремі види технічного обладнання [33; 31]. Їхня

присутність у класифікації забезпечує повноту й точність відображення структури активів у фінансовій звітності [30].

Автор	Класифікаційна ознака	Сутність класифікації	Управлінське значення
Ф.Ф. Бутинець [8, с. 210]	Функціональне призначення	Поділ основних засобів на виробничі та невиробничі залежно від участі у створенні продукції	Дозволяє визначати пріоритети інвестування та оцінювати вплив активів на результати діяльності
С.Ф. Голов [12, с. 315]	Ступінь участі у виробничому процесі	Виділення активної та пасивної частини основних засобів	Забезпечує управління продуктивністю та технічним рівнем підприємства
М.С. Пушкар [43, с. 124]	Характер використання	Класифікація за експлуатаційним станом: діючі, тимчасово не використовувані, резервні	Сприяє прийняттю рішень щодо оптимізації складу активів і зменшення непродуктивних витрат
В.В. Сопко [48, с. 182]	Технічний стан	Поділ на нові, модернізовані, зношені та застарілі основні засоби	Дає змогу планувати ремонти, модернізацію та оновлення виробничих потужностей
О.М. Петрук [37, с. 98]	Роль у формуванні вартості продукції	Класифікація за впливом на собівартість і фінансові результати	Забезпечує управління витратами та підвищення економічної ефективності
Л.В. Нападовська [29, с. 156]	Стратегічна значущість	Виділення стратегічно важливих та допоміжних основних засобів	Сприяє формуванню довгострокової стратегії розвитку підприємства
І.О. Бланк [5, с. 310]	Інвестиційна привабливість	Поділ активів за рівнем дохідності та потенціалом створення грошових потоків	Використовується для управління капітальними вкладеннями та інвестиційними рішеннями
Узагальнений підхід [18; 28]	Рівень управлінського впливу	Класифікація за можливістю оперативного, тактичного та стратегічного управління	Забезпечує побудову ефективної системи управління основними засобами

Таблиця 1.1. – Класифікація основних засобів у наукових підходах та її управлінське значення

Аналіз представлених підходів свідчить, що класифікація основних засобів у сучасних дослідженнях розглядається не лише як спосіб систематизації активів, а як інструмент формування ефективної системи управління матеріально-технічною базою підприємства.

Так, у працях Ф.Ф. Бутинця [8, с. 210] та С.Ф. Голова [12, с. 315] акцент робиться на функціональному призначенні та ступені участі основних засобів у виробничому процесі. Поділ на виробничі та невиробничі, а також на активну і пасивну частини дозволяє управлінському персоналу визначати ключові елементи, що безпосередньо формують обсяг випуску продукції та рівень продуктивності праці. Такий підхід є базовим для прийняття рішень щодо інвестування в оновлення саме активної частини основних засобів [13, с. 5].

Наукові підходи М.С. Пушкаря [43, с. 124] та В.В. Сопка [48, с. 182] поглиблюють управлінський аспект класифікації за рахунок урахування характеру використання та технічного стану основних засобів. Виділення діючих, резервних і тимчасово не використовуваних активів, а також оцінка рівня їх зношеності створюють інформаційну основу для оптимізації структури основних засобів, зменшення непродуктивних витрат і планування ремонтів, реконструкцій та модернізацій [47, с. 102].

У працях О.М. Петрука [37, с. 98] та Л.В. Нападовської [29, с. 156] класифікація основних засобів пов'язується з їх впливом на формування вартості продукції та стратегічний розвиток підприємства. Такий підхід дозволяє розглядати основні засоби як фактор конкурентоспроможності, що потребує диференційованого управління залежно від їх ролі у створенні доданої вартості та реалізації довгострокових цілей підприємства [28, с. 78]. Інвестиційний підхід, представлений у дослідженнях І.О. Бланка [5, с. 310], розширює межі традиційної класифікації, розглядаючи основні засоби як об'єкти капіталовкладень з різним рівнем дохідності та потенціалом генерування грошових потоків. Це дає змогу інтегрувати управління основними засобами в загальну систему фінансового та інвестиційного менеджменту підприємства [4].

Узагальнений управлінський підхід відображає сучасну тенденцію до класифікації основних засобів за рівнем управлінського впливу — оперативним, тактичним і стратегічним [18; 53]. Такий підхід забезпечує комплексність управління, дозволяє чітко розмежувати відповідальність між рівнями менеджменту та підвищує ефективність прийняття управлінських рішень.

Такий поділ на групи не є простою формальністю або механічним розподілом майна. Кожна класифікаційна група визначає власні правила нарахування амортизації, оскільки різні типи активів мають нерівномірну тривалість корисного використання [33; 23]. Крім того, класифікація впливає на порядок документування операцій — від моменту введення об'єкта в експлуатацію до його списання [41; 26]. Вона формує підхід до модернізації та ремонту, адже для різних груп активів встановлені свої вимоги щодо обліку поліпшень, капітальних ремонтів та вибуття [36].

З управлінської точки зору класифікація також відіграє важливу роль у плануванні інвестиційних рішень. Завдяки чітким розмежуванням активів керівництво може точніше оцінити потребу в оновленні технічної бази, оптимізувати витрати на утримання обладнання, визначити пріоритетні напрями модернізації та прогнозувати обсяг капітальних вкладень у майбутніх періодах [52; 24].

У підсумку класифікація основних засобів є фундаментом для формування ефективної системи управління ними — як з боку бухгалтерського обліку, так і з боку стратегічного планування та контролю [48, с. 512].

Не менш важливою складовою управління основними засобами є їх грамотна й обґрунтована оцінка. Вона відіграє ключову роль у тому, наскільки точно підприємство може відобразити у своїй звітності реальну вартість майна, а також наскільки впевнено може приймати подальші економічні рішення [38, с. 45; 34]. Фактично оцінка слугує своєрідним містком між технічним станом активів і фінансовою інформацією, яка потім використовується менеджерами, власниками та зовнішніми користувачами для аналізу діяльності підприємства [12; 27].

Першим етапом є первісна оцінка. Вона здійснюється за тією вартістю, яка була понесена на придбання або створення об'єкта. Сюди входить не лише ціна купівлі, а й усі супутні витрати: транспортування, монтаж, налагодження, підготовка до запуску і навіть певні організаційні витрати, без яких актив просто не зміг би функціонувати. Такий підхід дозволяє сформулювати комплексне уявлення про реальну «ціну входу» активу в діяльність підприємства. Однак подальша оцінка

може відбуватися за різними моделями. Найпростішою є модель обліку за первісною вартістю, коли актив у звітності показується за ціною придбання з поступовим вирахуванням амортизації. Такий підхід зручний, передбачуваний і не потребує частих переглядів показників. Він застосовується тоді, коли підприємство не має необхідності коригувати облікову вартість активів залежно від ринкових змін.

Інший варіант - переоцінна модель. Її суть полягає в тому, що підприємство періодично визначає справедливу вартість активу, тобто ту, яка відповідає поточним ринковим умовам. Такий підхід потребує більшої аналітичної роботи: залучення експертів, порівняння ринкових цін, аналізу технічного стану та можливостей використання активу в майбутньому. Проте переоцінка дає важливу перевагу - вона дозволяє відобразити активи не «за історією», а так, як вони реально оцінюються на ринку. Це особливо актуально в умовах швидких технологічних змін, коливань вартості обладнання або суттєвого фізичного зношення.

Тісно пов'язаним із оцінкою є питання амортизації. Амортизація - це поступове перенесення вартості основних засобів на продукцію чи послуги, що виробляються за їх допомогою. Саме через амортизаційні відрахування здійснюється відображення того, що актив з часом втрачає свою цінність. Тому вибір методу амортизації має прямий вплив на фінансові результати підприємства, динаміку витрат, розмір податкових платежів та навіть на формування інвестиційної стратегії.

1.2. Методичні підходи до оцінки та переоцінки основних засобів підприємства

У практичній діяльності кожне підприємство рано чи пізно стикається з необхідністю визначити, яким саме способом списувати вартість своїх основних засобів. Це рішення, на перший погляд, може здаватися суто технічним і формальним, проте насправді воно має суттєвий вплив на фінансові результати, планування витрат та навіть оцінку ефективності використання ресурсів [18, с.

312]. Саме тому вибір методу амортизації варто розглядати не як бюрократичну процедуру, а як обґрунтований елемент управлінської політики підприємства, що для ТОВ «Білтекс» закріплено у відповідному наказі [62].

Одним із найпоширеніших підходів є прямолінійний метод. Його популярність пояснюється простотою і передбачуваністю: вартість активу рівномірно розподіляється на весь строк його корисного використання [33; 26]. Така «рівність» амортизаційних нарахувань забезпечує стабільність фінансового планування і не створює додаткових коливань у витратах. Цей метод особливо доречний для об'єктів, які зношуються поступово — наприклад, будівель, меблів чи офісної техніки. Підприємство може заздалегідь прогнозувати, як амортизація впливатиме на його витрати, що значно спрощує бюджетування [25].

Виробничий метод, навпаки, пов'язує амортизаційні витрати не з календарним часом, а з фактичним навантаженням на актив. Такий підхід дає змогу точніше зафіксувати реальну інтенсивність експлуатації обладнання [47, с. 104]. Якщо, скажімо, верстат у певному місяці працював у посиленому режимі та виробив значно більше продукції, то й амортизація буде відповідно більшою. А в періоди спаду виробництва — меншою. Це дозволяє відобразити амортизацію не як умовний показник, а як реальне «спрацювання» активу, що є вкрай важливим для підприємств із нерівномірним або сезонним ритмом роботи [23].

Існують також прискорені методи амортизації, які підприємства використовують у ситуаціях, коли активи швидко втрачають свою цінність — не лише фізично, а й морально. У галузях, де технології змінюються з неймовірною швидкістю, традиційне рівномірне списання вартості часто не відповідає реальній динаміці оновлення обладнання [13, с. 8]. Прискорена амортизація дозволяє списати більшу частину вартості активу саме тоді, коли він приносить підприємству найбільшу вигоду. Крім того, такий підхід може мати розрахований ефект для податкової оптимізації: на початкових етапах експлуатації амортизаційні витрати будуть вищими, а отже — зменшуватимуть оподатковуваний прибуток [39].

Тому метод амортизації — це не просто вибір формули, а рішення, яке визначає характер відображення вартості активів у фінансових показниках підприємства

[53]. Грамотно підібраний метод дозволяє не лише адекватно відобразити знос та економічну вигоду від використання основних засобів, а й упорядкувати фінансове планування, оптимізувати витрати та забезпечити більш реалістичну картину діяльності [12, с. 880]. У цьому контексті амортизація постає не як формальна вимога обліку, а як інструмент, що допомагає підприємству керувати своїми ресурсами з урахуванням реальних умов їх використання.

Таким чином, оцінка основних засобів — це не просто технічна процедура, а складний аналітичний процес, який поєднує економічну логіку, бухгалтерські правила та стратегічні завдання підприємства [48, с. 512]. Від того, наскільки вдало обрано підхід до оцінки та амортизації, залежить точність фінансової звітності, обґрунтованість управлінських рішень і здатність підприємства ефективно управляти своїм капіталом у довгостроковій перспективі [5, с. 452; 38]. Основні засоби є не лише матеріальним забезпеченням діяльності підприємства, а й важливим фінансово-економічним інструментом, який впливає на структуру витрат, формування собівартості, інвестиційні рішення та загальну конкурентоспроможність [50; 52]. Їх економічна сутність, раціональна класифікація та коректна оцінка забезпечують прозорість фінансової інформації та створюють підґрунтя для стратегічного розвитку підприємства в умовах ринкової економіки [1, с. 312]. Класифікація основних засобів є необхідною передумовою належної організації їх бухгалтерського обліку, контролю та подальшого аналізу, оскільки саме вона забезпечує деталізацію облікової інформації за окремими групами відповідно до вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби» [33] та Податкового кодексу України [39]. Застосування класифікації дозволяє впорядкувати різні об'єкти необоротних активів, забезпечити коректне відображення операцій з ними на рахунках бухгалтерського обліку, а також створює інформаційну основу для правильного нарахування амортизації та формування фінансової звітності [30; 37].

Однією з ключових класифікаційних ознак є функціональне призначення основних засобів, відповідно до якого їх поділяють на виробничі та невиробничі [8, с. 210]. Виробничі основні засоби безпосередньо використовуються у процесі виготовлення продукції, виконання робіт або надання послуг і формують

виробничий потенціал підприємства [15]. Невиробничі основні засоби не беруть прямої участі у виробничому процесі, проте забезпечують соціально-побутові та адміністративні потреби. Такий поділ має важливе значення для обліку витрат, визначення об'єктів амортизації та правильного відображення результатів діяльності підприємства [16, с. 260].

За натурально-речовим складом основні засоби класифікують на будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар та інші об'єкти [26; 33]. Ця ознака є базовою для аналітичного обліку, оскільки кожна група має специфічні умови експлуатації, строки корисного використання та особливості нарахування амортизації. Така деталізація забезпечує можливість здійснення контролю за технічним станом активів, планування ремонтів і модернізації, а також формування достовірної інформації для управлінських і фінансових рішень [29, с. 156].

Бухгалтерський облік основних засобів посідає центральне місце в системі фінансового обліку підприємства, оскільки саме ці активи формують матеріально-технічну основу його діяльності, забезпечують безперервність виробничих процесів і безпосередньо впливають на рівень витрат, фінансові результати та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання [1, с. 312; 41]. Достовірне відображення основних засобів у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності є необхідною умовою формування обґрунтованих управлінських рішень, здійснення фінансового аналізу та дотримання вимог чинного законодавства України [12, с. 880].

Важливою передумовою належної організації обліку основних засобів є їх науково обґрунтована класифікація [43, с. 124]. Вона забезпечує впорядкування облікової інформації, деталізацію об'єктів обліку та уніфікацію підходів до їх оцінки, амортизації та відображення у звітності. Класифікація основних засобів у бухгалтерському обліку здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО 7 [33], а також з урахуванням норм Податкового кодексу України [39], що регламентує податковий облік необоротних активів.

З погляду функціонального призначення основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі [48, с. 182]. Такий поділ має суттєве облікове значення, оскільки дозволяє чітко розмежувати активи, які безпосередньо беруть участь у процесі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг, та активи, що використовуються для соціально-побутових, адміністративних чи інших невиробничих потреб [20]. У бухгалтерському обліку це забезпечує правильне віднесення витрат на відповідні рахунки, формування собівартості продукції та об'єктивне визначення фінансових результатів діяльності підприємства [47, с. 102].

Класифікація за натурально-речовим складом охоплює поділ основних засобів на будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар та інші об'єкти [26]. Даний підхід є базовим для організації аналітичного обліку, оскільки дозволяє здійснювати детальний контроль за наявністю, рухом, технічним станом і строками корисного використання кожної групи активів. Саме за цією ознакою формується інформація для Приміток до фінансової звітності, що підвищує її інформативність і прозорість для користувачів [30].

Не менш важливою для бухгалтерського обліку є класифікація основних засобів за характером використання. У межах цієї ознаки виділяють діючі основні засоби, резервні об'єкти, а також активи, що перебувають на стадії реконструкції, модернізації, добудови або консервації [43, с. 124; 19]. Такий поділ безпосередньо впливає на порядок нарахування амортизації, оскільки амортизаційні відрахування здійснюються лише щодо тих об'єктів, які фактично використовуються в господарській діяльності. Крім того, він дозволяє коректно відображати витрати, пов'язані з утриманням і відновленням основних засобів, та забезпечує обґрунтований контроль за ефективністю їх експлуатації [49].

Класифікація за правом власності передбачає поділ основних засобів на власні, орендовані, у тому числі отримані за договорами фінансового лізингу, а також об'єкти, що перебувають в оперативному управлінні [51]. З позицій бухгалтерського обліку ця ознака визначає порядок визнання активів на балансі підприємства, особливості їх оцінки та правила нарахування амортизації. Зокрема,

об'єкти фінансового лізингу визнаються активами лізингодержувача, що зумовлює включення їх вартості до складу основних засобів і відображення відповідних зобов'язань [31].

Оцінка основних засобів у бухгалтерському обліку здійснюється насамперед за первісною вартістю, яка формується на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» [6, с. 45; 69]. До її складу включаються всі витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням або створенням активу та приведенням його у стан, придатний для використання за призначенням [33; 26]. Первісна вартість виступає ключовою обліковою категорією, оскільки є базою для подальшого нарахування амортизації, визначення залишкової вартості та відображення основних засобів у балансі підприємства [12].

У процесі експлуатації основних засобів може виникати необхідність їх переоцінки. Відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку, переоцінка здійснюється у разі суттєвого відхилення залишкової вартості активу від його справедливої вартості на дату балансу [33; 38, с. 45]. Результати дооцінки або уцінки відображаються у складі власного капіталу на рахунку 411, що забезпечує реалістичне відображення вартості активів та фінансового стану підприємства [18, с. 312].

Амортизація основних засобів є одним із найважливіших елементів їх бухгалтерського обліку. Вона відображає процес систематичного перенесення вартості необоротних активів на витрати періодів, упродовж яких вони використовуються [47, с. 102]. Обраний метод амортизації закріплюється в наказі про облікову політику підприємства [62] та має відповідати економічній сутності використання активу. Нарахування амортизації не лише формує собівартість продукції та фінансові результати, а й створює інформаційну основу для оцінки ефективності використання основних засобів та планування їх оновлення [23; 25].

Ознака класифікації основних засобів	Зміст класифікації	Облікове значення та вплив на бухгалтерський облік
За функціональним призначенням	Основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі залежно від їх участі у процесі створення продукції, виконання	Такий поділ є визначальним для правильного віднесення витрат на рахунки бухгалтерського обліку, формування собівартості продукції

	робіт або надання послуг. Виробничі основні засоби безпосередньо задіяні у господарській діяльності, тоді як не виробничі обслуговують соціально-побутові, адміністративні або інші допоміжні потреби підприємства.	та визначення фінансових результатів. У бухгалтерському обліку він дозволяє чітко розмежувати виробничі витрати та витрати періоду, а також забезпечує обґрунтоване нарахування амортизації.
За натурально-речовим складом	Основні засоби групуються за їх фізичною сутністю: будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар та інші об'єкти.	Класифікація за цією ознакою є базою для аналітичного обліку основних засобів. Вона забезпечує детальний контроль за наявністю, рухом і технічним станом об'єктів, дає змогу визначати строки корисного використання та коректно розраховувати амортизацію для кожної групи активів.
За характером використання	Виділяють діючі основні засоби, резервні об'єкти, а також основні засоби, що перебувають на стадії модернізації, реконструкції, добудови, дообладнання або консервації.	Ця класифікація безпосередньо впливає на порядок нарахування амортизації, оскільки амортизаційні відрахування здійснюються лише щодо об'єктів, які фактично використовуються. Вона також дозволяє коректно відображати витрати на утримання, ремонт і відновлення основних засобів у бухгалтерському обліку.
За правом власності	Основні засоби поділяються на власні, орендовані (у тому числі отримані за договорами фінансового лізингу) та об'єкти, що перебувають в оперативному управлінні підприємства.	Дана ознака визначає порядок визнання активів на балансі підприємства, правила їх оцінки та нарахування амортизації. Вона має ключове значення для відображення зобов'язань, пов'язаних з орендою або лізингом, та забезпечує дотримання принципу превалювання сутності над формою.
За ступенем участі в діяльності	Розрізняють активні та пасивні основні засоби. Активні безпосередньо впливають на обсяг і якість виробництва, тоді як пасивні створюють умови для здійснення господарської діяльності.	Такий поділ використовується для економічного аналізу ефективності використання основних засобів та прийняття управлінських рішень. В обліку він допомагає оцінювати доцільність інвестицій у певні групи активів і оптимізувати структуру необоротних активів підприємства.
За способом надходження	Основні засоби можуть надходити шляхом придбання за плату, створення власними силами, безоплатного отримання, внесення до статутного капіталу або обміну.	Ця класифікація визначає порядок формування первісної вартості об'єктів основних засобів, відображення джерел їх фінансування та особливості бухгалтерських проведення при

		зарахуванні активів на баланс підприємства.
За формою оцінки в обліку	Основні засоби обліковуються за первісною, переоціненою, залишковою та справедливою вартістю залежно від етапу їх життєвого циклу.	Класифікація за цією ознакою забезпечує достовірність фінансової звітності, правильне відображення вартості активів у балансі та коректний розрахунок амортизації і фінансових результатів діяльності підприємства.

Таблиця 1.2. – Класифікація основних засобів у бухгалтерському обліку підприємства та її облікове значення

Отже, класифікація, оцінка та амортизація основних засобів у бухгалтерському обліку становлять взаємопов'язану систему, яка забезпечує повноту, достовірність і аналітичну цінність облікової інформації. Їх правильна організація сприяє підвищенню якості фінансової звітності, посиленню контролю за матеріальними активами та формуванню надійної інформаційної бази для управління діяльністю підприємства.

1.3. Зарубіжний досвід організації обліку основних засобів та їх ефективного використання

Організація обліку основних засобів у зарубіжних країнах формувалася поступово під впливом особливостей економічного розвитку, історичних традицій ведення бізнесу, національних правових систем та специфіки ринкових умов [8, с. 528]. Важливо підкреслити, що у більшості розвинених економік облік основних засобів давно перестав бути просто формальною процедурою для складання фінансової звітності. Він перетворився на ключовий інструмент управління підприємством, що дозволяє контролювати використання ресурсів, планувати витрати, оптимізувати процеси та підвищувати загальну ефективність діяльності [42, с. 18]. Досвід таких країн показує, що системний, послідовний і детально регламентований облік створює умови для прийняття зважених стратегічних рішень щодо інвестування, модернізації обладнання та оптимального використання майна [12, с. 880]. Це стає особливо важливим у періоди економічних коливань або

швидкого технологічного розвитку, коли своєчасне оновлення основних засобів безпосередньо впливає на конкурентоспроможність компанії.

У Сполучених Штатах Америки облік основних засобів організовано за принципами, закріпленими в загальноприйнятих принципах бухгалтерського обліку (GAAP), а також у спеціалізованих положеннях, що регулюють оцінку, амортизацію та вибуття активів [13, с. 3]. Американські компанії відомі своєю увагою до деталізації, тому вони широко застосовують компонентний облік.

Це означає, що складні активи, наприклад промислове обладнання чи будівлі, розбиваються на окремі складові, і кожна частина амортизується окремо. Такий підхід дозволяє більш точно оцінювати витрати на знос і підтримку, а також реалістично відображати балансову вартість активів у звітності. Це не просто технічна вимога — це інструмент, який дозволяє менеджменту бачити, які елементи майна використовуються найбільш інтенсивно, а які ще можуть служити довше або потребують заміни [5, с. 452].

Окремо варто згадати практику прискореної амортизації, яка в США застосовується досить широко. Вона дає можливість списати значну частину вартості активу у перші роки його експлуатації, що стимулює підприємства оновлювати обладнання і впроваджувати нові технології [23]. Крім того, прискорена амортизація виступає важливим інструментом фінансового планування і оптимізації податкового навантаження. Завдяки цьому компанії отримують додаткові ресурси для інвестування у розвиток бізнесу, модернізацію виробничих процесів і підвищення продуктивності [4].

Американський досвід демонструє, що облік основних засобів не обмежується фіксацією цифр у балансі. Він перетворюється на інтегрований механізм управління, який допомагає підприємству ефективно розподіляти ресурси, оцінювати рентабельність використання майна та приймати зважені управлінські рішення [12].

У країнах Європейського Союзу організація обліку основних засобів зазвичай формується під потужним впливом Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що забезпечує уніфікацію підходів до оцінки, амортизації та відображення

майна у фінансовій звітності [27; 21, с. 45]. Разом із тим кожна країна адаптує ці міжнародні принципи до власного законодавства, економічної ситуації та традицій ведення бізнесу, що дозволяє враховувати національні особливості і водночас забезпечувати сумісність звітності на міжнародному рівні [1, с. 312; 37].

Німеччина є яскравим прикладом консервативного підходу до обліку основних засобів. Тут фінансова звітність традиційно спрямована на стабільність і достовірність відображення балансової вартості активів. Переоцінка майна проводиться досить рідко, а головним принципом є консервативна оцінка, яка запобігає завищенню активів у балансі [8, с. 528]. Такий підхід дозволяє уникати ризиків, пов'язаних із коливанням ринкової вартості, і забезпечує високу надійність фінансової інформації для зовнішніх користувачів, таких як кредитори та інвестори.

Водночас німецькі компанії активно застосовують внутрішні методики управління активами для прийняття управлінських рішень. Це означає, що окрім формального обліку, підприємства ведуть детальний контроль за фактичним використанням обладнання, аналізують ефективність його експлуатації та планують амортизаційні витрати з урахуванням реальної інтенсивності використання активів [29, с. 448]. Такий підхід дозволяє прогнозувати потребу в модернізації або заміні обладнання ще до того, як це стане критично необхідним, що значно підвищує ефективність управління ресурсами та зменшує ризики непродуктивних витрат. Подібна модель поєднує консерватизм зовнішньої фінансової звітності з гнучкістю внутрішнього управління активами [28]. З одного боку, баланс і звітність залишаються стабільними, зрозумілими та надійними для інвесторів і партнерів, а з іншого — менеджмент отримує інструменти для оперативного контролю та стратегічного планування ресурсів.

Німецький приклад свідчить про важливість балансу між офіційною бухгалтерською дисципліною і внутрішнім, більш гнучким контролем. Саме поєднання цих двох підходів дозволяє компаніям не лише відповідати стандартам і законам, а й максимально ефективно використовувати наявні ресурси, планувати модернізацію, оптимізувати витрати та приймати обґрунтовані стратегічні рішення [48].

Японський досвід організації обліку основних засобів відзначається високим рівнем інтеграції бухгалтерської інформації з виробничим плануванням і управлінськими процесами підприємства [42, с. 18]. У Японії облік матеріальних активів розглядається не лише як обов'язковий елемент фінансової звітності, а як важливий інструмент управління, спрямований на підвищення продуктивності та ефективності використання ресурсів [13, с. 3]. Підхід до обліку основних засобів ґрунтується на прагненні забезпечити максимальну економічну віддачу від кожного об'єкта обладнання протягом усього строку його корисного використання [43, с. 124]. Особлива увага приділяється контролю витрат на утримання, обслуговування та експлуатацію матеріальних активів, а також їх своєчасному оновленню та модернізації. Витрати, пов'язані з використанням основних засобів, підлягають детальному плануванню й прозорому відображенню у внутрішній управлінській звітності, що сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень і забезпеченню довгострокової конкурентоспроможності підприємств [29, с. 448].

У практиці японських підприємств облік основних засобів часто поєднується з аналітикою продуктивності. Це означає, що крім класичного обліку фізичного зносу активів, компанії постійно відстежують співвідношення між витратами на експлуатацію, ремонти та модернізацію і фактичними результатами виробництва [48, с. 512]. Такий підхід дозволяє бачити не лише технічний стан обладнання, а й його економічну ефективність — наскільки виправдані витрати і чи відповідає продуктивність очікуваному рівню.

Завдяки цьому японські компанії можуть своєчасно приймати обґрунтовані рішення щодо ремонту, модернізації або заміни обладнання, ще до того, як виникнуть критичні проблеми. Це запобігає надмірним витратам, які могли б виникнути у випадку повного виходу з ладу техніки, і мінімізує ризики простоїв у виробництві [52]. Такий системний підхід забезпечує не лише економію ресурсів, а й стабільність виробничих процесів, дозволяючи підприємствам ефективно планувати капітальні вкладення та оптимізувати витрати на обслуговування основних засобів [6, с. 240]. Ще однією характерною рисою японської практики є акцент на профілактичному управлінні активами. Підприємства не чекають

моменту, коли обладнання повністю зноситься, а впроваджують програми регулярного моніторингу, оцінки стану активів і прогнозування їх ефективності [17, с. 15].

Японський досвід продемонстрував, що організація обліку основних засобів може бути гнучким і водночас надзвичайно ефективним інструментом управління ресурсами [53]. Компанії, які інтегрують облік із виробничим плануванням і аналітикою продуктивності, отримують можливість підвищувати ефективність використання активів, оптимізувати витрати та приймати своєчасні інвестиційні рішення щодо модернізації або оновлення обладнання [1, с. 312].

У Великій Британії організація обліку основних засобів відзначається комплексним підходом, у якому поєднуються формалізовані правила фінансового обліку та гнучкі внутрішні процедури управління активами [12, с. 880]. Британські компанії приділяють велику увагу збалансованій системі внутрішнього та зовнішнього обліку, що дозволяє одночасно забезпечувати прозорість фінансової звітності для інвесторів та водночас ефективно контролювати використання ресурсів на рівні підприємства [21, с. 45].

Однією з ключових складових цього підходу є розробка детальних облікових політик, які визначають критерії оцінки активів, строки їх корисного використання та методи амортизації [18, с. 312]. Така систематизація дозволяє не лише дотримуватися національних та міжнародних стандартів обліку, а й створює внутрішні механізми контролю за ефективністю використання майна [37, с. 352].

Британські підприємства активно застосовують системи моніторингу та контролю, що дає змогу своєчасно виявляти об'єкти, які експлуатуються малоефективно [35]. У разі виявлення таких активів приймаються управлінські рішення щодо їх списання або модернізації, що дозволяє оптимізувати витрати та запобігати втратам ресурсів [44, с. 92]. Це є частиною стратегії управління ресурсами, що підтримує високу продуктивність підприємства і робить використання основних засобів більш прозорим [28, с. 78].

Загалом британська практика демонструє, що ефективний облік активів полягає у поєднанні формалізованого фінансового обліку для зовнішніх

користувачів із гнучкими внутрішніми процедурами [8, с. 528]. Компанії прагнуть узгодити вимоги стандартів із практичною необхідністю контролювати ефективність ресурсів, планувати заміну обладнання та оптимізувати витрати на утримання активів [22, с. 58]. Особлива увага приділяється регулярному моніторингу та внутрішній звітності за фактичною продуктивністю активів. Британський досвід продемонстрував, що продумана організація обліку дозволяє підприємству не лише дотримуватися стандартів і вимог законодавства, а й приймати стратегічно обґрунтовані рішення щодо модернізації та інвестицій [4, с. 14]. Це робить облік активів не лише технічним, а й стратегічним інструментом управління бізнесом.

Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів в Україні представляє собою комплексну та багат шарову систему, яка поєднує в собі законодавчі акти, національні стандарти бухгалтерського обліку та міжнародні норми фінансової звітності [41; 30]. Така структура дозволяє підприємствам працювати уніфіковано в межах країни, забезпечуючи зрозумілість та доступність правил ведення обліку для широкого кола користувачів, одночасно створюючи умови для інтеграції української бухгалтерії у глобальне економічне середовище [12, с. 144].

Національні стандарти забезпечують певну простоту та структурованість облікових процедур. Вони надають підприємствам чіткі орієнтири щодо визнання, оцінки, амортизації та вибуття основних засобів, роблячи ведення обліку більш доступним і зрозумілим навіть для невеликих компаній. Ця системність дозволяє підприємствам дотримуватися встановлених правил, формувати достовірну внутрішню інформацію та вести фінансову звітність, яка відповідає вимогам національного законодавства [38, с. 45].

Водночас міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) орієнтовані на більш глибокий і деталізований підхід до відображення інформації про основні засоби. Вони надають широкі можливості для застосування професійного судження бухгалтера, враховують економічну ефективність використання активів, дозволяють проводити регулярні переоцінки і відображати справедливую вартість

майна [21, с. 45]. Використання МСФЗ особливо актуальне для великих підприємств, компаній публічного інтересу та тих суб'єктів, які прагнуть залучати іноземні інвестиції або бути частиною міжнародних груп компаній [18, с. 312].

Вибір між національними та міжнародними стандартами залежить від масштабу діяльності підприємства, його організаційного статусу та потреб користувачів фінансової інформації. Для малих та середніх підприємств, до яких можна віднести і досліджуване ТОВ «Білтекс», часто достатньо національних правил, закріплених у НП(С)БО 7, які забезпечують простоту, структурованість і контрольованість обліку [62].

Для великих компаній та тих, хто працює на міжнародних ринках, застосування МСФЗ дозволяє формувати більш прозору, економічно обґрунтовану і порівнянну на глобальному рівні фінансову звітність [28, с. 78]. У будь-якому разі, фундаментом для обох систем залишається Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає правові засади регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку [41].

Країна	Нормативна база обліку	Ключові підходи до обліку основних засобів	Особливості амортизації та оцінки	Значення для ефективного використання активів
США	Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (US GAAP)	Широке застосування компонентного обліку; висока деталізація інформації про складові об'єктів; орієнтація на аналітичний контроль активів	Активне використання прискореної амортизації; оцінка орієнтована на реальне споживання економічних вигід	Облік виступає інструментом управління інвестиціями, оновлення обладнання та оптимізації податкового навантаження
Країни ЄС (загально)	Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) з національними адаптаціями	Уніфіковані підходи до визнання та обліку активів; поєднання міжнародних вимог і національних особливостей	Дозволяється модель обліку за первісною або переоціненою вартістю; застосування професійного судження	Забезпечується порівнянність фінансової звітності та прозорість інформації для інвесторів
Німеччина	Національні стандарти з	Консервативний підхід до обліку; обмежене	Переважає облік за історичною вартістю;	Поєднання стабільної фінансової

	урахуванням МСФЗ	застосування переоцінки; акцент на достовірності балансових даних	амортизація ґрунтується на принципі обережності	звітності розвиненими внутрішніми системами управління активами	з
Японія	Національні стандарти, інтегровані з управлінським обліком	Тісний зв'язок бухгалтерського обліку з виробничим плануванням; орієнтація на життєвий цикл активів	Амортизація поєднується з аналізом продуктивності; значна увага витратам на утримання і модернізацію	Облік слугує інструментом підвищення продуктивності, запобігання простоям і оптимізації ресурсів	і
Велика Британія	Національні стандарти МСФЗ та	Комплексний підхід: поєднання формалізованого фінансового обліку та гнучких внутрішніх процедур	Чітко регламентовані облікові політики щодо амортизації, переоцінки та ремонтів	Забезпечується ефективний контроль за використанням активів і прийняття стратегічних управлінських рішень	і

Джерело: узагальнено автором на основі аналізу зарубіжної практики обліку основних засобів.

Таблиця 1.3 – Зарубіжний досвід організації обліку основних засобів та їх ефективного використання

У сучасних умовах, коли Україна активно рухається у напрямку інтеграції з міжнародними економічними системами, процес гармонізації національної системи обліку з МСФЗ набуває особливого значення. Це не лише забезпечує відповідність міжнародним стандартам і підвищує довіру до фінансової інформації з боку інвесторів, кредиторів та партнерів, а й дозволяє більш точно відобразити реальну вартість та ефективність використання основних засобів у господарській діяльності. Завдяки такому підходу підприємства отримують можливість не лише дотримуватися законодавчих вимог, а й приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо модернізації, оновлення та оптимізації використання свого майна, що безпосередньо впливає на їхню конкурентоспроможність та стабільність розвитку.

1.4. Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами в Україні

Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку основних засобів в Україні має розгалужену та послідовно вибудовану структуру, яка поєднує в собі різні рівні нормативних актів — від базових законів до детальних методологічних документів і міжнародних стандартів [30; 41]. Така модель не є випадковою: вона дозволяє забезпечити одночасно стабільність внутрішнього правового поля й поступову інтеграцію у світову систему фінансової звітності [1, с. 312].

Завдяки цьому підприємства мають можливість вести облік уніфіковано та прозоро, використовуючи єдиний набір вимог, який узгоджується з міжнародними підходами, що є важливим не лише для внутрішньої роботи, але й для залучення інвестицій, участі в міжнародних проєктах і взаємодії з глобальними партнерами [12, с. 144]. Таким чином, нормативне регулювання обліку основних засобів виходить далеко за межі технічних процедур, перетворюючись на важливий елемент економічної політики держави та інструмент формування довіри до фінансових результатів підприємств [53].

Правове підґрунтя обліку основних засобів ґрунтується на Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [41], який визначає загальні правові засади організації бухгалтерського обліку, встановлює обов'язок ведення обліку всіма підприємствами незалежно від форми власності та регламентує вимоги до формування достовірної і повної фінансової звітності. Поняття основних засобів у законі має фундаментальне значення: вони визнаються довгостроковими матеріальними активами, що використовуються у діяльності та приносять майбутні економічні вигоди, а отже — мають бути відображені у звітності відповідно до встановлених норм і принципів [33].

Особливістю української системи регулювання є закладений законодавством дуалізм, який передбачає існування двох паралельних методологічних орієнтирів [37, с. 98]:

- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), зокрема НП(С)БО 7 [33], які формують основу облікової практики всередині країни. Вони містять чітко визначені правила, зручні для широкого кола користувачів і зрозумілі для підприємств різних масштабів.

- Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), передбачені для підприємств публічного інтересу, великих корпорацій та фінансових установ [27].

Це створює доволі гнучку систему, у якій підприємства мають змогу обирати правила, що найкраще відповідають їхній структурі діяльності та стратегічним цілям [18, с. 312]. Для досліджуваного підприємства ТОВ «Білтекс» базовим орієнтиром є саме національна система стандартів, що закріплено в його установчих документах та обліковій політиці [61; 62].

Завдяки такій багаторівневій моделі регулювання облік основних засобів в Україні водночас є уніфікованим і адаптивним. З одного боку, підприємства керуються національними вимогами, що забезпечують узгодженість і стабільність внутрішнього облікового середовища. З іншого - вони можуть долучатися до міжнародної практики фінансової звітності, яка відзначається ширшим спектром професійних підходів, глибшою аналітичністю та вищим рівнем деталізації. Усе це разом створює основу для того, щоб облік основних засобів був не просто технічним елементом бухгалтерії, а механізмом, який відіграє реальну роль у формуванні економічної стратегії, оцінюванні фінансового стану та забезпеченні довіри до звітності як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні формують фундамент для практичного ведення обліку основних засобів у більшості підприємств, і центральне місце серед них займає НП(С)БО 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 (далі – основні засоби), яке визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про визнання, оцінку, переоцінку, амортизацію та вибуття основних засобів, а також порядок їх відображення у фінансовій звітності.

Саме цей стандарт визначає логіку та послідовність відображення матеріальних активів, які підприємство використовує у своїй господарській

діяльності протягом тривалого періоду. Він покликаний забезпечити однаковість підходів до обліку різних видів майна, щоб інформація у фінансовій звітності була зрозумілою, послідовною та такою, що відображає реальний стан активів.

НП(С)БО 7 встановлює як загальні принципи, так і конкретні методологічні вимоги. Зокрема, у стандарті окреслено, за яких умов матеріальний об'єкт може бути визнаний основним засобом, надаючи чіткі критерії щодо строків використання, здатності приносити економічні вигоди та можливості достовірної оцінки. Питання первісної оцінки займає особливе місце: стандарт визначає, що актив може оцінюватися за вартістю придбання, витратами на створення або за справедливою вартістю у випадку його безоплатного отримання. До таких витрат включаються не лише ціна придбання, а й додаткові витрати, пов'язані з доставкою, монтажем, введенням у експлуатацію, що дозволяє відобразити реальну фактичну вартість активу.

Окремий пласт методології присвячено подальшій оцінці основних засобів. Підприємство може застосовувати модель обліку за первісною вартістю або модель переоцінки, що впливає на спосіб відображення активів у балансі протягом усього строку їх використання. Переоцінка проводиться не довільно, а у межах облікової політики підприємства, і має бути достатньо регулярною, щоб балансова вартість не відрізнялася від справедливої. У цьому підході простежується прагнення НП(С)БО забезпечити реалістичність фінансових даних, але водночас не надати надто широкої свободи, що могло б створювати ризики нерівномірного чи суб'єктивного відображення вартості активів.

Важливою складовою стандарту є питання амортизації. НП(С)БО 7 пропонує кілька методів, серед яких прямолінійний, виробничий та декілька прискорених варіантів. Вибір методу залежить від особливостей використання активу та визначається обліковою політикою підприємства. Амортизація в національних стандартах має не лише технічне значення, а й впливає на формування витрат, фінансовий результат та податкове навантаження, тому чіткість правил у цьому питанні є критично важливою.

Не менш значущим є порядок обліку ремонтів, модернізації та реконструкції. НП(С)БО 7 розмежовує витрати, що спрямовані на підтримання об'єкта у робочому стані, та витрати, які збільшують майбутні економічні вигоди. У першому випадку вони визнаються витратами звітного періоду, у другому - збільшують первісну вартість активу. Цей підхід дозволяє більш точно відображати вплив технічних змін на корисність основних засобів.

Стандарт також визначає, коли актив має бути списаний з балансу: це може статися через його вибуття, непридатність, продаж або інші причини [33]. Важливо, що процес припинення визнання супроводжується відображенням фінансового результату від вибуття, що забезпечує прозорість операцій, пов'язаних зі змінами у складі майна підприємства [41; 26].

Окрім НП(С)БО 7, на облік основних засобів впливає низка інших стандартів, які застосовуються для специфічних ситуацій:

- НП(С)БО 30 регулює порядок обліку біологічних активів, що є актуальним для аграрного сектору [15].
- НП(С)БО 19 визначає правила оцінки активів у процесі об'єднання підприємств, коли основні засоби мають бути переоцінені з урахуванням справедливої вартості [20].
- НП(С)БО 28 стосується зменшення корисності активів і встановлює порядок визнання втрат від знецінення, що є особливо важливим в умовах економічної нестабільності або швидкого технологічного старіння обладнання [18, с. 312; 49].

У сукупності національні стандарти формують комплексну, логічно впорядковану систему, яка дозволяє підприємствам вести облік основних засобів на зрозумілих і передбачуваних засадах. Водночас вони менш гнучкі порівняно з міжнародними нормами, адже передбачають чіткіші правила і менше простору для професійного судження [53]. Проте це робить їх зручними для широкого кола підприємств, таких як ТОВ «Білтекс», забезпечуючи стабільність та уніфікованість облікової практики в межах України [62].

Міжнародні стандарти фінансової звітності, зокрема МСБО 16 «Основні засоби», визначають більш глибокий і комплексний підхід у порівнянні з національними стандартами [27]. Вони орієнтовані на підприємства, які працюють на глобальному ринку, мають іноземних інвесторів або входять до складу міжнародних груп компаній [12, с. 880]. У центрі уваги МСБО 16 стоїть питання визнання активу, де ключовим критерієм є здатність приносити підприємству майбутні економічні вигоди [21, с. 45].

Стандарт зосереджується на принципі об'єктивності та достовірності оцінки: актив визнається лише тоді, коли є впевненість у його економічній користі та можливості достовірного визначення його вартості [37, с. 352]. Це дозволяє уникнути суб'єктивних оцінок і забезпечує більш точне відображення фінансового стану підприємства. МСБО 16 передбачає можливість застосування моделі переоцінки, що дозволяє відображати активи за їхньою справедливою вартістю настільки часто, наскільки це необхідно для того, щоб балансова вартість активів відповідала їх реальній економічній цінності [38, с. 45]. Такий підхід особливо важливий у випадках, коли ринкова вартість об'єктів суттєво коливається через зміни технологій або ринкової кон'юнктури [28, с. 78].

Особливу увагу міжнародні стандарти приділяють компонентному обліку, коли складний об'єкт обліковується окремими частинами, кожна з яких має свій строк корисного використання та метод амортизації. Це дозволяє більш точно відображати знос і технічне старіння активу, адже різні елементи однієї машини або будівлі можуть зношуватися з різною швидкістю. Такий підхід забезпечує економічно обґрунтоване розподілення витрат на амортизацію та підвищує точність фінансових результатів. МСФЗ також тісно пов'язані з питанням знецінення активів, що регламентується окремим стандартом МСБО 36. Стандарти зобов'язують підприємства оцінювати, чи не знизилася корисність активу, і за необхідності відображати втрати від знецінення у фінансовій звітності. Це дозволяє своєчасно реагувати на зміни у вартості активів та уникати завищення їхньої балансової оцінки.

Ще однією важливою особливістю міжнародного підходу є щорічний перегляд ліквідаційної вартості та строку корисного використання активів [27]. Таке правило робить модель обліку більш реалістичною, адже дозволяє враховувати зміни у ринкових умовах, технологічному прогресі та інтенсивності використання майна [28, с. 78]. Підприємство таким чином отримує можливість своєчасно коригувати амортизаційні нарахування, що дозволяє фінансовій звітності відображати реальний стан активів у будь-який момент часу [21, с. 45].

МСФЗ не надають жорстких алгоритмів, натомість пропонують принципи та підходи, що вимагає від бухгалтерів високого рівня професійного судження та компетентності [37, с. 352]. Завдяки цьому фінансова звітність стає гнучкою, адекватною економічній реальності та максимально відображає ефективність використання активів [12, с. 880]. Разом із тим така гнучкість означає, що підприємства повинні ретельно документувати свої рішення та обґрунтовувати облікові політики [18, с. 312]. МСБО 16, у поєднанні з іншими міжнародними стандартами, створює комплексну систему управління обліком основних засобів, яка поєднує точність, деталізацію та економічну обґрунтованість [5, с. 452].

Система бухгалтерського обліку в Україні перебуває на шляху поступової адаптації до міжнародних стандартів, що відображає загальний тренд гармонізації національної практики з глобальною фінансовою системою [41; 30]. Цей процес не обмежується лише формальним перенесенням термінів, він передбачає глибоке переосмислення підходів до обліку активів, методів оцінки та принципів формування фінансової звітності [1, с. 312]. В результаті сучасний облік в Україні поступово набуває більшої прозорості та адаптованості до вимог міжнародних користувачів [38, с. 45].

Попри очевидні зближення у термінології та методології, між національними стандартами бухгалтерського обліку та МСФЗ зберігаються принципові відмінності. Перш за все, це стосується рівня гнучкості та деталізації вимог. Українські НП(С)БО зазвичай передбачають більш чіткі і формалізовані правила, що робить їх зручними для широкого кола підприємств і дозволяє забезпечити стабільність внутрішнього обліку. МСФЗ, навпаки, орієнтовані на принципи,

залишаючи значний простір для професійного судження, що підвищує точність і економічну доцільність відображення активів, але вимагає від фахівців більш високого рівня кваліфікації та обґрунтування прийнятих рішень. Відмінності також проявляються у деталізації процедур переоцінки, обліку компонентів складних об'єктів, оцінки знецінення та перегляду строків корисного використання, що робить міжнародний підхід більш адаптивним до реальної економічної ситуації.

Процес гармонізації українських стандартів із МСФЗ особливо актуальний для великих підприємств та суб'єктів публічного інтересу. Адаптація міжнародних правил дозволяє таким компаніям формувати звітність, яка є прозорою та порівнянною для інвесторів, кредиторів і партнерів на глобальному ринку. Це, у свою чергу, створює більш сприятливі умови для залучення інвестицій, участі у міжнародних проектах і розширення бізнесу за межами України. Крім того, поступове наближення національної методології до МСФЗ сприяє зростанню професійного рівня бухгалтерів та фінансових аналітиків, адже вони змушені застосовувати більш складні підходи до оцінки активів та формування звітності, аналізувати економічну доцільність та оцінювати ризики.

Важливо зазначити, що гармонізація не є одномоментним процесом і не означає повної уніфікації. Українська система обліку зберігає свою специфіку, адаптуючи міжнародні принципи до національних умов господарювання, законодавчої бази та економічної практики. Проте навіть поступові зміни у напрямку більшої сумісності з МСФЗ дозволяють українським підприємствам підвищувати довіру до своєї фінансової звітності, демонструвати економічну стабільність і забезпечувати більш точне відображення вартості та ефективності використання основних засобів. У підсумку гармонізація стає не лише технічним кроком, а й важливим елементом стратегії розвитку підприємств, що прагнуть бути конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку.

Роль облікової політики підприємства є надзвичайно важливою, оскільки вона визначає, яким чином конкретна організація реалізує вимоги нормативно-правових актів у своїй повсякденній практиці обліку.

Облікова політика - це не просто формальний документ, а стратегічний інструмент управління, який дозволяє підприємству забезпечити послідовність, прозорість та економічну доцільність відображення господарських операцій у фінансовій звітності. Вона виступає своєрідним «мостом» між загальними положеннями національних стандартів або МСФЗ та конкретними обліковими процесами всередині підприємства.

Рівень регулювання	Нормативний акт	Сфера регулювання	Ключові положення щодо ОС	Практичне значення
Законодавчий	Закон України «Про бухгалтерський облік...» [41]	Загальні правові засади організації обліку	Визначає обов'язковість обліку; принципи достовірності та безперервності	Формує єдину правову основу для всіх підприємств
Національні стандарти	НП(С)БО 7 «Основні засоби» [33]	Методологія обліку в національній системі	Регламентує оцінку, переоцінку, амортизацію, ремонти та вибуття ОС	Забезпечує уніфікований порядок обліку та основу для звітності
	НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [20]	Оцінка активів при злитті та поглинанні	Оцінка ОС за справедливою вартістю при реорганізації бізнесу	Дозволяє відображати реальну вартість активів у процесі реорганізації
	НП(С)БО 28 «Зменшення корисності...» [49]	Облік втрат від знецінення	Тестування ОС на знецінення та визнання збитків	Забезпечує реалістичність вартості в умовах економічних змін
	НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [15]	Специфічні матеріальні активи	Регламентує облік біологічних активів як окремої категорії	Критично для аграрних підприємств із довгостроковими активами
Податковий	Податковий кодекс України [39]	Податковий облік та розрахунок податку на прибуток	Встановлює групи ОС, строки амортизації, податкові різниці	Впливає на податкове навантаження та фінансові результати
Міжнародний	МСБО 16 «Основні засоби» [27]	Міжнародний підхід (IFRS)	Компонентний облік; модель переоцінки; перегляд строків	Забезпечує прозорість і порівнянність для інвесторів
	МСБО 36 «Зменшення корисності...» [35]	Облік знецінення за міжнародними нормами	Регулярна оцінка знецінення та визнання втрат	Запобігає завищенню вартості активів у звітності

Внутрішній	Наказ про облікову політику [62]	Локальне регулювання на підприємстві	Методи амортизації, ліквідаційна вартість, порядок переоцінки	Адаптує облік до специфіки діяльності ТОВ «Білтекс»
------------	----------------------------------	--------------------------------------	---	---

Джерело: систематизовано автором на основі чинного законодавства України, НП(С)БО та МСФЗ.

Таблиця 1.4 – Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами в Україні

Через облікову політику підприємство визначає методи амортизації, що застосовуються до основних засобів, обираючи найбільш адекватний спосіб відображення зносу залежно від інтенсивності використання активів, їх фізичного та морального старіння. Також у ній встановлюється періодичність переоцінки активів, що дозволяє коригувати їхню балансову вартість у відповідності до економічної реальності та ринкових умов, запобігаючи спотворенню фінансових результатів. Окрім цього, облікова політика визначає критерії визнання активів - тобто, які об'єкти підпадають під категорію основних засобів, а які слід відносити до витрат або інших видів майна. Це важливий аспект, адже правильне визнання активів безпосередньо впливає на формування фінансового результату та відображення майнового стану підприємства.

Політика також регламентує порядок обліку модернізацій, реконструкцій та ремонтів, розмежовуючи витрати, що збільшують корисність об'єкта і, відповідно, його первісну вартість, від витрат, які лише підтримують об'єкт у робочому стані і визнаються поточними витратами. Такий підхід забезпечує економічно обґрунтоване відображення витрат і дозволяє формувати достовірну картину фактичного стану активів. Не менш важливим елементом є визначення ліквідаційної вартості та строків корисного використання активів, що є ключовим для розрахунку амортизації і планування ресурсів. Ці показники впливають на тривалість експлуатації об'єктів, розподіл витрат у часі та фінансовий результат підприємства

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Білтекс»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Білтекс» є повноцінним суб'єктом господарювання виробничого сектору економіки, юридичний статус якого та напрями діяльності визначені у Статуті підприємства [61]. Діяльність ТОВ «Білтекс» спрямована на створення, обробку та реалізацію продукції з використанням сучасних виробничих технологій і розвиненої матеріально-технічної бази. Підприємство функціонує в умовах конкурентного ринкового середовища та орієнтується на досягнення стабільних фінансово-економічних результатів шляхом раціонального використання ресурсів, зокрема основних засобів, які формують виробничий потенціал і визначають техніко-економічні можливості суб'єкта господарювання [50].

ТОВ «Білтекс» територіально розташоване у місті Дніпро — одному з найбільших індустріальних центрів України, що характеризується розвиненою інфраструктурою та вигідним логістичним положенням. Господарська діяльність підприємства здійснюється у повній відповідності до чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [41], Податкового кодексу України [39], а також наказу про облікову політику підприємства [62], що регламентує внутрішні правила ведення обліку.

Діяльність ТОВ «Білтекс» має комплексний характер і охоплює декілька взаємопов'язаних напрямів:

- Виробнича діяльність: орієнтована на випуск конкурентоспроможної продукції. Забезпечення безперервності процесу досягається завдяки наявності

основних засобів виробничого призначення, стан яких відображено у Балансах підприємства за 2023–2025 рр. [63; 64; 65].

- Комерційна діяльність: охоплює реалізацію продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Ефективність цього напряму підтверджується даними Звітів про фінансові результати [63; 64; 65], які демонструють динаміку чистого доходу та прибутку.

Особливу роль у функціонуванні підприємства відіграє ефективне використання основних засобів, оскільки саме вони визначають рівень виробничих потужностей та собівартість продукції. Своєчасне технічне обслуговування та модернізація обладнання, що обліковується на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» [67], дозволяють підприємству мінімізувати простой та знижувати рівень зносу активів. У цьому контексті основні засоби виступають не лише як елемент майнового комплексу, а й як ключовий чинник конкурентоспроможності.

Раціональна організація використання та відтворення основних засобів забезпечує здатність ТОВ «Білтекс» оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури. Ефективне управління цими активами створює передумови для підвищення результативності господарювання, що детально аналізується у наступних підрозділах на основі фінансових показників підприємства [52; 56].

Комерційна діяльність ТОВ «Білтекс» тісно пов'язана з організацією обліку доходів і витрат, що забезпечує об'єктивну оцінку результативності кожної господарської операції та формування стратегії розвитку на майбутні періоди [30].

Окреме місце у діяльності підприємства займає зовнішньоекономічна діяльність, у межах якої ТОВ «Білтекс» виступає активним учасником міжнародної торгівлі. Підприємство здійснює експорт власної продукції, а також імпорт сировини та матеріалів, необхідних для забезпечення безперервності виробничого процесу. Зовнішньоекономічні операції зумовлюють підвищені вимоги до організації бухгалтерського обліку, зокрема щодо валютних операцій, митних платежів, курсових різниць та відображення результатів ЗЕД у фінансовій звітності.

Організаційна структура ТОВ «Білтекс» побудована з урахуванням специфіки його діяльності та включає виробничі, комерційні та управлінські підрозділи. Функціонування підприємства забезпечується кваліфікованим управлінським і виробничим персоналом, що позитивно впливає на якість управлінських рішень та ефективність використання ресурсів. Система управління підприємством орієнтована на забезпечення прозорості та достовірності фінансово-економічної інформації, що реалізується шляхом ведення бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також застосування окремих підходів міжнародних стандартів фінансової звітності.

Аналіз економічного стану ТОВ «Білтекс» за 2022–2025 роки свідчить про загалом позитивну динаміку ключових фінансово-економічних показників, що характеризує підприємство як фінансово стійкий та ефективно керований суб'єкт господарювання [56]. Майновий стан підприємства значною мірою визначається обсягами та структурою основних засобів, що відображено у Балансах підприємства [63; 64; 65]. Так, первісна вартість основних засобів на кінець 2022 року становила 12 917,8 тис. грн, тоді як їх залишкова вартість — 7 549,4 тис. грн, що свідчить про суттєву роль необоротних активів у формуванні ресурсного потенціалу підприємства [67].

Показники ефективності діяльності демонструють зростання рентабельності власного капіталу та продукції, що підтверджує здатність підприємства генерувати прибуток як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [52, с. 88]. Це є наслідком раціонального використання виробничих ресурсів, оптимізації витрат та ефективної комерційної політики. Фінансова стійкість ТОВ «Білтекс» також підтверджується достатнім рівнем ліквідності та платоспроможності. Підприємство спроможне своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання, навіть за умов наявності значних обсягів дебіторської заборгованості, що свідчить про належний рівень управління оборотним капіталом [12, с. 144].

Інвестиційна активність підприємства у 2025 році характеризується суттєвим зростанням вартості основних засобів, що є результатом цілеспрямованої політики

оновлення та модернізації матеріально-технічної бази, закріпленої в обліковій політиці [62]. Такі інвестиції сприяють підвищенню продуктивності праці, зниженню виробничих витрат та зміцненню конкурентних позицій підприємства на ринку [50].

Функціонування ТОВ «Білтекс» відбувається в умовах жорсткої конкурентної боротьби, що є характерною рисою сучасного виробничого сектору економіки України [4, с. 14]. Ринок характеризується наявністю значної кількості виробників, що зумовлює необхідність постійного підвищення ефективності господарської діяльності та впровадження сучасних управлінських підходів [42].

У таких умовах ТОВ «Білтекс» змушене системно працювати над зміцненням власних конкурентних позицій, зосереджуючи увагу на оптимальному використанні наявних ресурсів, зокрема основних засобів. Саме матеріально-технічна база підприємства є одним із ключових чинників конкурентоспроможності, оскільки вона безпосередньо впливає на обсяги виробництва, якість продукції та рівень витрат [48, с. 512].

Конкуренція також стимулює ТОВ «Білтекс» до активного оновлення та модернізації основних засобів. Умови ринку вимагають постійного впровадження нових технологій, автоматизації окремих виробничих операцій і підвищення енергоефективності обладнання. Такі заходи дозволяють підприємству не лише скорочувати витрати на експлуатацію активів, а й підвищувати гнучкість виробництва, що є особливо важливим в умовах нестабільного попиту та швидких змін ринкової кон'юнктури [17, с. 15].

Окрему роль у конкурентній боротьбі відіграє цінова політика підприємства, яка значною мірою залежить від ефективності використання основних засобів. Раціональна амортизаційна політика, контроль витрат на утримання та ремонт обладнання, а також оптимізація виробничих потужностей дозволяють ТОВ «Білтекс» формувати конкурентоспроможні ціни на продукцію без зниження її якості. Це створює передумови для розширення частки ринку та зміцнення довіри

з боку споживачів у порівнянні з конкурентами, які мають застарілу або менш ефективну матеріально-технічну базу. Водночас конкуренція на ринку зумовлює необхідність підвищення прозорості та достовірності облікової інформації. Для ТОВ «Білтекс» це означає важливість належної організації бухгалтерського обліку основних засобів, що забезпечує формування повної та об'єктивної інформації про їхній стан, рух і рівень зносу. Така інформація є основою для прийняття управлінських рішень щодо модернізації, заміни або вибуття активів і дозволяє підприємству підтримувати оптимальний рівень виробничого потенціалу в умовах конкурентного тиску.

Таким чином, конкурентне середовище виступає визначальним фактором розвитку ТОВ «Білтекс», формуючи вимоги до рівня організації виробництва, управління ресурсами та ведення обліку. Ефективна конкуренція спонукає підприємство до раціонального використання основних засобів, впровадження сучасних технологій та вдосконалення облікових і управлінських процесів, що в сукупності забезпечує підвищення конкурентоспроможності та створює умови для сталого розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

Загалом, ТОВ «Білтекс» демонструє здатність до сталого розвитку в умовах економічної нестабільності та підвищених ризиків, ефективно поєднуючи інтенсивну експлуатацію наявних основних засобів із їх планомірною модернізацією. Високий рівень фінансової безпеки, зважене використання позикового капіталу та належна організація бухгалтерського обліку створюють передумови для подальшого зміцнення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення його довгострокового розвитку.

2.2. Організація первинного обліку основних засобів на підприємстві

Первинний облік основних засобів на підприємстві здійснюється на підставі чинного законодавства України, що забезпечує законність та достовірність

фінансової інформації. Головним нормативним документом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який встановлює загальні засади ведення бухгалтерського обліку, визначає коло суб'єктів обліку та регламентує обов'язок підприємств формувати повну і достовірну фінансову звітність. Цей закон формує правову базу, що дозволяє підприємству здійснювати облік основних засобів у відповідності до державних стандартів та забезпечує захист прав власників, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Методологічну основу обліку ОЗ становить Національний положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (НП(С)БО 7), яке визначає порядок визнання активів, їх первісну оцінку, методи амортизації, переоцінку та порядок вибуття. Застосування НП(С)БО 7 забезпечує уніфікацію підходів до обліку різних видів основних засобів, що є критично важливим для забезпечення порівнянності та достовірності фінансової інформації.

У випадках, коли ТОВ «Білтекс» веде діяльність, що потребує порівняння фінансової звітності з міжнародними стандартами, застосовується окремі положення Міжнародного стандарту фінансової звітності 16 «Основні засоби» (МСФЗ 16), який визначає підхід до визнання, оцінки, переоцінки та амортизації матеріальних активів з точки зору міжнародної практики. Це дозволяє підприємству забезпечити відповідність фінансової звітності вимогам іноземних інвесторів та міжнародних партнерів.

Внутрішньою методологією обліку ТОВ «Білтекс» виступає Наказ про облікову політику підприємства, який визначає правила застосування норм НП(С)БО 7 та МСФЗ 16, методи амортизації, періодичність переоцінки активів, порядок документального оформлення господарських операцій та критерії визнання основних засобів. Облікова політика, таким чином, виступає стратегічним інструментом управління активами, забезпечуючи узгодженість внутрішніх процедур з законодавчими та стандартними вимогами.

На ТОВ «Білтекс» процес документування господарських операцій з основними засобами є системним та комплексним, що дозволяє забезпечити

контроль за рухом активів, збереженням їх вартості та відповідністю обліку нормативним вимогам. Надходження та введення в експлуатацію основних засобів відбувається через оформлення актів прийому-передачі, які підтверджують факт придбання або отримання активу та його готовність до експлуатації. Таке оформлення є підставою для включення об'єкта до складу необоротних активів і початку нарахування амортизації. Кожен об'єкт при цьому підлягає обов'язковій первісній оцінці, що включає всі витрати на придбання, транспортування, монтаж та введення в експлуатацію.

Внутрішнє переміщення основних засобів між підрозділами підприємства документується спеціальними накладними та внутрішніми актами, що дозволяє відслідковувати місцезнаходження кожного об'єкта, його технічний стан та забезпечує контроль за збереженням майна. Такий підхід є необхідним для ефективного управління ресурсами та попередження випадків втрат або нецільового використання активів. Модернізація, капітальні ремонти та реконструкції супроводжуються оформленням детальних первинних документів, що дає змогу чітко відокремити витрати, які збільшують корисну економічну вартість активу, від поточних витрат на підтримку робочого стану. Це дозволяє коректно відображати зміни первісної вартості основних засобів у бухгалтерському обліку та своєчасно коригувати показники амортизації. Вибуття активів, включно зі списанням, продажем або ліквідацією, оформлюється відповідними актами на списання, які є підставою для виключення об'єкта з облікових реєстрів. При цьому облік відображає фінансовий результат від вибуття, що дозволяє отримати точні дані про ефективність використання активів і вплив операцій на фінансовий стан підприємства.

Для забезпечення високого рівня контролю та деталізації обліку на підприємстві впроваджена система аналітичного обліку, що дозволяє оперативно отримувати інформацію про стан та використання основних засобів. Кожному об'єкту присвоюється інвентарний номер, а дані обліку ведуться як в розрізі окремих одиниць, так і груп активів. Активи групуються за категоріями: будівлі та

споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти та інший інвентар. Такий підхід дозволяє відстежувати технічний стан об'єктів, визначати їх строк корисного використання та оптимізувати процеси амортизації.

Облік ведеться на аналітичних рахунках та картках активів із зазначенням місця експлуатації та відповідальних осіб. Це забезпечує швидкий доступ до інформації щодо технічного стану активів, їх завантаженості та ефективності використання, що у свою чергу дозволяє планувати ремонтні роботи, модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази. Регулярна інвентаризація активів є ключовим елементом контролю, оскільки вона підтверджує наявність і стан основних засобів та забезпечує відповідність облікових даних реальному стану майна підприємства.

Таким чином, система обліку основних засобів на ТОВ «Білтекс» забезпечує комплексне документування всіх господарських операцій, деталізований аналітичний облік та ефективний контроль, що сприяє достовірності фінансової інформації, оптимізації управління активами та підвищенню конкурентоспроможності підприємства. У зв'язку з активною участю ТОВ «Білтекс» у зовнішньоекономічній діяльності, окрему увагу приділено обліку імпорتنих основних засобів. Імпортне обладнання, що надходить на підприємство з-за кордону, потребує особливого підходу при первинному обліку через складність формування його вартості та необхідність врахування міжнародних розрахунків, митних процедур і специфічних витрат, пов'язаних із транспортуванням та страхуванням.

Первісна вартість імпортного активу формується на основі комплексу первинних документів, серед яких контракти з іноземними постачальниками, митні декларації, рахунки-фактури, транспортні накладні та страхові поліси. До первісної вартості включаються всі витрати, необхідні для доведення активу до стану, придатного для експлуатації. Зокрема, це контрактна вартість, що визначена у валюті договору, митні платежі та збори, які включають мито, податок на додану вартість (у разі невідшкодування) та інші обов'язкові платежі на території України.

Крім того, первісна вартість імпортного обладнання включає витрати на транспортування, страхування під час перевезення, навантажувально-розвантажувальні роботи та інші витрати, безпосередньо пов'язані з доставкою та введенням активу в експлуатацію. Такі витрати дозволяють відобразити реальну економічну цінність об'єкта, оскільки вони безпосередньо впливають на здатність активу приносити майбутні економічні вигоди. Особливої уваги потребує облік курсових різниць, що виникають у результаті розрахунків з іноземними постачальниками. Зміни валютного курсу можуть суттєво впливати на суму первісної вартості активу та, відповідно, на фінансові результати підприємства. На ТОВ «Білтекс» здійснюється систематичний контроль за курсовими різницями та їх документальне підтвердження, що забезпечує коректне відображення вартості імпортних основних засобів у бухгалтерському обліку.

У процесі первинного обліку імпортних основних засобів підприємство дотримується суворої процедури документування, яка включає реєстрацію всіх операцій у спеціалізованих журналах, накладних, актах прийому-передачі та аналітичних картках. Кожен об'єкт закріплюється за відповідальною особою, що забезпечує контроль за його збереженням і правильним використанням у виробничому процесі. Такий підхід дозволяє не лише мінімізувати ризики втрат та пошкоджень активів, але й створює основу для ефективного планування подальших інвестицій та модернізації виробничої бази.

Господарська операція	Первинний документ	Суть операції та зміст документа
Надходження та введення в експлуатацію	Акт приймання-передачі основних засобів	Підтверджує факт отримання об'єкта, його технічний стан та готовність до використання. Є підставою для зарахування на баланс
Внутрішнє переміщення	Акт (накладна) на внутрішнє переміщення ОЗ	Оформлюється при передачі активу між структурними підрозділами або від однієї матеріально відповідальної особи до іншої
Ремонт, модернізація, реконструкція	Акт приймання-здачі відремонтованих, модернізованих об'єктів	Фіксує обсяг виконаних робіт та зміну техніко-економічних характеристик (або подовження строку служби) об'єкта

Вибуття (списання, ліквідація, продаж)	Акт на списання (ліквідацію) основних засобів	Підтверджує непридатність активу до подальшої експлуатації або факт його продажу. Є підставою для вилучення з облікових реєстрів
Поточний облік та ідентифікація	Інвентарна картка обліку основних засобів	Містить детальну інформацію про об'єкт: інвентарний номер, дату випуску, групу, місце знаходження та матеріально відповідальну особу
Нарахування зносу	Розрахунок (відомість) амортизаційних відрахувань	Щомісячне визначення суми зносу за обраним методом (лінійним або іншим) для включення у витрати підприємства
Інвентаризація	Інвентаризаційний опис, Звіряльна відомість	Документує фактичну наявність ОЗ на підприємстві та відповідність даним бухгалтерського обліку

Таблиця 2.1. – Організація первинного обліку основних засобів на ТОВ «Білтекс»

Організація первинного обліку основних засобів на підприємстві спрямована на досягнення кількох взаємопов'язаних цілей. Перш за все, система обліку забезпечує збереження майна через чітку закріпленість активів за конкретними відповідальними особами. Кожен об'єкт має свого матеріально відповідального працівника, що дозволяє оперативно відслідковувати його стан, своєчасно проводити ремонт або модернізацію та запобігати нецільовому використанню ресурсів.

Вторинним, але не менш важливим завданням системи обліку є забезпечення достовірності фінансової звітності. Своєчасна та правильна реєстрація всіх операцій з основними засобами гарантує, що дані, відображені у балансі, повністю відповідають фактичному стану активів на підприємстві. Це створює основу для формування достовірної фінансової інформації для керівництва, інвесторів, контролюючих органів та інших зацікавлених сторін.

Третім ключовим завданням є формування інформаційної бази для управління підприємством. Дані первинного обліку використовуються для аналізу ефективності використання основних засобів, планування інвестицій, визначення потреб у модернізації або заміні обладнання. На основі аналітичної інформації керівництво може ухвалювати стратегічні рішення щодо розвитку виробничих

потужностей, оптимізації витрат, підвищення продуктивності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Завдяки комплексному підходу до обліку імпортованих та вітчизняних основних засобів ТОВ «Білтекс» досягає високої результативності у використанні матеріально-технічної бази, забезпечує фінансову стабільність та створює умови для сталого розвитку навіть в умовах економічної невизначеності та змін ринкової кон'юнктури.

2.3. Організація синтетичного та аналітичного обліку наявності та руху основних засобів на підприємстві

Організація бухгалтерського обліку основних засобів на ТОВ «Білтекс» здійснюється відповідно до вимог Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також на основі положень Міжнародного стандарту фінансової звітності МСФЗ 16. Такий комплексний підхід дозволяє підприємству забезпечувати достовірність та повноту облікових даних, оперативний контроль за рухом активів, а також формування аналітичної інформації для управлінських і фінансових рішень.

Синтетичний облік є фундаментальною складовою системи бухгалтерського обліку, оскільки він забезпечує узагальнення даних про наявність, рух та залишкову вартість основних засобів у грошовому вираженні. На ТОВ «Білтекс» синтетичний облік організований через відповідні бухгалтерські рахунки, що дозволяє систематизувати інформацію та забезпечити її готовність для формування фінансової звітності.

№	Рахунок бухгалтерського обліку	Призначення рахунку	Об'єкти обліку	Основні функції та особливості застосування
1	10 «Основні засоби»	Облік власних та отриманих на умовах фінансового	Будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби,	- Узагальнення даних про наявність, рух та залишкову вартість ОЗ- Ведення обліку за групами активів для деталізації та аналізу

		лізингу основних засобів	інструменти, інші матеріальні активи	ефективності використання- Формування даних для фінансової звітності та внутрішніх управлінських потреб
2	11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Облік малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) та інших активів, що не підпадають під рахунок 10	Малоцінні інструменти, спеціальне обладнання, інші некапітальні активи	- Ведення окремого статистичного обліку- Контроль за збереженням та списанням МНМА- Забезпечення точності внутрішніх управлінських даних про непрофільні активи
3	13 «Знос необоротних активів»	Узагальнення інформації про нараховану амортизацію	Всі основні засоби, що підлягають амортизації	- Відображення зменшення вартості активів у часі- Визначення амортизаційних витрат для формування фінансового результату- Забезпечення коректного нарахування амортизації відповідно до облікової політики
4	15 «Капітальні інвестиції»	Накопичення витрат на придбання, будівництво або виготовлення основних засобів до введення в експлуатацію	Будівництво нових об'єктів, придбання обладнання, витрати на монтаж та запуск	- Контроль за капітальними вкладеннями- Забезпечення правильного формування первісної вартості активів- Підготовка даних для введення активів в експлуатацію та подальшого амортизаційного обліку

Таблиця 2.2. – Синтетичний облік основних засобів на ТОВ «Білтекс»

Рахунок 10 «Основні засоби» використовується для обліку власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів основних засобів. Облік ведеться за групами, що дозволяє деталізувати інформацію та оцінювати стан окремих видів активів: будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти та інші матеріальні активи. Такий поділ забезпечує коректне віднесення витрат на виробництво або адміністративні потреби, а також дозволяє здійснювати аналіз ефективності використання активів за категоріями.

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» застосовується для обліку малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) та інших активів, що не підпадають під класифікацію рахунку 10. Це дає можливість вести окрему

статистику щодо об'єктів, що не є стратегічними для виробничого процесу, але потребують контролю щодо збереження та списання.

Рахунок 13 «Знос необоротних активів» призначений для узагальнення інформації про нараховану амортизацію основних засобів. Використання цього рахунку забезпечує наочне відображення зменшення вартості активів у часі та дозволяє правильно формувати фінансовий результат.

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» призначений для накопичення витрат на придбання, будівництво або виготовлення основних засобів до моменту їх введення в експлуатацію. Облік на цьому рахунку дозволяє відстежувати всі капітальні вкладення підприємства та контролювати завершення процесу формування активу.

Рівень обліку	Об'єкт обліку / Рахунок	Облікові реєстри та документи	Функціональне призначення
Синтетичний облік (Узагальнені дані)	Рахунок 10 «Основні засоби» (за субрахунками: 104, 105, 106, 109)	Головна книга, Журнал-ордер №4, Оборотно-сальдова відомість	Відображення загальної вартості ОЗ за групами для складання Балансу (Ф. №1).
	Рахунок 13 «Знос необоротних активів»	Відомість нарахування амортизації	Облік накопиченого зносу для визначення залишкової вартості активів.
	Рахунок 15 «Капітальні інвестиції»	Журнал обліку капітальних інвестицій	Накопичення витрат на придбання, монтаж та модернізацію ОЗ до моменту введення в експлуатацію.
Аналітичний облік (Деталізація)	Окремий інвентарний об'єкт (кожна одиниця обладнання, авто тощо)	Інвентарна картка (типова форма № ОЗ-6)	Містить технічні дані, дату випуску, норму амортизації та історію ремонтів конкретного об'єкта.
	Місця експлуатації (цехи, відділи, склади)	Інвентарний список ОЗ (за місцями зберігання)	Контроль за наявністю активів у розрізі структурних підрозділів ТОВ «Білтекс».
	Матеріально відповідальні особи (МВО)	Картки обліку за МВО, акти звірки	Забезпечення персональної відповідальності за збереження майна підприємства.

Таблиця 2.3. – Організація обліку наявності та руху основних засобів ТОВ «Білтекс»

Синтетичний облік на ТОВ «Білтекс» також забезпечує взаємозв'язок із іншими фінансовими реєстрами та аналітичними даними, що дозволяє формувати звіти для керівництва, податкових органів та зовнішніх користувачів фінансової інформації. Аналітичний облік на підприємстві покликаний забезпечувати деталізацію інформації про кожен окремий об'єкт основних засобів, що є необхідною умовою для ефективного управління активами та контролю за їх збереженням. На ТОВ «Білтекс» аналітичний облік організований у кількох взаємопов'язаних напрямках.

Перший напрямок – це облік інвентарних об'єктів. Кожному об'єкту присвоюється унікальний інвентарний номер, який зберігається протягом усього часу його експлуатації. Такий підхід забезпечує ідентифікацію активів, запобігає їхньому плутанню та дозволяє вести точний облік навіть у разі великих обсягів виробничих ресурсів.

Другий напрямок – ведення облікових реєстрів. Основним документом є Інвентарна картка обліку основних засобів, куди заносяться дані про технічні характеристики активу, дату придбання, первісну вартість, нараховану амортизацію, проведені ремонти та модернізації. Цей реєстр дозволяє детально відслідковувати історію використання кожного об'єкта та своєчасно планувати його технічне обслуговування або заміну.

Третій напрямок – облік за місцями експлуатації та матеріально відповідальними особами (МВО). Облік ведеться у розрізі структурних підрозділів підприємства та конкретних осіб, що відповідають за збереження основних засобів. Це забезпечує ефективний контроль, зменшує ризики втрат і пошкоджень, а також дозволяє визначати, які підрозділи або працівники використовують активи найбільш ефективно. Аналітичний облік також включає формування даних для внутрішнього аудиту, оцінки технічного стану та обґрунтування інвестицій у модернізацію основних засобів. На його основі керівництво підприємства може приймати стратегічні рішення щодо оптимізації використання активів, планування капітальних витрат та забезпечення фінансової стабільності підприємства.

Комплексна організація синтетичного та аналітичного обліку основних засобів на ТОВ «Білтекс» дозволяє забезпечити достовірність фінансової інформації, ефективний контроль за рухом і станом активів, а також створює надійну основу для управлінських і стратегічних рішень щодо розвитку виробничої бази та модернізації підприємства.

Облік руху основних засобів на підприємстві є важливою складовою системи бухгалтерського обліку та управління активами. Він забезпечує контроль за надходженням, використанням, модернізацією та вибуттям об'єктів, що дозволяє підтримувати точність фінансової звітності, ефективність використання ресурсів та прозорість управлінських рішень. Процес обліку руху ОЗ на ТОВ «Білтекс» охоплює кілька ключових стадій: надходження (введення в експлуатацію), експлуатація та внутрішнє переміщення, поліпшення та модернізація, а також вибуття. На стадії надходження основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Для ТОВ «Білтекс», як підприємства, що активно здійснює зовнішньоекономічну діяльність, особливе значення має облік імпортного обладнання. У первісну вартість такого обладнання включаються: контрактна ціна, митні платежі, витрати на транспортування та страхування, а також курсові різниці, що виникають при розрахунках з іноземними постачальниками. Таким чином, первісна вартість об'єкта відображає повні витрати підприємства на придбання активу та забезпечує реалістичну основу для подальшого обліку амортизації та фінансового планування.

Надходження оформлюється «Актом приймання-передачі (введення в експлуатацію) основних засобів», який слугує первинним документом для бухгалтерського обліку та підтверджує факт прийняття активу на баланс підприємства. Цей акт також є основою для визначення дати початку нарахування амортизації та включення об'єкта до аналітичного обліку. У процесі експлуатації основні засоби підлягають нарахуванню амортизації, що відображає зменшення їх вартості у зв'язку з фізичним та моральним зносом. ТОВ «Білтекс» застосовує як

лінійний метод нарахування амортизації, так і нелінійні методи, що дозволяє більш точно відображати знос залежно від інтенсивності використання активів.

Операція (Рух ОЗ)	Дебет	Кредит	Документальне підтвердження
Придбання/Імпорт обладнання	151	631 (632)	Контракт, МТД (митна декларація), накладна.
Введення в експлуатацію	10 (відповідний субрахунок)	151	Акт приймання-передачі ОЗ.
Нарахування амортизації	23, 91, 92, 93	131	Розрахунок (відомість) амортизації.
Модернізація (поліпшення)	151, потім 10	631, 20, 66	Акт виконаних робіт, Акт приймання-здачі модернізованих ОЗ.
Списання (ліквідація) ОЗ	131 (знос) 976 (залишкова варт.)	10 10	Акт на списання ОЗ, Наказ керівника.

Таблиця 2.4. – Кореспонденція рахунків за основними операціями

Внутрішнє переміщення активів між структурними підрозділами підприємства або зміна матеріально відповідальної особи оформлюється відповідними актами передачі, що забезпечує контроль за збереженням ОЗ та запобігає втратам. Таке документування дозволяє оперативно визначати місце розташування кожного об'єкта та відповідального за його стан, що є критично важливим для ефективного управління ресурсами та планування виробничого процесу.

Витрати, спрямовані на модернізацію, реконструкцію чи капітальні ремонти основних засобів, які призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, відображаються як збільшення первісної вартості об'єкта. Це дозволяє забезпечити адекватне відображення корисності активів у балансі та оцінити економічну доцільність інвестицій у модернізацію. Усі витрати документуються актами виконаних робіт та супроводжуються первинними бухгалтерськими документами, що забезпечує їхню достовірність та відповідність вимогам НП(С)БО 7 і МСФЗ 16.

Процес вибуття активів відбувається у випадках продажу, ліквідації, безоплатної передачі або внесення до статутного капіталу інших підприємств. Списання оформлюється «Актом на списання основних засобів», який є підставою для вилучення об'єкта з облікових реєстрів та відображення залишкової вартості

як витрат звітного періоду. Коректне документування вибуття забезпечує достовірність фінансової звітності та правильне визначення фінансового результату операцій, пов'язаних зі зміною складу активів. Дані синтетичного обліку, що накопичуються на рахунках 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи» та 13 «Знос необоротних активів», є основою для заповнення розділу I «Активи» Балансу (Звіту про фінансовий стан). У звітності відображається первісна вартість активів, накопичений знос та залишкова вартість, що дозволяє керівництву та зовнішнім користувачам отримувати достовірну інформацію про стан майна підприємства.

Систематичний контроль руху основних засобів забезпечується регулярною інвентаризацією та аналітичним обліком, що дозволяє виявляти розбіжності, контролювати збереження майна та планувати модернізацію виробничої бази. Таким чином, організація обліку руху основних засобів на ТОВ «Білтекс» є не лише бухгалтерською процедурою, а й важливим інструментом управління, що сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів та фінансової прозорості підприємства.

2.4. Порядок нарахування та відображення в обліку амортизації та зносу основних засобів на підприємстві

Організація нарахування та обліку амортизації основних засобів на ТОВ «Білтекс» є важливою складовою фінансового управління та забезпечення достовірності бухгалтерської звітності. Цей процес регламентується Наказом про облікову політику підприємства, вимогами НП(С)БО 7 «Основні засоби», а також окремими нормами МСФЗ 16 «Оренда», що забезпечує відповідність обліку як на національному, так і на міжнародному рівні. Впровадження чітких правил нарахування амортизації дозволяє підприємству правильно розподіляти витрати,

оцінювати ефективність використання активів та формувати достовірну фінансову інформацію для управлінських рішень і зовнішніх користувачів.

Метод амортизації	Сфера застосування	Принцип нарахування	Вплив на фінансову звітність	Переваги	Недоліки
Лінійний	Об'єкти з рівномірним режимом експлуатації (будівлі, споруди, обладнання для постійного виробництва)	Рівномірне списання первісної вартості протягом строку корисного використання	Стабільні щомісячні витрати, простота формування балансу	Простий розрахунок, прогнозовані витрати	Менше відображає реальний знос при нерівномірному у використанні
Нелінійний (зменшення залишкової вартості)	Активи з високою інтенсивністю на початку експлуатації	Витрати амортизації більші на початку строку служби, зменшуються з часом	Фінансові результати показують більші витрати на початковому етапі	Відповідає реальному зносу активу, корисний для обладнання з інтенсивним використанням	Складніший розрахунок, коливання витрат у часі
Метод виробничої потужності (виробничий метод)	Обладнання з нерівномірним навантаженням	Амортизація нараховується пропорційно фактичному використанню активу	Відповідність витрат і виробленої продукції	Висока точність відображення зносу	Необхідність постійного контролю обсягів використання
Регулювання строків корисного використання	Всі категорії ОЗ при модернізації чи реконструкції	Строк корисного використання переглядається відповідно до збільшення економічної вигоди	Відображає актуальний стан активу	Забезпечує точне планування амортизаційних витрат	Потребує регулярного аналізу та контролю

Таблиця 2.5 – Методи нарахування амортизації та їх особливості

ТОВ «Білтекс» підходить до питання нарахування амортизації основних засобів із високою економічною обґрунтованістю, орієнтуючись на характер активу, особливості його використання та очікувану економічну вигоду, яку підприємство планує отримати в процесі експлуатації. Вибір методів амортизації здійснюється з урахуванням необхідності коректного відображення витрат у фінансовій звітності,

забезпечення прозорості управлінських рішень та відповідності обліку чинним нормативно-правовим вимогам.

Лінійний метод нарахування амортизації застосовується для основних засобів, що експлуатуються рівномірно протягом усього строку корисного використання. Цей метод передбачає щомісячне нарахування амортизаційних відрахувань у фіксованій сумі, що забезпечує рівномірне відображення витрат у фінансових звітах та спрощує процес обліку. Застосування лінійного методу є доцільним для об'єктів, які задіяні у постійному виробничому циклі та не піддаються значним коливанням навантаження, таких як будівлі, споруди, виробниче та адміністративне обладнання. Використання цього методу дозволяє підприємству передбачати планові витрати на амортизацію, що сприяє точнішому формуванню бюджету та визначенню собівартості продукції.

Нелінійні методи амортизації застосовуються для активів, що експлуатуються в умовах нерівномірного або інтенсивного режиму використання, зокрема для високотехнологічного обладнання, яке працює у змінних режимах навантаження. До таких методів належать метод зменшення залишкової вартості та метод виробничої потужності. Метод зменшення залишкової вартості дозволяє нараховувати більші амортизаційні відрахування на початку строку експлуатації активу, коли інтенсивність його використання максимальна, а в подальші періоди зменшувати суму амортизації. Метод виробничої потужності передбачає нарахування амортизації пропорційно фактичному обсягу виробленої продукції або використаних виробничих потужностей, що дозволяє точно співвіднести витрати на амортизацію з отриманим результатом виробництва. Використання нелінійних методів сприяє більш точному відображенню економічного зносу активу та підвищує достовірність управлінської та фінансової інформації.

Визначення строків корисного використання є ключовим етапом у процесі обліку амортизації. При введенні об'єкта основних засобів в експлуатацію підприємство встановлює очікуваний строк його служби на основі технічних характеристик, умов експлуатації та прогнозованої інтенсивності використання. У

разі проведення модернізації, реконструкції, капітального ремонту або інших заходів, що подовжують економічну корисність активу, строки корисного використання можуть переглядатися. Така корекція дозволяє відобразити залишкову вартість активу більш адекватно, забезпечує відповідність обліку реальному стану основних засобів та сприяє точності формування фінансових результатів підприємства.

Таким чином, застосування різних методів нарахування амортизації на ТОВ «Білтекс» забезпечує гнучкість у веденні бухгалтерського обліку, адекватне відображення зносу активів у фінансовій звітності та оптимальне співвідношення між витратами та отриманою економічною вигодою, що підвищує ефективність управління матеріальними ресурсами та фінансовими потоками підприємства.

Облік амортизації на ТОВ «Білтекс» організовано з урахуванням вимог чинного законодавства України, положень НП(С)БО 7 «Основні засоби» та окремих норм МСФЗ 16, а також Наказу про облікову політику підприємства, що забезпечує комплексний контроль за станом основних засобів і їх впливом на фінансовий результат діяльності.

По-перше, акумуляція зносу здійснюється шляхом систематичного нарахування амортизаційних відрахувань на рахунок 13 «Знос необоротних активів». Такий підхід дозволяє не лише відображати поступове зменшення первісної вартості об'єктів основних засобів, але й забезпечує прозоре визначення залишкової вартості активів, що є важливим для оцінки їх економічного ресурсу та планування інвестиційної політики. Акумуляція зносу також сприяє формуванню достовірної інформації для аналізу ефективності використання основних засобів, визначення оптимальних термінів їх експлуатації та прийняття управлінських рішень щодо модернізації або списання активів.

По-друге, аналітичний розріз обліку амортизації забезпечує детальну інформацію про кожен окремий інвентарний об'єкт. На практиці це означає ведення обліку амортизації за конкретними машинами, транспортними засобами,

обладнанням чи інструментами, що дозволяє керівництву підприємства оцінювати технічний стан активів, планувати профілактичне обслуговування та ремонти, а також коригувати виробничі та інвестиційні плани відповідно до реального стану обладнання. Аналітичний облік також дозволяє визначати ступінь зношеності активів для потреб внутрішнього контролю та звітності перед власниками та інвесторами.

По-третє, вплив амортизації на собівартість продукції та фінансові результати є ключовим елементом системи управлінського та бухгалтерського обліку на ТОВ «Білтекс». Нарахована амортизація включається у виробничу собівартість продукції у випадку залучення об'єкта у виробничий процес, або ж відноситься на адміністративні та збутові витрати, якщо об'єкт використовується у господарській діяльності підприємства. Такий розподіл дозволяє коректно формувати витрати у часі, уникати спотворення фінансових результатів, а також забезпечує достовірність звітності для зовнішніх користувачів, зокрема податкових органів, інвесторів, кредитних установ і партнерів підприємства.

По-четверте, регулярний перегляд та контроль є невід'ємною частиною обліку амортизації. Це включає систематичний аналіз технічного стану основних засобів, оцінку інтенсивності їх використання та економічної доцільності обраного методу нарахування. За результатами такого контролю строки корисного використання або методика нарахування амортизації можуть коригуватися, що дозволяє забезпечити відповідність обліку реальному стану активів та сучасним вимогам фінансової звітності. Крім того, такий підхід сприяє оптимізації витрат підприємства, ефективному управлінню капітальними ресурсами та підвищенню конкурентоспроможності ТОВ «Білтекс» на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Елемент обліку	Опис	Рахунки бухгалтерського обліку	Вплив на собівартість та звітність	Додаткові примітки
Нарахована амортизація	Сума витрат на знос основних засобів за період	Рахунок 13 «Знос необоротних активів»	Зменшує залишкову вартість активу, включається у витрати	Облік ведеться окремо за кожним інвентарним об'єктом

			виробництва або адміністративні витрати	
Первісна вартість активу	Вартість придбання або виготовлення об'єкта	Рахунок 10 «Основні засоби», рахунок 15 «Капітальні інвестиції»	Визначає базу для нарахування амортизації, впливає на баланс	Для імпортного обладнання враховуються митні платежі, транспортування, страхування, курсові різниці
Аналітичний облік	Деталізація інформації про окремі об'єкти	Інвентарні картки, аналітичні рахунки	Дозволяє контролювати ступінь зношеності, планувати ремонти та модернізації	Прив'язка до матеріально відповідальних осіб та підрозділів
Включення до собівартості	Вплив амортизації на фінансові результати	Виробнича собівартість – рахунки 23, 91; Адміністративні витрати – рахунки 92, 93	Забезпечує точне відображення витрат у звітності	Дозволяє коректно планувати фінансові показники та рентабельність
Контроль та перегляд	Регулярний аналіз строків служби та методів нарахування	Взаємодія синтетичних та аналітичних рахунків	Гарантує достовірність фінансової інформації та правильне формування балансу	Корисно для управлінських рішень і планування інвестицій

Таблиця 2.6. – Взаємозв'язок нарахування амортизації та бухгалтерського обліку на ТОВ «Білтекс»

Завдяки комплексному підходу до обліку амортизації ТОВ «Білтекс» забезпечує прозорість та точність фінансових даних, що є важливою умовою для стратегічного планування, контролю за використанням основних засобів і підтримки високого рівня фінансової стабільності підприємства. У фінансовій звітності ТОВ «Білтекс» основні засоби відображаються на балансі (Звіті про фінансовий стан) за залишковою вартістю, що дозволяє точно оцінювати реальний економічний ресурс підприємства та ступінь зносу активів. Залишкова вартість визначається як різниця між первісною вартістю об'єкта та сумою накопиченого зносу, що нараховується протягом строку корисного використання. Такий підхід забезпечує достовірне відображення вартості активів, контроль за їх

амортизаційним зносом та підвищує точність управлінської та фінансової аналітики.

Первісна вартість (рядок 1011): відображає загальні витрати на придбання або створення об'єкта основних засобів, включаючи всі витрати, необхідні для введення його в експлуатацію. Для імпортних активів первісна вартість включає контрактну ціну, митні платежі, витрати на транспортування, страхування та курсові різниці, що виникають при розрахунках з іноземними постачальниками. Цей показник є вихідним для обчислення амортизації та контролю ефективності використання активу. Накопичений знос (рядок 1012): відображає суму нарахованої амортизації, що поступово зменшує первісну вартість об'єкта. Накопичений знос є ключовим інструментом для оцінки технічного стану активів та планування їх обслуговування або заміни. Систематичне відстеження цього показника дозволяє керівництву підприємства своєчасно приймати рішення щодо модернізації обладнання та оптимізації виробничого процесу.

Залишкова вартість: цей підсумковий показник включається до валюти балансу та демонструє фактичну економічну вартість основних засобів, що знаходяться в експлуатації. Вона дозволяє оцінити потенційну спроможність підприємства використовувати наявні ресурси для виробництва продукції та планування капітальних вкладень.

Амортизація виконує низку стратегічно важливих функцій для забезпечення фінансової стійкості та ефективного управління ресурсами ТОВ «Білтекс»: Відтворення активів: амортизаційні відрахування формують фінансові ресурси, які можуть бути спрямовані на оновлення або модернізацію основних засобів. Це забезпечує підтримання виробничої потужності на належному рівні, збереження конкурентоспроможності та готовність до впровадження інноваційних технологій.

Податковий облік: правильне нарахування амортизації є критично важливим для коректного визначення оподаткованого прибутку. Своєчасне та обґрунтоване відображення амортизаційних витрат дозволяє підприємству оптимізувати

податкове навантаження та забезпечити відповідність законодавчим вимогам щодо фінансової звітності та оподаткування. Оцінка стану активів: аналіз ступеня зносу (наприклад, рівень 50,1 % у 2023 році) дає можливість оцінити інтенсивність експлуатації обладнання, визначити необхідність інвестицій у його оновлення та прогнозувати подальший ресурс активів. Такі дані використовуються для планування капітальних вкладень, визначення пріоритетів модернізації та оцінки ефективності управління виробничою базою.

Таким чином, система обліку амортизації на ТОВ «Білтекс» забезпечує комплексний контроль за основними засобами, дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо їх експлуатації та оновлення, а також гарантує достовірність фінансової звітності для зовнішніх та внутрішніх користувачів, включаючи інвесторів, кредитні установи та податкові органи.

2.5. Аналіз складу, структури, динаміки та ефективності використання основних засобів підприємства

Аналіз стану та структури основних засобів є одним із ключових аспектів управління фінансово-господарською діяльністю ТОВ «Білтекс», оскільки підприємство функціонує у виробничому секторі, де матеріально-технічна база безпосередньо визначає ефективність виробничих процесів, обсяги випуску продукції та її собівартість. Основні засоби не лише забезпечують фізичну основу для виконання технологічних операцій, але й формують фундамент для стратегічного планування капітальних вкладень, оптимізації виробничих циклів та підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Згідно з даними бухгалтерського балансу за період 2022–2025 років спостерігається динамічна зміна вартості необоротних активів підприємства, що

відображає як природне зношення обладнання, так і активну політику оновлення матеріально-технічної бази. Особливо помітний стрибок у вартості основних засобів відбувся у 2024 році, що свідчить про масштабне оновлення виробничих потужностей. Це включало придбання нового високотехнологічного обладнання, модернізацію існуючих машин і транспортних засобів, а також проведення реконструкцій виробничих приміщень та складів. Такі зміни забезпечують підвищення продуктивності, скорочення витрат на виробництво та збільшення економічної ефективності використання активів.

Детальний аналіз структури основних засобів дозволяє оцінити розподіл капітальних вкладень за видами активів: будівлі та споруди, машини й обладнання, транспортні засоби, інструменти та інвентар, а також інші матеріальні активи довгострокового використання. Це дає змогу підприємству здійснювати оперативний контроль за станом матеріально-технічної бази, планувати технічне обслуговування та модернізацію, а також визначати пріоритети інвестиційної політики для підтримання конкурентних переваг на ринку.

Показник	2022 р., тис. грн	2023 р., тис. грн	2024 р., тис. грн	2025 р., тис. грн	Відхилення 2025/2022, %
Первісна вартість ОЗ	12 917,8	12 933,4	25 250,0	29 150,0	+125,66%
Накопичений знос	5 368,4	6 487,8	7 715,4	9 230,5	+71,94%
Залишкова вартість	7 549,4	6 445,6	17 534,6	19 919,5	+163,85%
Коефіцієнт зносу	0,416	0,501	0,306	0,317	-23,80%
Коефіцієнт придатності	0,584	0,499	0,694	0,683	+16,95%

Таблиця 2.7. – Динаміка вартості основних засобів ТОВ «Білтекс»

За аналізований період первісна вартість основних засобів зросла більш ніж удвічі, що відображає масштабну інвестиційну активність підприємства. Найбільше збільшення відбулося у 2024–2025 рр., що пов'язано із закупівлею високотехнологічного обладнання, введенням у експлуатацію нових виробничих ліній та модернізацією існуючих виробничих цехів. Це свідчить про стратегічний підхід до розширення потужностей та забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку. Незважаючи на постійне нарахування амортизації, коефіцієнт

зносу у 2025 році (0,317) залишається значно нижчим, ніж у 2023 році (0,501). Така тенденція свідчить про те, що темпи оновлення матеріально-технічної бази випереджають процес її фізичного та морального старіння, що забезпечує високу продуктивність виробничих потужностей і зменшує ризики простоїв через зношення обладнання. Показник залишкової вартості у 2025 році збільшився на 163,85 % порівняно з 2022 роком, що свідчить про значне оновлення активів та збільшення економічного потенціалу підприємства. Високий рівень залишкової вартості також формує основу для фінансового планування, розрахунку амортизаційних відрахувань та планування капітальних інвестицій у майбутньому.

Зростання коефіцієнта придатності на 16,95 % вказує на те, що підприємство ефективно підтримує технічний стан основних засобів, оптимізує строки їх експлуатації та реалізує політику модернізації з урахуванням очікуваних економічних вигод. Це дозволяє не лише підвищити продуктивність, а й забезпечити економічну доцільність капіталовкладень. Аналіз складу, структури та динаміки основних засобів ТОВ «Білтекс» за 2022–2025 рр. свідчить про системну інвестиційну політику, спрямовану на модернізацію виробничої бази та підвищення ефективності використання матеріально-технічних ресурсів. Підприємство демонструє збалансовану стратегію розвитку, де поєднується активна експлуатація наявних активів із плановим оновленням, що забезпечує фінансову стабільність і конкурентоспроможність на ринку.

Для комплексної оцінки фінансового стану підприємства важливо не лише аналізувати динаміку вартості основних засобів, але й оцінювати ефективність їх використання у виробничому процесі. Ефективність експлуатації матеріально-технічної бази визначає здатність підприємства отримувати прибуток та оптимально використовувати інвестиції в необоротні активи.

Узагальнені дані щодо показників ефективності використання основних засобів ТОВ «Білтекс» за 2022–2025 рр., що дозволяють оцінити динаміку продуктивності та ефективності інвестиційної політики підприємства.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Динаміка 2025/2022
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	14 316,5	11 135,2	34 509,3	41 200,0	+187,8%
Фондовіддача (грн доходу/грн ОЗ)	1,90	1,73	1,97	2,07	+0,17
Фондомісткість (грн ОЗ/грн доходу)	0,53	0,58	0,51	0,48	-0,05

Таблиця 2.8. – Показники ефективності використання основних засобів ТОВ «Білтекс» (2022–2025 рр.)

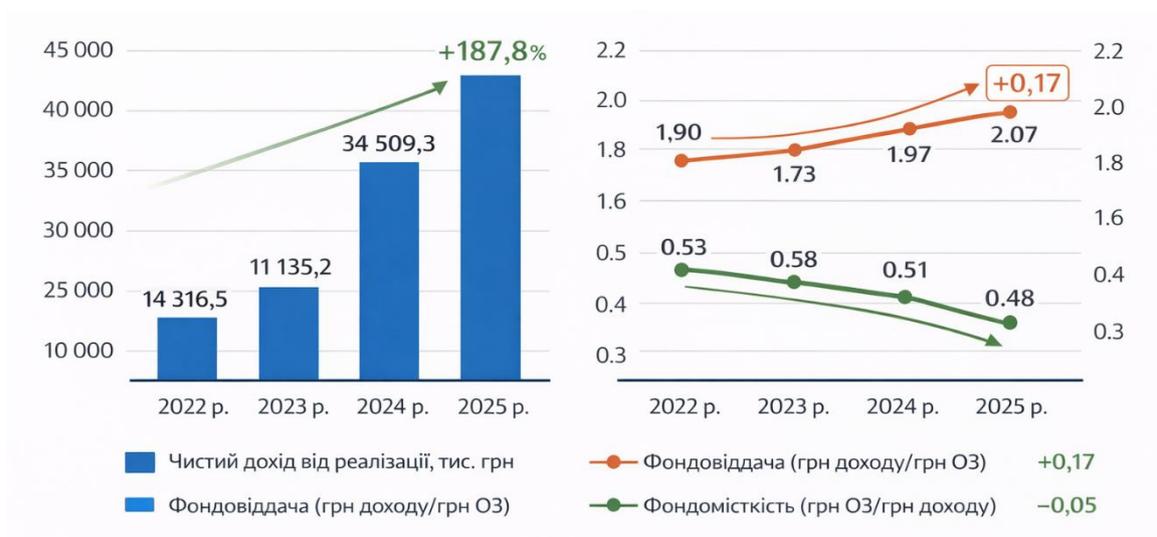

Рисунок 2.1. – Показники ефективності використання основних засобів ТОВ «Білтекс» (2022 – 2025 рр.)

За період 2022–2025 рр. чистий дохід підприємства збільшився майже в 2,9 раза, що відображає ефективне використання виробничої бази та розширення ринків збуту. Значне зростання доходу у 2024–2025 рр. прямо корелює з масштабним оновленням основних засобів та введенням нових виробничих ліній, що забезпечило збільшення обсягів продукції та підвищення її якості. Показник фондовіддачі у 2025 році досяг 2,07, що означає, що кожна гривня, вкладена в основні засоби, генерує понад дві гривні чистого доходу. Це свідчить про високий рівень ефективності капіталовкладень і доцільність інвестиційної політики підприємства, спрямованої на модернізацію матеріально-технічної бази.

Порівняно з 2023 роком фондівдача збільшилася на 0,34 одиниці, що підтверджує позитивний ефект від оновлення основних засобів.

Зниження показника фондомісткості до 0,48 у 2025 році вказує на більш раціональне використання основних засобів та зменшення витрат на їх формування відносно отриманого доходу. Це також відображає оптимізацію виробничих процесів та підвищення продуктивності використання обладнання, особливо в умовах розширення активної частини ОЗ, такої як машини та технологічне обладнання. У структурі основних засобів підприємства спостерігається збільшення частки активної частини (машин та обладнання), що безпосередньо впливає на ефективність виробничого процесу, скорочує простой та підвищує продуктивність праці. Це свідчить про стратегічний підхід керівництва до оптимізації структури матеріально-технічної бази та пріоритетності інвестицій у ключові виробничі активи.

Показники ефективності використання ОЗ ТОВ «Білтекс»

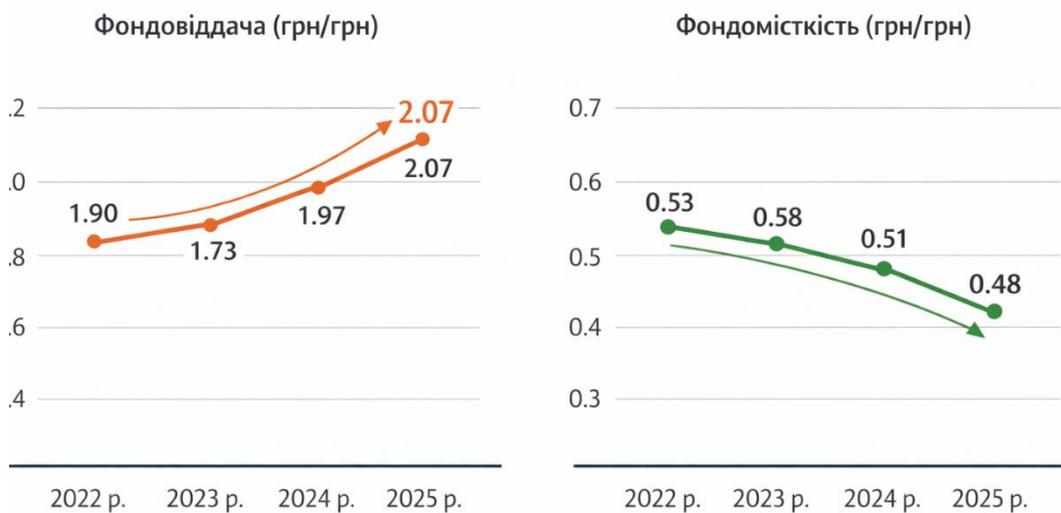

Рис 2.2. – Показники ефективності використання ОЗ ТОВ «Білтекс»

З огляду на значне зростання вартості основних засобів у 2025 році, ТОВ «Білтекс» стоїть перед необхідністю посиленої уваги до оптимізації витрат на технічне обслуговування та модернізацію нових об'єктів. Це включає як планові,

так і позапланові ремонти, проведення регламентних робіт із підтримки працездатності обладнання та впровадження систем профілактичного контролю, що дозволяє запобігати передчасному зносу та простою виробничих потужностей. Забезпечення повної експлуатаційної завантаженості нових об'єктів є ключовим фактором підвищення рентабельності підприємства, оскільки ефективне використання активів безпосередньо впливає на собівартість продукції та її конкурентоспроможність на ринку.

Крім того, важливим аспектом стратегічного управління є планування майбутніх капітальних інвестицій з урахуванням строків амортизації нових активів та зносу старих. Це дозволяє підприємству підтримувати оптимальний баланс між оновленням матеріально-технічної бази та економічною доцільністю вкладень, забезпечуючи безперервність виробничого процесу та стабільність фінансових результатів. Впровадження системи обліку та контролю за технічним станом основних засобів створює необхідну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень щодо реконструкції, модернізації або заміни обладнання.

Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «Білтекс» за період 2022–2025 рр. демонструє позитивні тенденції: підприємство успішно реалізує інвестиційну політику, оптимізує структуру активів та підвищує продуктивність виробництва. Зростання показника фондоддачі разом зі зниженням фондомісткості підтверджує раціональне використання матеріально-технічної бази, адекватне планування капітальних вкладень та ефективну організацію виробничого процесу.

Такі результати свідчать про високий рівень управлінської компетентності, здатність підприємства адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури та підтримувати стабільний економічний розвиток у конкурентному середовищі. Подальша увага до оптимізації витрат на технічне обслуговування, управління строками служби активів та інвестиційна стратегія створюють передумови для сталого фінансового зростання та підвищення загальної ефективності діяльності ТОВ «Білтекс».

2.6. Порядок здійснення контролю за основними засобами підприємства

Контроль за основними засобами (ОЗ) на ТОВ «Білтекс» організований як комплексна багаторівнева система, що поєднує внутрішній контроль, матеріальну відповідальність, інвентаризаційні процедури та систематичний моніторинг технічного стану активів. Така організаційна структура контролю спрямована на забезпечення збереження майна, ефективності його використання, оптимізації витрат на експлуатацію та достовірності відображення у фінансовій та управлінській звітності підприємства. Основою системи контролю є закріплення кожного об'єкта основних засобів за конкретною матеріально відповідальною особою (МВО). На практиці це реалізується через укладання договорів про повну матеріальну відповідальність з працівниками, які експлуатують або обслуговують ОЗ. Такий договір встановлює чіткі зобов'язання щодо збереження активів, а також передбачає відповідальність за їх пошкодження або втрату, що мотивує співробітників дбайливо ставитися до майна підприємства.

Для оперативної ідентифікації та контролю об'єктів використовується система інвентарних номерів. Кожному активу присвоюється унікальний інвентарний номер, що наноситься на сам об'єкт та відображається в облікових регістрах. Це дозволяє швидко визначати місцезнаходження активу під час внутрішніх перевірок або інвентаризацій, знижує ризик втрат та полегшує контроль за рухом основних засобів.

Контроль за переміщенням активів здійснюється через оформлення актів внутрішнього переміщення. Кожна зміна місця розташування обладнання між цехами, зміна матеріально відповідальної особи або передача об'єкта в інший структурний підрозділ супроводжується документальним підтвердженням. Такий підхід дозволяє зберігати точний облік, уникати випадків несанкціонованого використання активів та підтримувати достовірність даних бухгалтерського обліку.

Інвентаризація основних засобів на ТОВ «Білтекс» є фундаментальною процедурою внутрішнього контролю, яка забезпечує комплексну перевірку наявності, стану та достовірності обліку активів підприємства. Вона є невід'ємною складовою системи управління матеріально-технічною базою і закріплена у Наказі про облікову політику підприємства, що визначає періодичність, порядок проведення, відповідальних осіб та методи документального оформлення результатів. Основна мета інвентаризації полягає у мінімізації ризиків втрат, зловживань або псування майна, підвищенні ефективності його використання та забезпеченні достовірності фінансової звітності, яка є основою для прийняття управлінських рішень і формування економічної стратегії підприємства.

Інвентаризація на ТОВ «Білтекс» реалізується у кількох формах, кожна з яких має чітко визначене призначення та методологічні особливості.

Річна інвентаризація проводиться наприкінці звітного року, зазвичай станом на 01.11 або 01.12, і охоплює всі категорії основних засобів без винятку — будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти та інші активи. Проведення річної інвентаризації дозволяє підприємству не лише підтвердити наявність активів, але й оцінити їх технічний стан та ступінь зносу, порівняти фактичні дані з бухгалтерським обліком та виявити можливі розбіжності. На основі цих даних формуються інвентаризаційні описи та звіряльні відомості, які слугують підставою для коригування облікових записів і складання достовірної фінансової звітності за рік.

Позапланова інвентаризація здійснюється у випадках зміни матеріально відповідальних осіб, виявлення фактів нестач, втрат або розкрадань, а також за розпорядженням керівництва підприємства у разі необхідності перевірки окремих груп активів. Вона є оперативним механізмом контролю, що дозволяє швидко реагувати на потенційні ризики та запобігати їхньому негативному впливу на фінансові результати. Позапланова інвентаризація особливо важлива у ситуаціях, коли відбуваються значні зміни у складі основних засобів, наприклад після

модернізації або придбання нового обладнання, включно з імпортними об'єктами високої вартості.

Вибіркова перевірка проводиться протягом року для окремих груп активів, що є найбільш цінними, ризиковими або інтенсивно використовуваними у виробничому процесі. До таких об'єктів належить, зокрема, імпортне обладнання, високотехнологічні машини та активи, придбані в останні роки, зокрема 2024–2025 рр. Вибіркові перевірки дозволяють оцінити технічний стан критичних елементів виробничої інфраструктури, своєчасно виявити зношені або пошкоджені об'єкти та запобігти непередбачуваним фінансовим втратам.

Документування результатів інвентаризації здійснюється шляхом складання Інвентаризаційних описів та Звіряльних відомостей, що фіксують фактичний стан кожного об'єкта та порівнюють його з даними бухгалтерського обліку. У разі виявлення нестач або лишків вони коригуються у бухгалтерських регістрах у тому звітному місяці, коли завершено інвентаризацію. Такий підхід забезпечує своєчасність, точність та надійність фінансової інформації, що відображається у балансі та інших звітних формах, а також слугує підставою для прийняття управлінських рішень щодо модернізації, списання або оновлення основних засобів.

Таким чином, інвентаризація на ТОВ «Білтекс» є ключовим інструментом забезпечення ефективності використання основних засобів. Вона дозволяє підприємству підтримувати високий рівень контролю за майном, підвищувати продуктивність виробничої діяльності, забезпечувати достовірність фінансових показників і створює підґрунтя для стратегічного планування інвестицій та розвитку матеріально-технічної бази. Систематичне впровадження річної, позапланової та вибіркової інвентаризацій забезпечує інтегрований підхід до управління активами та формує основу для сталого економічного зростання підприємства в умовах високої конкуренції на ринку.

З огляду на високу інвестиційну активність підприємства у 2024–2025 роках, що відобразилася на значному збільшенні вартості основних засобів (зокрема залишкова вартість у 2025 році досягла 19,9 млн грн), ТОВ «Білтекс» посилило системний контроль за станом та експлуатацією матеріально-технічної бази. Основна мета контролю полягає у забезпеченні максимального економічного ефекту від використання активів, запобіганні передчасному зносу та втратам, а також у підтриманні достовірності облікових та фінансових показників.

Контроль за технічним станом і використанням ОЗ на підприємстві здійснюється за наступними напрямками:

Цільове використання основних засобів: підприємство здійснює регулярний моніторинг фактичного завантаження обладнання та виробничих потужностей. Це дозволяє перевіряти відповідність фактичного використання активів плановим показникам виробництва, визначеним у графіках виробничих планів. У випадках недовантаження або нерівномірного використання обладнання приймаються управлінські рішення щодо переналаштування виробничих ліній, оптимізації графіків зміни або перерозподілу ресурсів.

Контроль за графіками ремонтів і технічним обслуговуванням: на підприємстві ведеться планування та облік технічних процедур з обслуговування та ремонту кожного об'єкта основних засобів. Всі ремонтні роботи — як планові, так і позапланові — документуються та фіксуються у спеціальних журналах обліку. Це дозволяє запобігати передчасному зносу обладнання, зменшувати ймовірність аварійних зупинок виробничих ліній і забезпечувати стабільний рівень продуктивності. Контроль включає перевірку дотримання нормативних строків проведення технічного обслуговування, правильність використання запасних частин та відповідність виконаних робіт сертифікованим вимогам виробників.

Контроль за нарахуванням амортизаційних відрахувань: підприємство перевіряє правильність застосування обраних методів нарахування амортизації (лінійного або нелінійного) відповідно до Наказу про облікову політику та

положень НП(С)БО 7 і МСФЗ 16. Окрему увагу приділяють коректності визначення строків корисного використання та відповідності розрахунків амортизації фактичному технічному стану активів. Такий підхід дозволяє забезпечити адекватне відображення зношення активів у фінансовій звітності та уникнути спотворення даних про прибутковість підприємства.

Враховуючи активне залучення ТОВ «Білтекс» до зовнішньоекономічної діяльності, підприємство приділяє особливу увагу ефективному контролю за операціями, пов'язаними з імпортом обладнання, комплектуючих та сировини. Зовнішньоекономічні операції мають значний вплив на фінансовий стан підприємства, оскільки формують первісну вартість основних засобів, визначають строки початку нарахування амортизації та впливають на податкові зобов'язання. Для забезпечення достовірності обліку та мінімізації ризиків втрат і помилок у фінансовій звітності на ТОВ «Білтекс» впроваджено спеціалізовану багаторівневу систему контролю операцій у рамках ЗЕД, яка охоплює такі ключові напрями: Усі імпортовані об'єкти основних засобів відображаються у бухгалтерському обліку за первісною вартістю, яка включає контрактну ціну, митні збори, витрати на транспортування, страхування та інші витрати, пов'язані з доставкою. Контроль за відповідністю цих показників передбачає порівняння даних контракту, рахунків-фактур постачальника та митної декларації. Такий підхід дозволяє уникнути неправильного відображення вартості активів, забезпечує точність фінансової звітності, а також запобігає потенційним податковим та митним порушенням.

Коректна дата введення об'єкта на баланс є критичною для початку нарахування амортизації та правильного формування бухгалтерських записів. На ТОВ «Білтекс» введення імпортованих активів на баланс здійснюється у суворій відповідності до дати митної декларації та фактичного отримання активу на підприємстві. Це забезпечує своєчасне включення амортизаційних відрахувань у фінансову звітність і точність обліку витрат. Особливо важливо контролювати дотримання цих строків для високотехнологічного обладнання, придбаного у 2024–

2025 роках, яке становить значну частку інвестицій підприємства та має великий вплив на виробничий процес.

Усі документи, пов'язані з імпортом основних засобів, проходять ретельну перевірку на відповідність чинному законодавству та внутрішнім регламентам підприємства. До таких документів належать:

- контракти з іноземними постачальниками;
- митні декларації;
- транспортні накладні;
- акти приймання-передачі обладнання.

Процедура верифікації передбачає перевірку правильності оформлення документів, відповідності сум і валютних курсів, підтвердження доставки активів та їх відповідності специфікаціям контракту. Це забезпечує надійний облік первісної вартості активів та дозволяє своєчасно виявляти й усувати можливі розбіжності або помилки.

Система контролю операцій у рамках зовнішньоекономічної діяльності інтегрована з внутрішніми обліковими процесами підприємства. Дані про імпортовані активи передаються до синтетичного та аналітичного обліку, що забезпечує актуальну інформацію для планування капітальних вкладень, визначення амортизаційних відрахувань та підготовки фінансової звітності. Такий комплексний підхід дозволяє ТОВ «Білтекс» ефективно управляти імпортними активами, оптимізувати інвестиційні витрати та забезпечувати високу точність обліку у відповідності до національних та міжнародних стандартів.

Систематичне поєднання контролю за технічним станом, цільовим використанням та операціями у ЗЕД дозволяє ТОВ «Білтекс» підтримувати високу ефективність виробничої діяльності, забезпечувати раціональне використання активів і своєчасно реагувати на ризики зносу, дефектів або порушень в обліку. Такий комплексний підхід створює надійну основу для управління інвестиційною

політикою, планування модернізацій та формування стратегічних рішень щодо розвитку матеріально-технічної бази підприємства.

У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій та збільшення обсягів господарських операцій ТОВ «Білтекс» активно впроваджує автоматизовані системи обліку та контролю основних засобів, що дозволяє значно підвищити ефективність управління матеріально-технічною базою. Використання програмних продуктів, таких як BAS та 1С: Підприємство, мінімізує ризики помилок, пов'язаних із людським фактором, забезпечує оперативний доступ до актуальної інформації про стан активів і сприяє своєчасному прийняттю управлінських рішень. Автоматизація обліку амортизації дозволяє усунути ручні помилки та забезпечити регулярність нарахувань відповідно до обраного методу, будь то лінійний або нелінійний. Система забезпечує детальний аналітичний облік амортизації за кожним інвентарним об'єктом, контролює залишкову вартість активів і дозволяє коригувати строки корисного використання у разі проведення модернізації або реконструкції обладнання. Це гарантує точність формування витрат у фінансовій звітності та підвищує достовірність даних для керівництва та зовнішніх користувачів.

Автоматизовані засоби контролю також здійснюють моніторинг своєчасності проведення переоцінки та модернізації активів. Система фіксує дати введення об'єктів в експлуатацію, планові терміни технічного обслуговування та модернізації, а також надсилає сповіщення відповідальним особам про необхідність виконання цих заходів. Такий підхід дозволяє підтримувати оптимальний технічний стан обладнання, запобігати передчасному зносу, що особливо актуально з огляду на значну вартість імпортного обладнання, придбаного у 2024–2025 роках. Крім того, автоматизовані системи забезпечують звірку даних синтетичного та аналітичного обліку, що дозволяє своєчасно виявляти розбіжності між фактичним станом об'єктів і відображенням у бухгалтерських регістрах, коригувати помилки та забезпечувати достовірність фінансової інформації для

зовнішніх і внутрішніх користувачів. Це сприяє підвищенню якості управлінської звітності та забезпечує ефективний контроль за станом активів.

Система автоматизованого обліку формує аналітичні звіти щодо залишкової вартості, рівня зносу, строків служби та завантаженості активів, що надає керівництву можливість приймати обґрунтовані рішення щодо інвестиційної політики, оновлення виробничих потужностей, раціонального розподілу фінансових ресурсів та оптимізації витрат на обслуговування обладнання. Це сприяє підвищенню продуктивності праці, раціональному використанню ресурсів та забезпечує високий рівень економічної ефективності діяльності підприємства.

Зниження коефіцієнта зносу основних засобів у 2024–2025 роках до рівня 0,30–0,31 свідчить про ефективність запровадженого комплексу заходів, який включає автоматизацію обліку, планове технічне обслуговування та модернізацію обладнання. Такий підхід забезпечує збереження активів, оптимізацію використання виробничих потужностей та підтримує стабільний розвиток ТОВ «Білтекс» у конкурентному середовищі. Система автоматизованого контролю створює надійну основу для сталого підвищення продуктивності, ефективного управління ресурсами та забезпечення високої фінансової стійкості підприємства.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Проблеми та недоліки існуючої системи обліку основних засобів на підприємстві

Незважаючи на те, що система бухгалтерського обліку ТОВ «Білтекс» у загальному вигляді відповідає вимогам НП(С)БО 7 [33] та забезпечує формування фінансової звітності згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік...» [41], проведений аналіз за 2022–2025 роки виявив ряд проблемних аспектів.

1. Недостатня аналітичність обліку в умовах масштабування. Протягом 2024–2025 років ТОВ «Білтекс» здійснило масштабне оновлення активів (приріст первісної вартості у 2,2 раза — з 12,9 млн грн до 29,15 млн грн). Проте система аналітичного обліку, закріплена в Обліковій політиці [62], не була адаптована до такого обсягу. Використання «котлового» методу замість деталізації за виробничими лініями не дозволяє точно розрахувати фондвіддачу конкретних об'єктів, що є ознакою недостатньо ефективного управлінського обліку [43, с. 124]. Це ускладнює прийняття рішень щодо подальших інвестицій у модернізацію [50].

2. Методологічні труднощі класифікації витрат на ремонти та поліпшення. Коливання коефіцієнта зносу (від 50,1% у 2023 році до 31,7% у 2025 році) свідчить про інтенсивну роботу з активами, проте на ТОВ «Білтекс» відсутній чіткий внутрішній регламент щодо розмежування витрат. Згідно з НП(С)БО 7, витрати, що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, мають капіталізуватися, а витрати на підтримання об'єкта — належати до витрат періоду [33; 26]. Відсутність такого розмежування створює ризик викривлення собівартості продукції та фінансового результату, що негативно впливає на об'єктивність аналізу [52, с. 88].

3. Складність обліку імпортованих операцій та курсових різниць. Стрибок вартості активів у 2024 році на +95,47% зумовлений імпортом обладнання. Згідно з НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [30], оцінка таких активів при визнанні

залежить від дати авансу або дати оприбуткування. На ТОВ «Білтекс» виникають труднощі з точним відображенням витрат, пов'язаних із розмитненням та доставкою, у первісній вартості об'єктів, що суперечить принципам повноти обліку [18, с. 312].

4. Ризики внутрішнього контролю. При залишковій вартості активів у 2025 році на рівні 19,9 млн грн, відсутність регулярного тестування на знецінення (відповідно до НП(С)БО 28 [49]) та недостатній контроль за рухом дрібних інструментів і приладів створюють умови для можливих збитків. Внутрішній аудит на підприємстві потребує посилення в частині перевірки фактичної наявності та технічного стану обладнання [12, с. 144].

Основною проблемою є правильне визначення первісної вартості імпортованих основних засобів. На цьому етапі необхідно враховувати не лише контрактну ціну обладнання, а й додаткові витрати, пов'язані з його доставкою, митним оформленням, страхуванням та навантажувально-розвантажувальними операціями. Оскільки ці витрати відбуваються у валюті постачальника, облік піддається впливу коливань валютних курсів. Будь-які неточності у відображенні курсових різниць до моменту введення активу в експлуатацію можуть призвести до викривлення первісної вартості, що, у свою чергу, впливає на нарахування амортизації, оцінку залишкової вартості та фінансовий результат підприємства.

Недоліком існуючої системи обліку є те, що при обліку імпортованих ОЗ на етапі капітальних інвестицій (рахунок 15) не завжди забезпечується своєчасна капіталізація курсових різниць. У разі пропуску цього етапу курсові різниці можуть помилково відноситися до витрат звітного періоду, що призводить до спотворення собівартості продукції та фінансового результату. Аналогічно, помилкове віднесення витрат на митні збори чи транспортні витрати до періоду експлуатації, замість їх включення до первісної вартості, знижує точність обліку амортизації та залишкової вартості, що особливо критично для дорогавартісного та високотехнологічного обладнання, придбаного у 2024–2025 роках.

Таким чином, управління обліком імпортованих операцій на ТОВ «Білтекс» вимагає чіткого дотримання внутрішніх регламентів, узгодження з міжнародними стандартами та нормативними актами України, а також інтеграції автоматизованих систем контролю. Лише комплексний підхід до капіталізації витрат, коректного обліку курсових різниць та точного визначення первісної вартості дозволяє забезпечити достовірність фінансової звітності, оптимізувати нарахування амортизації та підвищити ефективність управління матеріально-технічною базою в умовах інтенсивної зовнішньоекономічної діяльності.

Обмеженість інформації у фінансовій звітності, складеної за формою №1-м, є суттєвим викликом для ТОВ «Білтекс», особливо у контексті забезпечення прозорості фінансової позиції та підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Хоча підприємство використовує спрощену фінансову звітність малого підприємства (форми 1-м та 2-м), що відповідає вимогам законодавства України та нормам НП(С)БО, така форма надає обмежений обсяг даних щодо складних та капіталомістких активів, зокрема основних засобів.

У балансі за рядками 1010–1012 відображаються лише узагальнені показники первісної вартості та накопиченого зносу основних засобів. Це створює проблему для користувачів фінансової інформації, оскільки відсутня деталізація за видами активів (будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, МНМА), їх вартісними групами або залишковою вартістю. Особливо це стає критичним у періоди інтенсивних капітальних інвестицій, як у 2024–2025 роках, коли первісна вартість основних засобів зростає майже вдвічі, а залишкова вартість активів досягла значних показників.

Недоліком є також обмежена прозорість для зовнішніх користувачів фінансової інформації – банків, інвесторів, потенційних партнерів. Наприклад, при зростанні короткострокових зобов'язань до 11 000,0 тис. грн у 2024 році відсутність деталізації у примітках щодо складу нових основних засобів знижує можливість оцінити, чи вкладені кошти направлені на придбання ліквідного, продуктивного обладнання, чи на об'єкти, що мають низьку оборотність. Відповідно, інвестори не

можуть отримати повну інформацію про потенціал для генерування доходів, ризику ліквідності активів та реальний технічний стан матеріально-технічної бази.

Крім того, така узагальненість облікових даних ускладнює внутрішнє управління підприємством, оскільки керівництво не має оперативної та детальної інформації про стан кожної групи активів для прийняття стратегічних рішень щодо модернізації, переоцінки чи оптимізації використання ОЗ. В умовах інтенсивного зростання активів це може призвести до неефективного розподілу ресурсів, затримок у плануванні капітальних вкладень та підвищення ризику фінансових втрат через недооцінку або перевищення витрат на окремі об'єкти.

Отже, обмеженість форми №1-м у відображенні детальної інформації про основні засоби та їх залишкову вартість створює як зовнішньо-фінансові, так і внутрішньо-управлінські ризики. Для підвищення прозорості, інвестиційної привабливості та ефективності управління активами підприємству доцільно запровадити додаткові примітки до фінансової звітності або паралельний аналітичний облік, що дозволяє деталізувати склад, структуру та стан основних засобів за групами, строками служби та технічним станом. Це забезпечить комплексне бачення матеріально-технічної бази для прийняття стратегічних рішень та підвищить рівень довіри зовнішніх користувачів фінансової інформації.

Відсутність автоматизованого обліку простоїв та завантаженості основних засобів на ТОВ «Білтекс» є суттєвим фактором, що обмежує ефективність управління виробничою діяльністю, незважаючи на високі показники фондівіддачі. Так, за даними аналізу, у 2025 році фондівіддача склала 2,07 грн доходу на кожен гривню вкладену в основні засоби, що свідчить про загальну економічну ефективність підприємства. Проте, цей показник відображає лише середнє значення і не враховує фактичне використання окремих об'єктів обладнання, їх простої та нерівномірне завантаження.

Проблема полягає в тому, що на підприємстві облік використання робочого часу машин, обладнання та іншого основного устаткування ведеться переважно

вручну або в ізолюваних реєстрах, які не інтегровані з бухгалтерською системою (BAS / 1С). Амортизація нараховується прямолінійним методом без урахування фактичного режиму роботи об'єкта, що створює суттєві викривлення у формуванні собівартості продукції. Наприклад, у періоди простоїв через технічне обслуговування, ремонт або сезонні зміни виробничого навантаження витрати на амортизацію автоматично включаються до виробничої собівартості, що призводить до її штучного завищення.

Недоліком такого підходу є не тільки неточність у розрахунку собівартості продукції, а й відсутність оперативної та достовірної інформації для менеджменту щодо реального стану використання активів. Без даних про завантаженість обладнання важко визначити ефективність інвестицій у нові виробничі потужності, планувати ремонтні роботи, оптимізувати графіки виробництва або оцінювати доцільність модернізаційних заходів. В умовах, коли первісна вартість основних засобів підприємства сягнула майже 30 млн грн, недооцінка простоїв може призводити до непродуктивних витрат, збільшення витрат на одиницю продукції та зниження фінансової ефективності.

№ з/п	Проблема / Недолік	Характеристика та прояв проблеми (на основі даних підприємства)	Негативні наслідки та ризики для управління
1	Невідповідність глибини аналітичного обліку темпам зростання активів	Первісна вартість ОЗ зросла з 12 917,8 тис. грн (2022 р.) до прогнозованих 29 150,0 тис. грн (2025 р.). Існуюча система субрахунків не забезпечує деталізації за окремими технологічними лініями, використовуючи узагальнені групи.	Ускладнення оцінки рентабельності окремих одиниць нового обладнання. Неможливість точного розрахунку фондіввіддачі за центрами відповідальності (цехами), а не "котловим" методом по підприємству.
2	Відсутність чіткого розмежування витрат на ремонт та поліпшення	У 2023 р. знос досяг критичних 50,1%, що вимагало значних ремонтів. У 2024–2025 рр. відбулося різке оновлення. Внутрішні регламенти недостатньо чітко розмежовують поточний ремонт (витрати періоду) та капітальний (збільшення вартості активу).	Ризик викривлення податку на прибуток та фінансового результату. Можливі суперечки з податковими органами щодо правомірності віднесення витрат на собівартість замість капіталізації.

3	Складність формування первісної вартості імпортованих ОЗ	Стрибок вартості активів на +95,47% у 2024 р. зумовлений імпортом. Виникають складнощі з коректним розподілом митних платежів, транспортних витрат та курсових різниць на етапі капітальних інвестицій (рах. 15).	Викривлення первісної вартості об'єктів. Це призводить до некоректного нарахування амортизації в майбутньому та викривлення собівартості продукції.
4	Низька інформативність зовнішньої звітності (Форма №1-м)	ТОВ «Білтекс» використовує спрощену форму звітності, де ОЗ відображаються лише трьома рядками (1010–1012). При зростанні кредиторської заборгованості (до 11 млн грн у 2024 р.) цього недостатньо для оцінки ліквідності застави.	Зниження інвестиційної привабливості та прозорості для кредиторів. Банки не бачать реальної структури та якості нового обладнання за узагальненими цифрами балансу.
5	Відсутність автоматизованого обліку часу роботи обладнання	Облік мотогодин ведеться переважно в ручному режимі або відокремлено від бухгалтерської програми. Амортизація нараховується рівномірно, навіть якщо обладнання простоє або працює у 2-3 зміни.	Неточне калькулювання собівартості продукції. Менеджмент не отримує оперативних сигналів про неефективне використання (простої) дороговартісного обладнання (вартістю понад 19 млн грн).
6	Формальний підхід до переоцінки активів	Незважаючи на інфляційні процеси, переоцінка активів проводиться нерегулярно. Балансова вартість старого обладнання може суттєво відрізнятись від справедливої ринкової вартості.	Зниження реальної вартості активів підприємства. Це викривлює показники фондовіддачі та рентабельності активів (ROA), роблячи їх штучно завищеними.

Таблиця 3.1. – Характеристика проблем та недоліків системи обліку основних засобів ТОВ «Білтекс»

Узагальнюючи, головним недоліком є те, що існуюча система обліку основних засобів на ТОВ «Білтекс» переважно виконує фіскальні та реєстраційні функції — відображення даних для податкової, статистики та формування обов'язкової фінансової звітності. Вона недостатньо інтегрована в управлінський процес і не надає керівництву своєчасної аналітичної інформації для прийняття стратегічних рішень щодо оптимізації виробничих ресурсів. Для підвищення ефективності використання активів доцільно впровадити автоматизовані системи моніторингу завантаженості та простоїв обладнання, інтегровані з бухгалтерським обліком, що дозволить поєднати управлінську та аналітичну функції обліку та забезпечити більш раціональне використання матеріально-технічної бази.

3.2. Напрями удосконалення організації обліку і контролю основних засобів на підприємстві ТОВ «Білтекс»

Для забезпечення ефективного управління оновленою матеріально-технічною базою ТОВ «Білтекс», вартість якої у 2025 році досягла 9,15 млн грн, необхідно впровадити комплекс заходів, що дозволять інтегрувати бухгалтерський облік з управлінським контролем та оптимізувати використання активів. Такий підхід передбачає модернізацію облікової системи підприємства через автоматизацію процесів, удосконалення методології розподілу витрат на ремонти та поліпшення основних засобів, а також посилення внутрішнього контролю за станом і використанням матеріально-технічної бази.

Перший напрямок модернізації стосується автоматизації обліку та впровадження системи штрих-кодування. У зв'язку з різким збільшенням кількості інвентарних об'єктів ручне введення даних та візуальна звірка стають неефективними, а ймовірність помилок при обліку суттєво зростає. Пропонується впровадити технологію штрихового кодування або QR-кодів для маркування всіх об'єктів основних засобів, включаючи верстати, транспортні засоби та офісну техніку. Кожному об'єкту присвоюється унікальний код, який містить посилання на його електронну картку в обліковій системі BAS або 1С:Підприємство. Інвентаризація здійснюється за допомогою терміналів збору даних (ТЗД), які автоматично зчитують коди, що значно скорочує час проведення перевірок — за оцінками, на 50–70% — та усуває ризики помилок ручного введення або «пересортиці» активів. Крім того, інтеграція штрих-кодування з бухгалтерським і аналітичним обліком дозволяє оперативно отримувати інформацію про місцезнаходження, технічний стан та завантаженість обладнання, що суттєво підвищує точність управлінських рішень і сприяє підвищенню загальної продуктивності підприємства.

Другий напрямок модернізації — удосконалення методики обліку ремонтів та поліпшень основних засобів. Проблема розмежування витрат на поточний ремонт та модернізацію, визначена у попередньому аналізі, створює ризики викривлення

фінансових результатів та податкових помилок. Для вирішення цього питання пропонується затвердити внутрішній стандарт «Матрицю класифікації витрат на відновлення ОЗ», який передбачає чіткий алгоритм дій бухгалтерів та інженерів ще на етапі складання кошторису. Система класифікації базується на принципах економічної доцільності та очікуваного ефекту від витрат: якщо ремонт або модернізація збільшують продуктивність обладнання (наприклад, кількість одиниць продукції за годину), зменшують енергоємність або продовжують строк служби активу, витрати капіталізуються і включаються у первісну вартість активу (рахунок 15 → 10). Водночас витрати на відновлення робочого стану без зміни технічних характеристик об'єкта відносяться до витрат поточного періоду (рахунки 23, 91). Такий підхід забезпечує прозорість фінансової звітності, дозволяє коректно відображати амортизаційні відрахування та уникати викривлень фінансового результату, що особливо важливо при значній залишковій вартості обладнання.

Деталізація аналітичного обліку імпортованих активів у ТОВ «Білтекс» є надзвичайно важливим елементом ефективного управління основними засобами, особливо з урахуванням значного обсягу зовнішньоекономічних операцій у 2024–2025 роках. Активне залучення підприємства до імпорту обладнання створює необхідність точного відображення первісної вартості активів, яка включає не лише контрактну ціну, а й додаткові витрати, такі як митні збори, транспортування, страхування та монтажні роботи. Без належної деталізації цієї інформації існує високий ризик помилок при формуванні бухгалтерської звітності, що може призвести до некоректного нарахування амортизації та податкових зобов'язань.

Для вирішення цієї проблеми пропонується впровадження додаткових субрахунків на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Кожна складова вартості імпортованого активу отримує власну аналітичну ознаку, що дозволяє вести окремий облік митних зборів, транспортування до кордону, монтажу та інших витрат. Така деталізація забезпечує не тільки прозорість обліку, а й можливість аналітичного контролю над витратами, пов'язаними з придбанням кожного об'єкта. Контроль за правильністю формування первісної вартості пропонується реалізувати через

автоматизоване формування «Довідки-розрахунку первісної вартості імпортного основного засобу». Цей документ інтегрується з обліковою системою (BAS / 1С) та автоматично підтягує актуальний курс НБУ на дату проведення операції, що дозволяє враховувати валютні різниці у момент введення активу в експлуатацію. Крім того, система розподіляє митні платежі пропорційно вартості окремих об'єктів, що гарантує коректне відображення витрат у бухгалтерському обліку та запобігає ризику некоректного нарахування амортизації.

Впровадження таких заходів дозволить ТОВ «Білтекс» значно підвищити аналітичну прозорість обліку імпортних активів, забезпечити відповідність даних бухгалтерського та управлінського обліку, а також створити базу для оперативного управління матеріально-технічною базою та планування капітальних вкладень у виробництво. Деталізований облік допоможе керівництву приймати більш обґрунтовані рішення щодо експлуатації, модернізації та заміни обладнання, а також сприятиме підвищенню фінансової ефективності діяльності підприємства загалом.

Напрямок удосконалення	Зміст заходу (Що зробити?)	Очікуваний результат (Ефект)	Термін впровадження
Технічний (Автоматизація)	Впровадження системи штрих-кодування активів та використання терміналів збору даних (ТЗД).	Прискорення інвентаризації у 2-3 рази. Повне виключення можливості підміни об'єктів.	3-6 місяців
Методологічний (Облікова політика)	Розробка та затвердження внутрішнього стандарту (Матриці) розмежування поточних ремонтів та поліпшень.	Мінімізація податкових ризиків. Коректне формування собівартості продукції.	1 місяць
Аналітичний (Управлінський облік)	Введення щомісячного управлінського звіту «Ефективність використання обладнання» (аналіз простоїв, фондівдачі по цехах).	Оперативне виявлення «вузьких місць» у виробництві. Підвищення фондівдачі (прогноз зростання з 2,07 до 2,20 грн/грн).	Постійно
Контрольний (ЗЕД)	Автоматизація розрахунку «Повної собівартості придбання» (Landed Cost) у	Точне визначення первісної вартості активів з урахуванням всіх	2 місяці

	програмі BAS для імпортованих контрактів.	супутніх витрат та курсових різниць.	
--	---	--------------------------------------	--

Таблиця 3.2. – Заходи щодо вдосконалення обліку та контролю ОЗ на ТОВ «Білтекс»

Впровадження управлінського звіту про ефективність використання основних засобів є стратегічним кроком для підвищення якості управління матеріально-технічною базою ТОВ «Білтекс» та переходу від традиційного фіскального обліку до системи, орієнтованої на управлінські рішення. Пропонується щомісяця формувати внутрішній «Звіт про завантаженість та ефективність основних фондів», який слугуватиме не лише інструментом контролю, а й аналітичним засобом для оцінки продуктивності та економічної доцільності використання активів.

У цьому звіті передбачається відображення ключових показників, таких як фактичний час роботи обладнання, тривалість простоїв, обсяг виробленої продукції та фондівіддача в динаміці. Інтеграція цих даних із нарахованою амортизацією дозволяє отримати комплексну картину того, наскільки ефективно використовуються інвестиції у виробничі потужності. Таким чином, керівництво підприємства може не тільки контролювати стан основних засобів, але й оцінювати реальну економічну віддачу від кожного об'єкта, визначати пріоритети для модернізації або заміни обладнання та оптимізувати розподіл ресурсів.

Особливо важливо, що такий управлінський звіт створює основу для прийняття стратегічних рішень у довгостроковому плануванні: він дозволяє ідентифікувати «вузькі місця» у виробничому процесі, прогнозувати вплив капітальних вкладень на фондівіддачу, оцінювати ефективність ремонту та модернізації, а також порівнювати фактичні результати з плановими показниками. Використання цього інструменту сприяє підвищенню прозорості обліку для внутрішніх користувачів та створює передумови для більш ефективної інвестиційної політики, що у перспективі підвищує конкурентоспроможність ТОВ «Білтекс» на ринку.

Впровадження такого підходу до управлінського обліку забезпечує синергію між бухгалтерською звітністю, аналітичним контролем та стратегічним плануванням, перетворюючи інформацію про основні засоби на дієвий інструмент підвищення продуктивності та економічної ефективності підприємства.

3.3. Удосконалення аналітичного забезпечення управління ефективністю використання основних засобів

Удосконалення аналітичного забезпечення управління ефективністю використання основних засобів на ТОВ «Білтекс» є стратегічним кроком у напрямі переходу від формального бухгалтерського обліку до комплексної системи управлінської аналітики, орієнтованої на підвищення продуктивності та прибутковості підприємства. Стрімке зростання вартості активів у 2024–2025 роках до 29,15 млн грн та досягнення фондівіддачі на рівні 2,07 грн/грн у 2025 році свідчать про необхідність більш глибокого та системного контролю за використанням матеріально-технічної бази. Основним завданням є забезпечення керівництва актуальною, детальною та оперативною інформацією для прийняття управлінських рішень, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів та підвищити економічну ефективність.

Першим кроком у цьому напрямі є впровадження системи ключових показників ефективності (KPI) для основних засобів, яка інтегрується в аналітичну платформу підприємства. Дана система передбачає автоматичний розрахунок комплексних показників на основі даних бухгалтерського та оперативного обліку. Зокрема, розглядаються такі показники:

Коефіцієнт інтенсивного використання обладнання, який визначається як відношення фактичного обсягу виробленої продукції до максимально можливого обсягу, закладеного в паспортних характеристиках обладнання. Цей показник дозволяє оцінити, наскільки повністю використовуються виробничі потужності та чи є резерви для підвищення продуктивності без додаткових капіталовкладень.

Коефіцієнт інтегрального використання основних засобів, який враховує не лише екстенсивний фактор (час роботи обладнання), а й інтенсивний фактор (фактичну продуктивність на одиницю часу). Інтеграція цих двох параметрів дає більш точну картину реальної ефективності використання активів, дозволяє виявляти вузькі місця у виробничому процесі та обґрунтовано планувати модернізацію або заміну застарілого обладнання. Рентабельність основних засобів (ROFA) розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основних засобів. Цей показник дозволяє оцінити економічну ефективність вкладених інвестицій у матеріально-технічну базу. За прогнозованими даними на 2025 рік, ROFA підприємства планується на рівні 42–45 %, що свідчить про перспективне підвищення прибутковості за рахунок раціонального використання нових виробничих потужностей.

Удосконалення аналітичного забезпечення передбачає також регулярне порівняння планових та фактичних показників використання ОЗ, аналіз причин відхилень та формування рекомендацій щодо оптимізації виробничих процесів. Крім того, інтеграція КРІ у систему управлінського звіту дозволяє не лише контролювати ефективність на рівні підприємства, але й на рівні окремих цехів, ліній та груп обладнання, що підвищує точність планування капітальних витрат і оперативного управління.

Так, впровадження комплексної аналітичної системи КРІ для основних засобів на ТОВ «Білтекс» забезпечує перехід від констатуючого до проактивного управління, дозволяє оптимізувати витрати на обслуговування та модернізацію активів, підвищує продуктивність виробничих потужностей і створює умови для сталого фінансового розвитку підприємства.

Назва виробничої лінії / групи ОЗ	Первісна вартість, тис. грн	Фактичний виробіток за міс., тис. грн	Фондовіддача (план)	Фондовіддача (факт)	Відхилення (+/-)	Причини відхилення
Лінія А (Імпорт 2024)	12 500	2 850	2,10	2,28	+0,18	Перевиконання плану
Лінія Б (Стара)	4 200	630	1,80	1,50	-0,30	Ремонтні простой

Транспортний цех	3 800	790	2,00	2,08	+0,08	Оптимізація маршрутів
------------------	-------	-----	------	------	-------	-----------------------

Таблиця 3.3. – Макет аналітичного звіту за виробничими лініями ТОВ «Білтекс»

Окремий блок аналітичного забезпечення управління процесами оновлення основних засобів на ТОВ «Білтекс» відіграє ключову роль у системі управління підприємством, з огляду на те, що у 2023 році коефіцієнт зносу основних засобів досяг критичного рівня 50,1 % [64]. Такий показник свідчить про істотне фізичне та моральне старіння виробничого обладнання і зумовлює необхідність переходу від фрагментарних рішень щодо ремонту до комплексного, науково обґрунтованого прогнозування заміни та модернізації основних засобів [48, с. 512].

У цьому контексті доцільним є впровадження моделі прогнозування заміни основних засобів, яка базується на визначенні оптимального строку їх експлуатації, тобто моменту, коли сукупні витрати на утримання, ремонт і обслуговування активу починають перевищувати економічну вигоду від його використання [43, с. 124]. Така модель передбачає інтеграцію даних бухгалтерського обліку, зокрема інформації про нараховану амортизацію та витрати на ремонти, що акумулюються на рахунку 10 «Основні засоби» [67], з оперативними показниками виробничої діяльності, зокрема обсягами випуску продукції та рівнем завантаженості обладнання. Використання зазначеного підходу дозволяє мінімізувати ризики надмірних витрат, пов'язаних із підтриманням застарілих активів у працездатному стані, та підвищити ефективність капітальних вкладень за рахунок своєчасної модернізації виробничої бази [5, с. 452].

Важливою складовою аналітичного забезпечення є також постійний моніторинг рівня фондоозброєності та автоматизації праці, який розраховується як співвідношення вартості основних засобів до середньооблікової чисельності персоналу [52, с. 88]. В умовах зростання вартості активів у 2024–2025 роках виникає об'єктивна потреба оцінити, наскільки приріст основних засобів корелює зі зростанням обсягів виробництва та продуктивності праці. Такий аналіз дає змогу

запобігти нераціональному «заморожуванню» фінансових ресурсів у надлишкових або недовантажених виробничих потужностях та забезпечити відповідність структури активів реальним потребам підприємства [12, с. 144].

Окремої уваги потребує оцінка ефективності інвестиційних проєктів після їх реалізації (post-audit), що є важливим інструментом управлінського контролю. З урахуванням того, що залишкова вартість основних засобів на підприємстві зросла з 6,4 млн грн до 19,9 млн грн [65], доцільним є запровадження практики щоквартального порівняння фактичних чистих грошових потоків (Cash Flow), отриманих від експлуатації нових виробничих ліній, із прогнозними показниками, закладеними в бізнес-планах. Такий підхід дозволяє своєчасно виявляти відхилення, коригувати стратегію використання активів і приймати управлінські рішення на основі реальних економічних результатів, а не лише формальних бухгалтерських оцінок [29, с. 448].

Підвищенню якості управлінських рішень сприятиме також впровадження інтерактивних панелей управління (dashboards), які забезпечують наочну візуалізацію ключових показників використання основних засобів. Зокрема, керівництво ТОВ «Білтекс» отримує можливість оперативно відстежувати частку активної частини основних засобів у їх загальній структурі, динаміку амортизаційних відрахувань у порівнянні з витратами на ремонти, а також співвідношення темпів зростання доходу підприємства (+187,8 %) і вартості основних засобів (+125,7 %). Використання сучасних інструментів візуалізації сприяє зменшенню ризику непродуктивних витрат, підвищує прозорість управління активами та забезпечує відповідність процесів модернізації міжнародним стандартам управління основними засобами [42, с. 18; 53].

Так, комплекс аналітичних заходів, що включає прогнозування заміни обладнання, моніторинг фондоозброєності, постаудит інвестицій та інтерактивну візуалізацію даних, забезпечує ТОВ «Білтекс» можливістю ефективно управляти оновленою матеріально-технічною базою, підвищувати фондівдачу,

оптимізувати капітальні витрати та підтримувати стабільний розвиток підприємства в умовах динамічного ринку.

Економічний ефект від удосконалення аналітичного забезпечення управління основними засобами ТОВ «Білтекс» є багатоплановим і проявляється як у короткостроковій, так і в середньостроковій перспективі. Передусім, впровадження комплексних аналітичних інструментів дозволяє істотно підвищити фондівіддачу підприємства. За рахунок мінімізації простоїв та більш раціонального використання активної частини основних засобів очікується збільшення показника фондівіддачі до рівня 2,2–2,3 грн/грн уже у 2026 році. Це означає, що кожна гривня, вкладена в матеріально-технічну базу, принесе більше доходу, що безпосередньо підвищує економічну ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність на ринку.

Другим аспектом економічного ефекту є оптимізація ремонтного фонду. Використання аналітичних моделей моніторингу технічного стану активів дозволяє своєчасно виявляти потенційні проблеми та планувати технічне обслуговування, що знижує потребу в позапланових ремонтах. За оцінками фахівців, це може забезпечити економію витрат на підтримку обладнання на рівні 10–15 %, що має суттєве значення для підприємства з урахуванням значної частки активної частини ОЗ та високої вартості імпортного обладнання, придбаного у 2024–2025 роках.

Третім важливим ефектом є підвищення обґрунтованості інвестиційних рішень. Завдяки впровадженню детального обліку завантаженості обладнання, моніторингу фондоозброєності та прогнозуванню строків заміни активів керівництво отримує наочну і достовірну інформацію для планування нових закупівель та модернізації. Це дозволяє уникнути ситуацій, коли нові капітальні вкладення здійснюються без реальної потреби, що мінімізує ризики неефективного використання ресурсів та сприяє підвищенню окупності інвестиційних проектів.

Крім того, удосконалення аналітичного забезпечення сприяє підвищенню прозорості та оперативності управлінської інформації, що позитивно впливає на

стратегічне планування та прийняття рішень у всіх підрозділах підприємства. Впровадження інтерактивних панелей управління (Dashboards) і ключових показників ефективності (KPI) дозволяє керівництву у режимі реального часу оцінювати співвідношення обсягів виробництва, амортизаційних відрахувань та витрат на ремонт, що забезпечує оптимальне балансування капітальних витрат і експлуатаційних витрат.

Узагальнюючи, запровадження запропонованих заходів дає змогу перетворити дані бухгалтерського та аналітичного обліку ТОВ «Білтекс» на потужний стратегічний інструмент управління. Це не тільки підвищує віддачу від кожної вкладеної гривні в основні засоби, але й забезпечує стійкий розвиток підприємства, зростання його продуктивності та ефективності фінансової діяльності в умовах динамічного та конкурентного ринку. Таким чином, економічний ефект проявляється як у збільшенні доходів та зниженні витрат, так і в підвищенні якості управлінських рішень і прозорості інвестиційної політики підприємства.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження в рамках кваліфікаційної роботи було здійснено всебічний аналіз організації обліку, контролю та управління основними засобами на підприємстві ТОВ «Білтекс». Дослідження засвідчило, що основні засоби відіграють ключову роль у формуванні виробничого потенціалу підприємства та є фундаментальною складовою його економічної ефективності. У сучасних умовах цифровізації економіки та впровадження автоматизованих облікових систем на підприємстві забезпечується дотримання вимог НП(С)БО 7, що регламентує класифікацію активів, методику нарахування амортизації та формування достовірної фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів.

Аналіз стану та динаміки основних засобів за період 2022–2025 років показав, що ТОВ «Білтекс» послідовно реалізує стратегію оновлення виробничої бази, що дозволяє підвищувати ефективність діяльності підприємства. Первісна вартість основних засобів збільшилася більш ніж удвічі — із 12,9 млн грн у 2022 році до 29,15 млн грн у 2025 році, при цьому найбільш інтенсивне оновлення відбулося у 2024–2025 роках за рахунок придбання високотехнологічного імпортного обладнання. Таке оновлення сприяло зниженню рівня зносу активів із критичних 50,1% у 2023 році до 31,7% у 2025 році, що свідчить про покращення технічного стану та продовження строку служби основних засобів.

Дослідження ефективності використання основних засобів продемонструвало, що модернізація виробничої бази безпосередньо вплинула на фінансові результати підприємства. Протягом 2022–2025 років чистий дохід зріс із 14,3 млн грн до прогнозованих 41,2 млн грн, а фондівіддача підвищилася з 1,90 до 2,07 грн/грн. Це підтверджує доцільність інвестицій у модернізацію обладнання та свідчить про ефективне використання ресурсів, вкладених у оновлення основних фондів.

Разом з тим, аналіз системи бухгалтерського обліку та контролю виявив певні недоліки, що можуть стримувати підвищення ефективності управління. Основними

проблемними аспектами є формальний підхід до розмежування витрат на поточні ремонти та модернізації, недостатня деталізація аналітичного обліку у зв'язку із різким збільшенням обсягів активів та відсутність інтегрованої автоматизованої системи контролю за фактичним завантаженням обладнання і простоями. Це обмежує можливості керівництва отримувати своєчасну та достовірну інформацію для оперативного прийняття управлінських рішень.

Для подолання цих проблем запропоновано низку організаційно-технологічних заходів. Серед них впровадження штрихового кодування основних засобів, що дозволить суттєво скоротити час проведення інвентаризації, підвищити точність обліку та зменшити ризики «пересортиці» активів. Розробка «Матриці класифікації витрат на відновлення основних засобів» забезпечить чітке розмежування ремонтних та модернізаційних витрат, що сприятиме точності відображення фінансових результатів і мінімізації податкових ризиків. Впровадження управлінських дашбордів та ключових показників ефективності дозволить відслідковувати фондвіддачу та завантаженість обладнання у режимі реального часу, а автоматизація розрахунку первісної вартості імпортованих активів забезпечить коректне відображення курсових різниць, митних платежів та транспортно-заготівельних витрат.

Узагальнюючи, реалізація запропонованих заходів дозволить ТОВ «Білтекс» не лише підвищити достовірність облікових даних, але й посилити контроль за збереженням основних засобів, оптимізувати використання виробничих потужностей та забезпечити стійке зростання фінансових результатів. Створення інтегрованої автоматизованої системи аналітичного управління основними засобами перетворить бухгалтерський облік із фіскального інструменту на ефективний механізм стратегічного управління підприємством, що є ключовим чинником підвищення продуктивності, зниження витрат та забезпечення конкурентоспроможності на сучасному ринку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Безверхий К. В. Звітність України в умовах євроінтеграції : монографія. Київ : ЦУЛ, 2024. 312 с.
2. Береза С. Л. Автоматизація обліку активів. *Економіка і держава*. 2022. № 4.
3. Білик М. С. Сучасні аспекти обліку основних засобів в умовах автоматизації. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48.
4. Бланк І. О. Інноваційні стратегії управління капіталом промислового підприємства. *Економіка та фінанси*. 2024. № 2. С. 14–22.
5. Бланк І. О. Управління активами підприємства : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2023. 452 с.
6. Бондар М. І. Облік капітальних інвестицій : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. 240 с.
7. Бутинець Ф. Ф. Проблеми термінології в обліку основних засобів. *Вісник ЖДТУ*. 2022. № 3. С. 5–11.
8. Бутинець Ф. Ф. Розвиток науки бухгалтерського обліку: теоретико-методологічний аспект : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2021. 528 с.
9. Волошина О. В. Удосконалення методики інвентаризації. *Молодий вчений*. 2023. № 11.
10. Гавриленко Н. В. Методичні аспекти аналізу ОЗ. *Економічний форум*. 2023. № 1. С. 112–118.
11. Герасименко Т. О. Інформаційне забезпечення аналізу активів. *Молодий вчений*. 2021. № 5.
12. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : наукове видання. Київ : Лібра, 2021. 880 с.
13. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік у цифровій економіці: виклики та рішення. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2023. № 4. С. 3–15.
14. Гончарук В. В. Податковий контроль необоротних активів. *Вісник ДПС*. 2023. № 2.

15. Гудзинський С. О. Забезпечення управління виробничим потенціалом. *Економіка АПК*. 2023.
16. Дерій В. А. Витрати і доходи у системі контролю : монографія. Тернопіль, 2019. 260 с.
17. Жук В. М. Розвиток теорії обліку в умовах цифрової економіки. *Облік і фінанси*. 2023. № 2. С. 15–24.
18. Задорожний З. В. Облікова політика підприємств : монографія. Тернопіль, 2022. 312 с.
19. Ізмайлов Я. О. Контроль за основними засобами у цифровому середовищі. *Фінанси, облік, аудит*. 2023. Вип. 1. С. 156–164.
20. Канцуров А. П. Облік основних засобів: шляхи вирішення проблем. *НДФІ*. 2021.
21. Король С. Я. Облік та аудит необоротних активів за МСФЗ. *Економіка та управління*. 2024. № 1. С. 45–52.
22. Кужельний М. В. Модернізація обліку в цифровому середовищі. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 58–65.
23. Лега О. В. Проблеми обліку амортизації в Україні. *Економічний вісник*. 2024.
24. Макаренко О. І. Аналіз ефективності капітальних інвестицій у 2025 році. *Бізнес Інформ*. 2025. № 1. С. 188–194.
25. Мельник Н. Г. Аналіз амортизаційної політики. *Економічні студії*. 2022. Вип. 73.
26. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : затв. наказом МФУ від 30.09.2003 р. № 561.
27. МСБО 16 «Основні засоби» : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку від 01.01.2012 р.
28. Нападовська Л. В. Концептуальні основи побудови системи управлінського контролю. *Економіка АПК*. 2023. № 5. С. 78–86.
29. Нападовська Л. В. Організація управлінського обліку на підприємстві : монографія. Київ : КНТЕУ, 2020. 448 с.

30. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом МФУ від 07.02.2013 р. № 73.
31. НП(С)БО 14 «Оренда» : затв. наказом МФУ від 28.07.2000 р. № 181.
32. НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» : затв. наказом МФУ від 24.12.2004 р. № 817.
33. НП(С)БО 7 «Основні засоби» : затв. наказом МФУ від 27.04.2000 р. № 92.
34. Олійник О. В. Фінансове забезпечення оцінки стану ОЗ. *Фінанси*. 2021. № 3. С. 102–110.
35. Пантелеев В. П. Внутрішній контроль та аудит ОЗ. *Вісник КНТЕУ*. 2020. № 4.
36. Пархоменко В. М. Коментарі до обліку основних засобів. *Аналітик*. 2023.
37. Петрук О. М. Гармонізація фінансової звітності підприємств України : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2022. 352 с.
38. Петрук О. М. Проблеми оцінки основних засобів у воєнний та поствоєнний період. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 45–51.
39. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
40. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : затв. наказом МФУ від 02.09.2014 р. № 879.
41. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
42. Пушкар М. С. Інтелектуалізація обліку в умовах глобалізації. *Облік і фінанси*. 2022. № 1. С. 18–25.
43. Пушкар М. С. Метатеорія обліку : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2017. 334 с.
44. Рядська О. В. Внутрішній контроль активів. *Проблеми економіки*. 2019. № 7. С. 92–99.
45. Серіков А. В. Моделювання відтворення ОЗ. *Економіка та управління*. 2021. № 3.
46. Сільков О. М. Організація внутрішнього аудиту. *Бухгалтерський облік*. 2022. № 5.

47. Сопко В. В. Облікове відображення зносу та амортизації активів у промисловості. *Економічний вісник*. 2023. № 6. С. 102–110.
48. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, фінансового контролю та аудиту : наукове видання. Київ : КНЕУ, 2019. 512 с.
49. Сук Л. К. Контроль операцій з основними засобами. *Облік і фінанси*. 2023. № 2. С. 67–75.
50. Ткаченко Н. М. Актуальні питання обліку в сучасних умовах. *Облік*. 2023. № 1.
51. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
52. Чубай П. В. Оцінка інвестиційної привабливості оновлення ОЗ. *Менеджмент*. 2024.
53. Шара Є. Ю. Облік в управлінні підприємством. *Фінансовий простір*. 2021. № 2.
54. Шевчук Н. С. Аналіз використання ОЗ на підприємствах. *Ефективна економіка*. 2023. № 6.
55. Янчева Л. М. Удосконалення обліку та аудиту ОЗ. *Економічна стратегія*. 2020. № 1.
56. Офіційний сайт Держстату України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
57. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua>.
58. Електронне видання «Дебет-Кредит». URL: <https://dtk.com.ua>.
59. Журнал «Все про бухгалтерський облік». URL: <http://vobu.ua>.
60. Платформа «LIGA:ZAKON». URL: <https://ligazakon.net>.
61. Статут ТОВ «Білтекс». Дніпро, 2021.
62. Облікова політика ТОВ «Білтекс» на 2024–2025 роки : Наказ № 1-ОП від 02.01.2024 р.
63. Баланс ТОВ «Білтекс» на 31.12.2022 р.
64. Баланс ТОВ «Білтекс» на 31.12.2023 р.
65. Баланс ТОВ «Білтекс» на 31.12.2024 р.
66. Звіт про фінансові результати ТОВ «Білтекс» за 2022–2025 рр.
67. Оборотно-сальдова відомість по рах. 10 ТОВ «Білтекс», 2024 р.

68. Інвентаризаційна відомість ТОВ «Білтекс» від 01.11.2024 р.
69. Робочий план рахунків ТОВ «Білтекс», 2025.
70. Накази про модернізацію обладнання ТОВ «Білтекс» за 2024 рік.

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БІЛТЕКС"	Дата (рік, місяць, число)	2025	01	01
Територія	ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за ЄДРПОУ	38598848		
Організаційно-правова форма господарювання	тов	за КАТОТТГ	UA12020010010231764		
Вид економічної діяльності	Виробництво готових текстильних виробів, крім одягу	за КОП+Г	240		
Середня кількість працівників, осіб	26	за КВЕД	13.92		
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	вулиця Дніпросталіська, буд. 11, ІНДУСТРІАЛЬНИЙ р-н, м. ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49051, Україна		0678017762		

1. Баланс на 31 грудня 2024 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	405,9	405,9
Накопичена амортизація	1002	(405,9)	(405,9)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	6 574,6	9 099,8
первісна вартість	1011	13 167,5	18 061,8
знос	1012	(6 592,9)	(8 962,0)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	6 574,6	9 099,8
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	136 534,1	124 352,5
у тому числі готова продукція	1103	115 641,1	109 921,1
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	104 976,7	130 794,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	76,8	4 633,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	90 440,4	104 624,4
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	353,2	16 212,0
Витрати майбутніх періодів	1170	36,2	91,5
Інші оборотні активи	1190	6 190,2	7 221,0
Усього за розділом II	1195	338 607,6	387 929,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	345 182,2	397 029,6

Позив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	63 358,0	63 358,0
Додатковий капітал	1410	299,1	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	52 632,5	77 073,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	116 289,6	140 431,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	11 000,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	84 102,3	66 842,5
розрахунками з бюджетом	1620	1 462,5	765,3
у тому числі з податку на прибуток	1621	584,5	765,3
розрахунками зі страхування	1625	7,2	7,2
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	89 287,0	83 889,8
Усього за розділом III	1695	174 859,0	162 504,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами ввбуття	1700	-	-
Баланс	1900	345 182,2	397 029,6

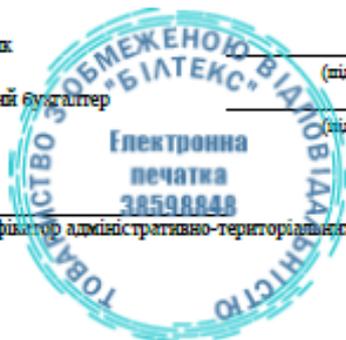
2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2024 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-ж Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	494 133,6	306 838,6
Інші операційні доходи	2120	5 872,9	6 000,3
Інші доходи	2240	64,7	26,6
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	500 071,2	312 865,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(413 489,2)	(258 783,6)
Інші операційні витрати	2180	(41 464,0)	(32 140,1)
Інші витрати	2270	(15 312,0)	(9 680,9)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(470 265,2)	(300 604,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	29 806,0	12 260,9
Податок на прибуток	2300	(5 365,1)	(2 217,2)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	24 440,9	10 043,7

Керівник _____ (підпис)

Головний бухгалтер _____ (підпис)

Григорів
Володимир
Григорович
Державин
Володимир Григорович
Карине (підпис, прізвище)
Мартишкіна Дар'яшанка Карине Мартишкіна
(підпис, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	Код		
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БІЛТЕКС"	за ЄДРПОУ	2024	01	01
Територія <u>ДНІПРОПЕТРОВСЬКА</u>	за КАТОТГГ ¹	38598848		
Організаційно-правова форма господарювання <u>тов</u>	за КОПФГ	UA12030010010231764		
Вид економічної діяльності <u>Виробництво готових текстильних виробів, крім одягу</u>	за КВЕД	240		
Середня кількість працівників, осіб <u>27</u>		13.92		
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з одним десятковим знаком</u>				
Адреса, телефон <u>вулиця Дніпропетровська, буд. 11, ІНДУСТРІАЛЬНИЙ р-н, м. ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49051, Україна</u>		0678017762		

I. Баланс на 31 грудня 2023 р.

Актив	Форма № 1-м Код за ДКУД		1801006
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	405,9	405,9
Накопичена амортизація	1002	(405,9)	(405,9)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	7 549,4	6 574,6
первісна вартість	1011	12 917,8	13 167,5
знос	1012	(5 368,4)	(6 592,9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	7 549,4	6 574,6
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	98 718,9	136 534,1
у тому числі готова продукція	1103	79 961,4	115 641,1
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	101 271,6	104 976,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	360,5	76,8
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	59 687,9	90 440,4
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	875,8	353,2
Витрати майбутніх періодів	1170	-	36,2
Інші оборотні активи	1190	1 548,7	6 190,2
Усього за розділом II	1195	262 463,4	338 607,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	270 012,8	345 182,2

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	59 013,0	63 358,0
Додатковий капітал	1410	3 717,1	299,1
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	42 588,8	52 632,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	105 318,9	116 289,6
II. Довгострокові зобов'язання, пільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	75 518,2	84 102,3
розрахунками з бюджетом	1620	780,5	1 462,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	780,5	584,5
розрахунками зі страхування	1625	6,6	7,2
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	47 708,0	89 287,0
Усього за розділом III	1695	124 013,3	174 859,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	270 012,8	345 182,2

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2023 р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	306 838,6	281 291,5
Інші операційні доходи	2120	6 000,3	4 146,9
Інші доходи	2240	26,6	190,8
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	312 865,5	285 629,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(258 783,6)	(240 865,1)
Інші операційні витрати	2180	(32 140,1)	(30 020,6)
Інші витрати	2270	(9 680,9)	(4 727,4)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(300 604,6)	(275 613,1)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	12 260,9	10 016,1
Податок на прибуток	2300	(2 217,3)	(2 039,4)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	10 043,6	7 976,7

Керівник _____ (підпис)

Головний бухгалтер _____ (підпис)

О. П. ЛОТНИЙ
 ВОЛОДИМИР
 ГРИГОРОВИЧ
 Директор
 ЛОТНИЙ ВОЛОДИМИР ГРИГОРОВИЧ
 Карине _____ (ініціали, прізвище)
 Мартиліяна Дараганян Карине Мартиліяна
 _____ (ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток В

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Код
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БІЛТЕКС"	за ЄДРПОУ	2023 01 01
Територія <u>ДНІПРОПЕТРОВСЬКА</u>	за КАТОТТГ	38598848
Організаційно-правова форма господарювання <u>ТОВ</u>	за КОПФГ	UA12020010010231764
Вид економічної діяльності <u>Оптова торгівля текстильними товарами</u>	за КВЕД	240
Середня кількість працівників, осіб <u>18</u>		46.41
Одиниця виміру: <u>тис. грн. з одним десятковим знаком</u>		
Адреса, телефон <u>вулиця Артільна, буд. 9, приміщ. 210, ІНДУСТРІАЛЬНИЙ р-н, м. ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49081, Україна</u>		0678017762

1.Баланс на 31 грудня 2022 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	405,9	405,9
Накопичена амортизація	1002	(405,9)	(405,9)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	3 305,3	7 549,4
первісна вартість	1011	7 217,7	12 917,8
знос	1012	(3 912,4)	(5 368,4)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	3 305,3	7 549,4
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	99 054,3	98 718,9
у тому числі готова продукція	1103	88 257,6	79 961,4
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	81 645,2	101 271,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	13,9	360,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	19 053,3	59 687,9
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 107,4	875,8
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	3 705,3	1 548,6
Усього за розділом II	1195	205 579,4	262 463,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	208 884,7	270 012,7

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	50 733,0	59 013,0
Додатковий капітал	1410	6 119,4	3 717,1
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	34 612,1	42 588,8
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	91 464,5	105 318,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	43 869,2	75 518,2
розрахунками з бюджетом	1620	555,7	780,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	507,6	780,5
розрахунками зі страхування	1625	-	6,6
розрахунками з оплати праці	1630	1,3	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	35 437,2	47 707,9
Усього за розділом III	1695	79 863,4	124 013,2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	208 884,7	270 012,7

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2022 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	281 291,5	245 792,3
Інші операційні доходи	2120	4 146,9	2 432,6
Інші доходи	2240	190,8	27,0
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	285 629,2	248 251,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(240 865,2)	(215 741,2)
Інші операційні витрати	2180	(30 020,6)	(22 205,1)
Інші витрати	2270	(4 727,4)	(917,8)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(275 613,2)	(238 864,1)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	10 016,0	9 387,8
Податок на прибуток	2300	(2 039,4)	(1 862,0)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	7 976,6	7 525,8

Керівник _____

(підпис)

Головний бухгалтер _____

(підпис)

ЕП ЛЮТІЙ
ВОЛОДИМИР
ГРИГОРОВИЧ
Джрагашпаян
Карине
Мартинівна
ЛЮТІЙ ВОЛОДИМИР ГРИГОРОВИЧ
(ініціали, прізвище)
Джрагашпаян Карине Мартинівна
(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

**ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА**

За спеціальністю «Облік і оподаткування»

на тему:

Організація обліку, аналіз та контроль основних засобів на підприємстві
(за матеріалами Товариства з обмеженою відповідальністю «Білтекс», м.
Дніпро)

Дипломник: Юрковський Н.Є.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Тополенко Н.М.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження теоретичних, методичних і практичних аспектів організації обліку, аналізу та контролю основних засобів підприємства, оцінка ефективності їх використання та обґрунтування напрямів удосконалення управління необоротними активами з метою підвищення фінансової стійкості та забезпечення сталого розвитку підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено розв'язання таких завдань:

- розкрити економічну сутність, класифікацію та роль основних засобів у формуванні виробничого потенціалу і фінансової стійкості підприємства;
- дослідити теоретико-методичні підходи до обліку, оцінки, переоцінки та амортизації основних засобів відповідно до національних і міжнародних стандартів;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення організації обліку та контролю основних засобів в Україні;
- надати організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «Білтекс»;
- провести аналіз стану, структури, руху та ефективності використання основних засобів підприємства;
- оцінити систему внутрішнього та зовнішнього контролю операцій з основними засобами;
- виявити проблеми та недоліки в організації обліку, аналізу і контролю основних засобів;
- обґрунтувати напрями вдосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів з метою підвищення ефективності господарської діяльності та фінансової стійкості ТОВ «Білтекс».

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та контролю основних засобів на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних засад формування, оцінювання, обліку, аналізу, контролю та ефективного управління основними засобами в умовах діяльності ТОВ «Білтекс».

Лист 2

Класифікація основних засобів у наукових підходах та її управлінське значення

Автор	Класифікаційна ознака	Сутність класифікації	Управлінське значення
Ф.Ф. Бутинець	Функціональне призначення	Поділ основних засобів на виробничі та невиробничі залежно від участі у створенні продукції	Дозволяє визначати пріоритети інвестування та оцінювати вплив активів на результати діяльності
С.Ф. Голов	Ступінь участі у виробничому процесі	Виділення активної та пасивної частини основних засобів	Забезпечує управління продуктивністю та технічним рівнем підприємства
М.С. Пушкар	Характер використання	Класифікація за експлуатаційним станом: діючі, тимчасово не використовувані, резервні	Сприяє прийняттю рішень щодо оптимізації складу активів і зменшення непродуктивних витрат
В.В. Сопко	Технічний стан	Поділ на нові, модернізовані, зношені та застарілі основні засоби	Дас змогу планувати ремонти, модернізацію та оновлення виробничих потужностей
О.М. Петрук	Роль у формуванні вартості продукції	Класифікація за впливом на собівартість і фінансові результати	Забезпечує управління витратами та підвищення економічної ефективності
Л.В. Нападовська	Стратегічна значущість	Виділення стратегічно важливих та допоміжних основних засобів	Сприяє формуванню довгострокової стратегії розвитку підприємства
І.О. Бланк	Інвестиційна привабливість	Поділ активів за рівнем дохідності та потенціалом створення грошових потоків	Використовується для управління капітальними вкладеннями та інвестиційними рішеннями
Узагальнений підхід	Рівень управлінського впливу	Класифікація за можливістю оперативного, тактичного та стратегічного управління	Забезпечує побудову ефективної системи управління основними засобами

Лист 3

Класифікація основних засобів у бухгалтерському обліку підприємства
та її облікове значення

Ознака класифікації основних засобів	Зміст класифікації	Облікове значення та вплив на бухгалтерський облік
За функціональним призначенням	Основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі залежно від їх участі у процесі створення продукції, виконання робіт або надання послуг.	Такий поділ є визначальним для правильного віднесення витрат на рахунки бухгалтерського обліку, формування собівартості продукції та визначення фінансових результатів.
За натурально-речовим складом	Основні засоби групуються за їх фізичною сутністю: будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар та інші об'єкти.	Класифікація за цією ознакою є базою для аналітичного обліку основних засобів. Вона забезпечує детальний контроль за наявністю, рухом і технічним станом об'єктів.
За характером використання	Виділяють діючі основні засоби, резервні об'єкти, а також основні засоби, що перебувають на стадії модернізації, реконструкції, добудови, дообладнання або консервації.	Ця класифікація безпосередньо впливає на порядок нарахування амортизації, оскільки амортизаційні відрахування здійснюються лише щодо об'єктів, які фактично використовуються.
За правом власності	Основні засоби поділяються на власні, орендовані (у тому числі отримані за договорами фінансового лізингу) та об'єкти, що перебувають в оперативному управлінні підприємства.	Дана ознака визначає порядок визнання активів на балансі підприємства, правила їх оцінки та нарахування амортизації.
За ступенем участі в діяльності	Розрізняють активні та пасивні основні засоби. Активні безпосередньо впливають на обсяг і якість виробництва, тоді як пасивні створюють умови для здійснення господарської діяльності.	Такий поділ використовується для економічного аналізу ефективності використання основних засобів та прийняття управлінських рішень.
За способом надходження	Основні засоби можуть надходити шляхом придбання за плату, створення власними силами, безоплатного отримання, внесення до статутного капіталу або обміну.	Ця класифікація визначає порядок формування первісної вартості об'єктів основних засобів, відображення джерел їх фінансування та особливості бухгалтерських проведення при зарахуванні активів на баланс підприємства.
За формою оцінки в обліку	Основні засоби обліковуються за первісною, переоціненою, залишковою та справедливою	Класифікація за цією ознакою забезпечує достовірність фінансової звітності, правильне відображення вартості активів у балансі та коректний

	вартістю залежно від етапу їх життєвого циклу.	розрахунок амортизації і фінансових результатів діяльності підприємства.
--	--	--

Лист 4

Зарубіжний досвід організації обліку основних засобів та їх ефективного використання

Країна	Нормативна база обліку	Ключові підходи до обліку основних засобів	Особливості амортизації та оцінки	Значення для ефективного використання активів
США	Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (US GAAP)	Широке застосування компонентного обліку; висока деталізація інформації про складові об'єктів; орієнтація на аналітичний контроль активів	Активне використання прискореної амортизації; оцінка орієнтована на реальне споживання економічних вигід	Облік виступає інструментом управління інвестиціями, оновлення обладнання та оптимізації податкового навантаження
Країни ЄС (загально)	Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) з національними адаптаціями	Уніфіковані підходи до визнання та обліку активів; поєднання міжнародних вимог і національних особливостей	Дозволяється модель обліку за первісною або переоціненою вартістю; застосування професійного судження	Забезпечується порівнянність фінансової звітності та прозорість інформації для інвесторів
Німеччина	Національні стандарти з урахуванням МСФЗ	Консервативний підхід до обліку; обмежене застосування переоцінки; акцент на достовірності балансових даних	Переважає облік за історичною вартістю; амортизація ґрунтується на принципі обережності	Поєднання стабільної фінансової звітності з розвиненими внутрішніми системами управління активами
Японія	Національні стандарти, інтегровані з управлінським обліком	Тісний зв'язок бухгалтерського обліку з виробничим плануванням; орієнтація на життєвий цикл активів	Амортизація поєднується з аналізом продуктивності; значна увага витратам на утримання і модернізацію	Облік слугує інструментом підвищення продуктивності, запобігання простоям і оптимізації ресурсів
Велика Британія	Національні стандарти та МСФЗ	Комплексний підхід: поєднання формалізованого фінансового обліку	Чітко регламентовані облікові політики щодо амортизації,	Забезпечується ефективний контроль за використанням

		та гнучких внутрішніх процедур	переоцінки та ремонтів	активів і прийняття стратегічних управлінських рішень
--	--	--------------------------------	------------------------	---

Лист 5

Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами в Україні

Рівень регулювання	Нормативний акт	Сфера регулювання	Ключові положення щодо ОС	Практичне значення
Законодавчий	Закон України «Про бухгалтерський облік...»	Загальні правові засади організації обліку	Визначає обов'язковість обліку; принципи достовірності та безперервності	Формує єдину правову основу для всіх підприємств
Національні стандарти	НП(С)БО 7 «Основні засоби»	Методологія обліку в національній системі	Регламентує оцінку, переоцінку, амортизацію, ремонти та вибуття ОС	Забезпечує уніфікований порядок обліку та основу для звітності
	НП(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»	Оцінка активів при злитті та поглинанні	Оцінка ОС за справедливою вартістю при реорганізації бізнесу	Дозволяє відображати реальну вартість активів у процесі реорганізації
	НП(С)БО 28 «Зменшення корисності...»	Облік втрат від знецінення	Тестування ОС на знецінення та визнання збитків	Забезпечує реалістичність вартості в умовах економічних змін
	НП(С)БО 30 «Біологічні активи»	Специфічні матеріальні активи	Регламентує облік біологічних активів як окремої категорії	Критично для аграрних підприємств із довгостроковими активами
Податковий	Податковий кодекс України	Податковий облік та розрахунок податку на прибуток	Встановлює групи ОС, строки амортизації, податкові різниці	Впливає на податкове навантаження та фінансові результати
Міжнародний	МСБО 16 «Основні засоби»	Міжнародний підхід (IFRS)	Компонентний облік; модель переоцінки; перегляд строків	Забезпечує прозорість і порівнянність для інвесторів
	МСБО 36 «Зменшення корисності...»	Облік знецінення за міжнародними нормами	Регулярна оцінка знецінення та визнання втрат	Запобігає завищенню вартості активів у звітності

Внутрішній	Наказ про облікову політику	Локальне регулювання на підприємстві	Методи амортизації, ліквідаційна вартість, порядок переоцінки	Адаптує облік до специфіки діяльності ТОВ «Білтекс»
------------	-----------------------------	--------------------------------------	---	---

Лист 6

Організація первинного обліку основних засобів на ТОВ «Білтекс»

Господарська операція	Первинний документ	Суть операції та зміст документа
Надходження та введення в експлуатацію	Акт приймання-передачі основних засобів	Підтверджує факт отримання об'єкта, його технічний стан та готовність до використання. Є підставою для зарахування на баланс
Внутрішнє переміщення	Акт (накладна) на внутрішнє переміщення ОЗ	Оформлюється при передачі активу між структурними підрозділами або від однієї матеріально відповідальної особи до іншої
Ремонт, модернізація, реконструкція	Акт приймання-здачі відремонтованих, модернізованих об'єктів	Фіксує обсяг виконаних робіт та зміну техніко-економічних характеристик (або подовження строку служби) об'єкта
Вибуття (списання, ліквідація, продаж)	Акт на списання (ліквідацію) основних засобів	Підтверджує непридатність активу до подальшої експлуатації або факт його продажу. Є підставою для вилучення з облікових реєстрів
Поточний облік та ідентифікація	Інвентарна картка обліку основних засобів	Містить детальну інформацію про об'єкт: інвентарний номер, дату випуску, групу, місце знаходження та матеріально відповідальну особу
Нарахування зносу	Розрахунок (відомість) амортизаційних відрахувань	Щомісячне визначення суми зносу за обраним методом (лінійним або іншим) для включення у витрати підприємства
Інвентаризація	Інвентаризаційний опис, Звіряльна відомість	Документує фактичну наявність ОЗ на підприємстві та відповідність даним бухгалтерського обліку

Синтетичний облік основних засобів на ТОВ «Білтекс»

№	Рахунок бухгалтерського обліку	Призначення рахунку	Об'єкти обліку	Основні функції та особливості застосування
1	10 «Основні засоби»	Облік власних та отриманих на умовах фінансового лізингу основних засобів	Будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, інші матеріальні активи	- Узагальнення даних про наявність, рух та залишкову вартість ОЗ- Ведення обліку за групами активів для деталізації та аналізу ефективності використання-Формування даних для фінансової звітності та внутрішніх управлінських потреб
2	11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Облік малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) та інших активів, що не підпадають під рахунок 10	Малоцінні інструменти, спеціальне обладнання, інші некапітальні активи	- Ведення окремого статистичного обліку- Контроль за збереженням та списанням МНМА- Забезпечення точності внутрішніх управлінських даних про непрофільні активи
3	13 «Знос необоротних активів»	Узагальнення інформації про нараховану амортизацію	Всі основні засоби, що підлягають амортизації	- Відображення зменшення вартості активів у часі- Визначення амортизаційних витрат для формування фінансового результату- Забезпечення коректного нарахування амортизації відповідно до облікової політики
4	15 «Капітальні інвестиції»	Накопичення витрат на придбання, будівництво або виготовлення основних засобів до введення в експлуатацію	Будівництво нових об'єктів, придбання обладнання, витрати на монтаж та запуск	- Контроль за капітальними вкладеннями- Забезпечення правильного формування первісної вартості активів- Підготовка даних для введення активів в експлуатацію та подальшого амортизаційного обліку

Лист 7

Організація обліку наявності та руху основних засобів ТОВ «Білтекс»

Рівень обліку	Об'єкт обліку / Рахунок	Облікові реєстри та документи	Функціональне призначення
Синтетичний облік (Узагальнені дані)	Рахунок 10 «Основні засоби» (за субрахунками: 104, 105, 106, 109)	Головна книга, Журнал-ордер №4, Оборотно-сальдова відомість	Відображення загальної вартості ОЗ за групами для складання Балансу (Ф. №1).
	Рахунок 13 «Знос необоротних активів»	Відомість нарахування амортизації	Облік накопиченого зносу для визначення залишкової вартості активів.
	Рахунок 15 «Капітальні інвестиції»	Журнал обліку капітальних інвестицій	Накопичення витрат на придбання, монтаж та модернізацію ОЗ до моменту введення в експлуатацію.
Аналітичний облік (Деталізація)	Окремий інвентарний об'єкт (кожна одиниця обладнання, авто тощо)	Інвентарна картка (типова форма № ОЗ-6)	Містить технічні дані, дату випуску, норму амортизації та історію ремонтів конкретного об'єкта.
	Місця експлуатації (цехи, відділи, склади)	Інвентарний список ОЗ (за місцями зберігання)	Контроль за наявністю активів у розрізі структурних підрозділів ТОВ «Білтекс».
	Матеріально відповідальні особи (МВО)	Картки обліку за МВО, акти звірки	Забезпечення персональної відповідальності за збереження майна підприємства.

Кореспонденція рахунків за основними операціями

Операція (Рух ОЗ)	Дебет	Кредит	Документальне підтвердження
Придбання/Імпорт обладнання	151	631 (632)	Контракт, МТД (митна декларація), накладна.
Введення в експлуатацію	10 (відповідний субрахунок)	151	Акт приймання-передачі ОЗ.
Нарахування амортизації	23, 91, 92, 93	131	Розрахунок (відомість) амортизації.
Модернізація (поліпшення)	151, потім 10	631, 20, 66	Акт виконаних робіт, Акт приймання-здачі модернізованих ОЗ.
Списання (ліквідація) ОЗ	131 (знос) 976 (залишкова варт.)	10 10	Акт на списання ОЗ, Наказ керівника.

Методи нарахування амортизації та їх особливості

Метод амортизації	Сфера застосування	Принцип нарахування	Вплив на фінансову звітність	Переваги	Недоліки
Лінійний	Об'єкти з рівномірним режимом експлуатації	Рівномірне списання первісної вартості протягом строку корисного використання	Стабільні щомісячні витрати, простота формування балансу	Простий розрахунок, прогнозовані витрати	Менше відображає реальний знос при нерівномірному у використанні
Нелінійний (зменшення залишкової вартості)	Активи з високою інтенсивністю на початку експлуатації	Витрати амортизації більші на початку строку служби, зменшуються з часом	Фінансові результати показують більші витрати на початковому етапі	Відповідає реальному зносу активу, корисний для обладнання з інтенсивним використанням	Складніший розрахунок, коливання витрат у часі
Метод виробничої потужності (виробничий метод)	Обладнання з нерівномірним навантаженням	Амортизація нараховується пропорційно фактичному використанню активу	Відповідність витрат і виробленої продукції	Висока точність відображення зносу	Необхідність постійного контролю обсягів використання
Регулювання строків корисного використання	Всі категорії ОЗ при модернізації чи реконструкції	Строк корисного використання переглядається відповідно до збільшення	Відображає актуальний стан активу	Забезпечує точне планування амортизаційних витрат	Потребує регулярного аналізу та контролю

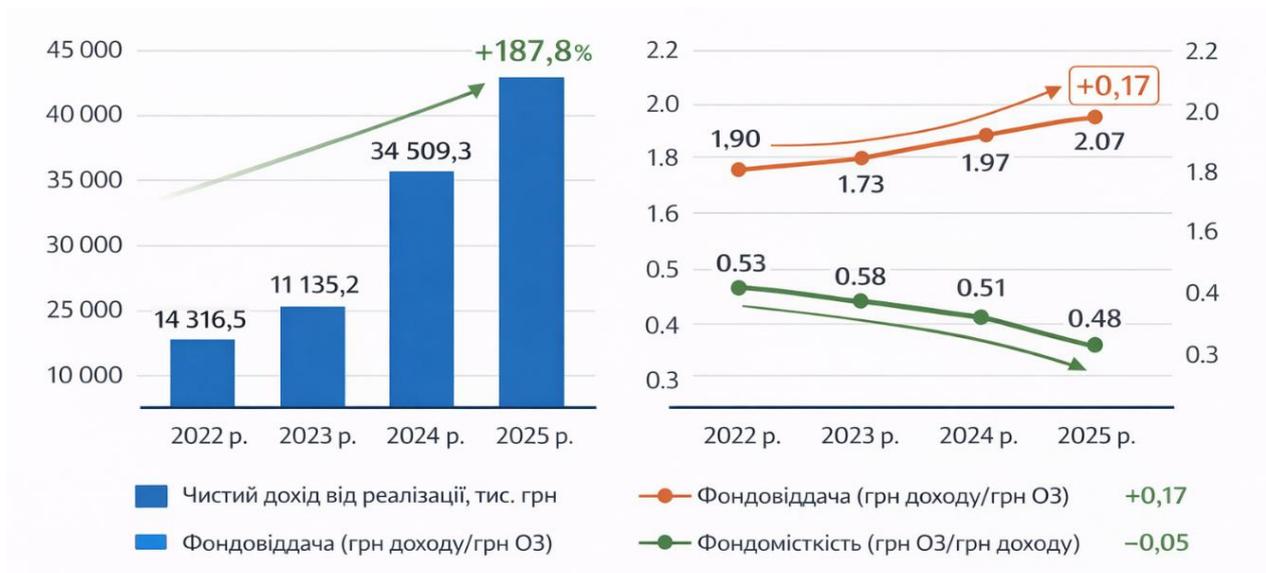
економічної
вигоди

Лист 8

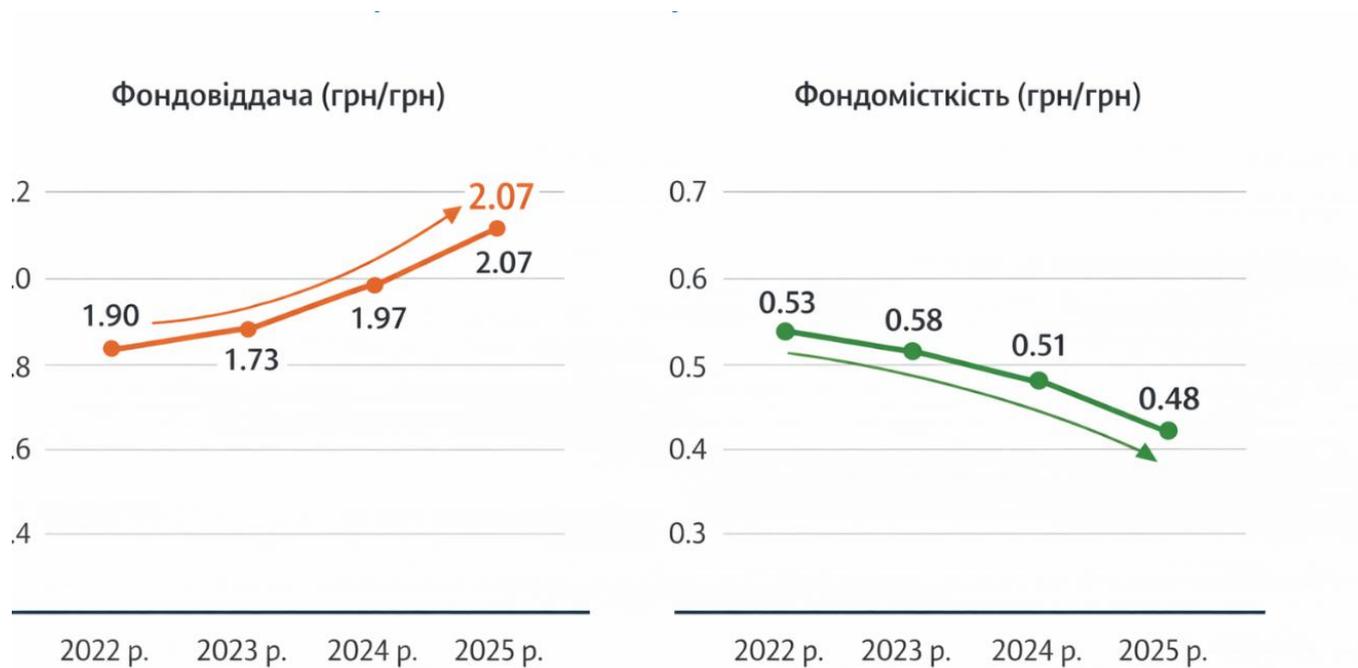
Показники ефективності використання основних засобів ТОВ «Білтекс»
(2022–2025 рр.)

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Динаміка 2025/2022
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	14 316,5	11 135,2	34 509,3	41 200,0	+187,8%
Фондовіддача (грн доходу/грн ОЗ)	1,90	1,73	1,97	2,07	+0,17
Фондомісткість (грн ОЗ/грн доходу)	0,53	0,58	0,51	0,48	-0,05

Показники ефективності використання основних засобів ТОВ «Білтекс»
(2022 – 2025 рр.)

Показники ефективності використання ОЗ ТОВ “Білтекс”

Проблемні аспекти організації обліку основних засобів та напрями їх
усунення на ТОВ «Білтекс»

№ з/п	Проблема / Недолік	Характеристика та прояв проблеми (на основі даних підприємства)	Негативні наслідки та ризики для управління	Варіанти вирішення проблеми
1	Невідповідність глибини аналітичного обліку темпам зростання активів	Первісна вартість ОЗ зросла з 12 917,8 тис. грн (2022 р.) до прогнозованих 29 150,0 тис. грн (2025 р.). Існуюча система субрахунків не забезпечує деталізації за окремими технологічними лініями, використовуючи узагальнені групи.	Ускладнення оцінки рентабельності окремих одиниць нового обладнання. Неможливість точного розрахунку фондівіддачі за центрами відповідальності (цехами), а не «котловим» методом.	Запровадження багаторівневої аналітики за об'єктами, цехами та технологічними лініями; відкриття субрахунків 3–4 порядку; закріплення деталізації в наказі про облікову політику підприємства.
2	Відсутність чіткого розмежування витрат на ремонти та поліпшення	У 2023 р. знос досяг критичних 50,1%, що вимагало значних ремонтів. У 2024–2025 рр. відбулося різке оновлення. Внутрішні регламенти недостатньо чітко розмежовують поточний ремонт і капітальні поліпшення.	Викривлення фінансового результату та податкових зобов'язань. Ризик спорів із контролюючими органами щодо правомірності капіталізації витрат.	Розробка внутрішнього положення щодо обліку ремонтів; створення техніко-економічної комісії для класифікації робіт; документальне обґрунтування рішень про капіталізацію витрат.
3	Складність формування первісної вартості імпортних ОЗ	Стрибок вартості активів на +95,47% у 2024 р. зумовлений імпортом обладнання. Виникають складнощі з коректним розподілом митних платежів, транспортних витрат та курсових різниць на рахунку 15.	Викривлення первісної вартості активів і майбутніх сум амортизації. Спотворення собівартості продукції та фінансових результатів.	Пооб'єктний облік капітальних інвестицій; використання окремих аналітичних рахунків для імпортних поставок; стандартизація алгоритму включення курсових різниць до первісної вартості.
4	Низька інформативність зовнішньої	Основні засоби відображаються лише трьома рядками	Зниження довіри кредиторів і банків. Обмеження	Підготовка розширених приміток до

	звітності (Форма №1-м)	балансу. За умов зростання кредиторської заборгованості до 11 млн грн у 2024 р. цього недостатньо для оцінки структури заставних активів.	можливостей залучення фінансування під заставу обладнання.	фінансової звітності; формування додаткової управлінської звітності для банків; добровільне розкриття структури та стану ОЗ у пояснювальній записці.
5	Відсутність автоматизованого обліку часу роботи обладнання	Облік мотогодин ведеться вручну або відокремлено від бухгалтерської програми. Амортизація нараховується рівномірно незалежно від фактичного завантаження обладнання.	Неточне калькулювання собівартості продукції. Відсутність оперативної інформації про просту та перевантаження дороговартісних ОЗ.	Інтеграція виробничих лічильників із бухгалтерським ПЗ; застосування виробничого методу амортизації; впровадження управлінської звітності за показниками завантаження обладнання.
6	Формальний підхід до переоцінки активів	Переоцінка основних засобів проводиться нерегулярно, незважаючи на інфляційні процеси. Балансова вартість окремих об'єктів суттєво відрізняється від ринкової.	Заниження вартості активів у балансі. Викривлення показників фондівіддачі, рентабельності активів та інвестиційної привабливості підприємства.	Запровадження регулярної переоцінки із залученням незалежних оцінювачів; узгодження переоцінки з обліковою політикою; відображення результатів у додатковому капіталі відповідно до стандартів.